

VILHELM BERGSTRØM

f. 19. November 1886. Efter Præliminæreksamen Medarbejder ved „Nationaltidende“, senere ved „B.T.“ og fra 1928 ved „Politiken“ som Politireporter. Fra 1942 Redaktør af „Kriminalpolitibladet“. Har udgivet en Del Romaner og skrevet Kroniker og Noveller til forskellige Tidsskrifter og Blade.

Istedgade overgiver sig aldrig

Istedgade, den lange, lige Istedgade, der gaar tværs igennem Vesterbros Arbejderkvarterer, var under Besættelsen som et Termometer, paa hvilket man kunde aflæse Byens Febergrad. Den blev en Fællesnævner for hele den brede, danske Befolkning, der aldrig spurgte, om noget kunde betale sig, men kun, om det var Ret eller Uret.

Som Politireporter ved »Politiken« havde Vilhelm Bergstrøm rig Lejlighed til at »føle de forskellige Kvarterer paa Pulsen«. I Istedgade lærte han i nogen Grad at forstaa en Revolutions Mentalitet. I Forvejen havde Befolkningen der hans Sympati. Igennem sin uforfærdede Ærlighed vandt den hans Hjerter ved de berømte Ord, som har givet Navn til denne Bog.

Alt det, der dengang ikke kunde offentliggøres i Dagspressen, blev gemt, og dette rige Stof tillige med Minutrapporterne over Kvarterets Begivenheder, som blev ført af Svendsgades Politi, er blevet til Bogen om det uovervindelige Vesterbro, om den jævne Københavners Retsbevisthed og ukuelige Humør. Det er blevet til *Istedgade overgiver sig aldrig*.

BRANNER

292646119

101 Københavns kommune

Mag. 09.9671 Be

VILHELM BERGSTRØM

Istedgade overgiver sig aldrig

RHB

BRANNER

KØBENHAVNS
RÅDHUSBIBLIOTEK

Mag.
09.9671

Nel
ex. 2

767

(Dammurbock)

15
lin.

ISTEDGADE OVERGIVER
SIG ALDRIG

VILH. BERGSTRØM
X
ISTEDGADE OVERGIVER
SIG ALDRIG

FOLKESTREJKENS BLODIGE DAGE
PAA VESTERBRO
SKILDRET PAA BASIS AF POLITIETS
»MINUT-RAPPORT«

KØBENHAVN
POVL BRANNERS FORLAG

1947

II. OPLAG

COPYRIGHT 1946

BY

VILH. BERGSTRØM

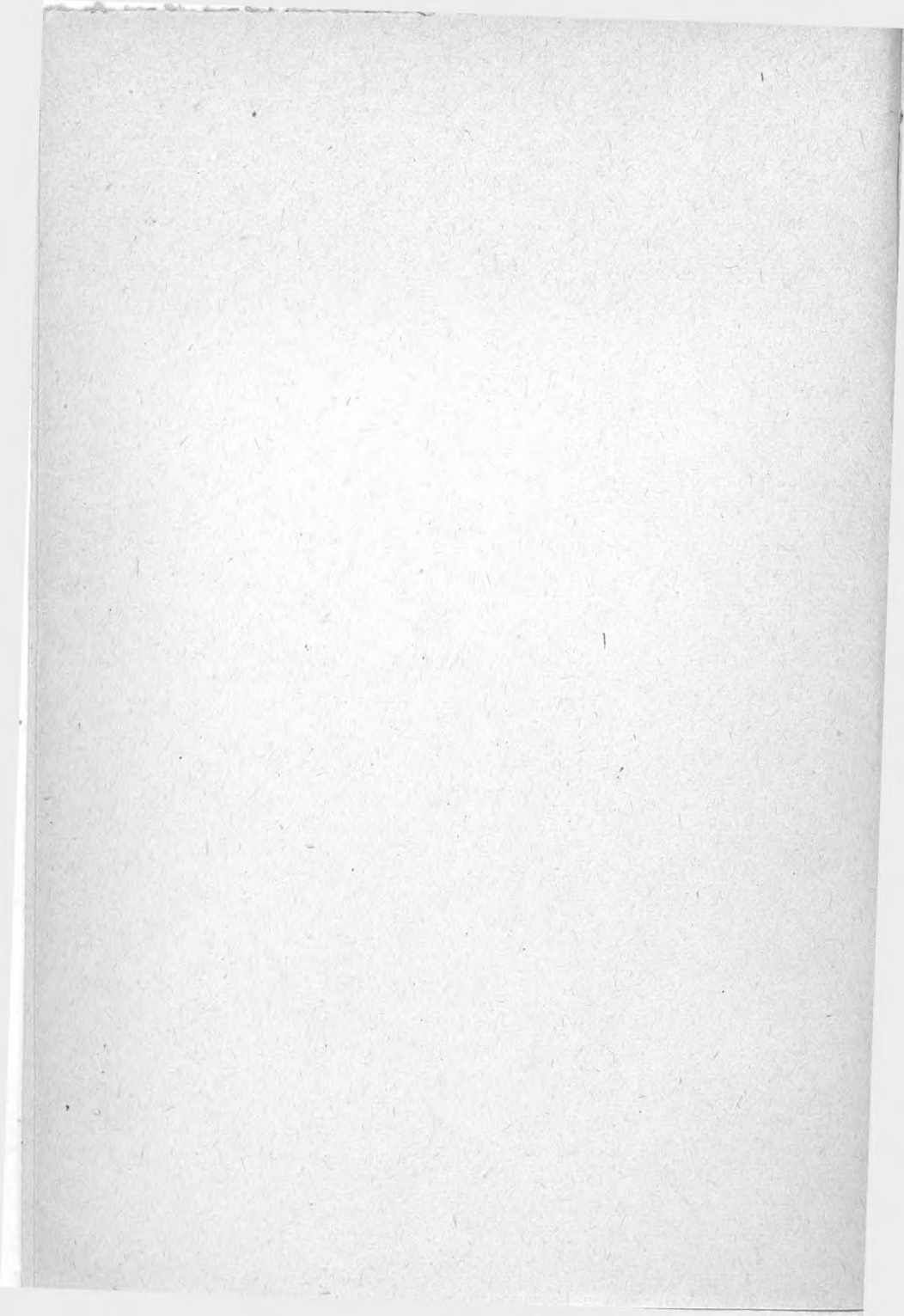
OMSLAGSTEGNING

ANTON HANSEN

ERHVERVS - TRYKKERIET
KØBENHAVN

*Med særlig Tak til Redaktør
Bernhard Nielsen for fremskaffet
Materiale.*

Den heroiske Gade.

Naar Besættelsestidens Historie engang foreligger til Skolebrug og reduceret til en enkelt Side af Hensyn til øvrige foreliggende Stofmasse, saa vil de blodige Generalstrejkedage i København i hvert Fald ikke være blandt de Begivenheder, der er udeladt. De kan ganske simpelt ikke lades uomtalte. I de Dage skete der nemlig et komplet Omslag i Folkets Mentalitet. Mens Flertallet vel nok indtil da havde hyldet de af Modstandsbevægelsen saa forkætrede Politikeres Mening: Saa vidt muligt at luske sig igennem for at undgaa Ødelæggelser og Tab af Menneskeliv, vendte man pludselig alle „realistiske“ Betragtninger Ryggen og kom paa Linje med Sabotørerne i Heroisme. Vaabenløse undsagde man det desperate Tyskland, endskønt man var klar over, hvad det kunde komme til at koste. Man hævdede sig med Livet som Indsats og vandt en Verdens Beundring og sin egen Agtelse. Det skete jævnt og dansk uden Heltepositur og Bravader.

Hadet, der saa vist havde været til Stede siden den 9. April, var hidtil bleven holdt i Ave af Betænksomheden. Men denne var bleven undermineret af Sabotagen, som efterhaanden havde gjort Befolkningen fortrolig med Modstandstanken. Og da Tyskerne saa foretog deres taabelige Indgreb i Dagliglivets Sædvaner og dekreterede tidlig Spærre-

tid midt i den skønneste Sommer, saa faldt Betænksohedens vaklende Mur, og Hadet blev frigjort som virkende Kraft. Alting kom i Skred. Under saadanne Forhold fremstaar der almindeligvis store Personligheder, som giver de svulmende Vande en Strømretning; men enten manglede Personlighederne, eller ogsaa fik de ikke Tid til at gøre sig gældende: Selv om der hurtigt kom en tilsyneladende Plan i Begivenhederne, saa skyldtes det ikke en Fører af Kød og Blod, men derimod en mystisk kollektiv Sjæl, som fremstod i det ophedede Folkedyb, En Ildsøjle lig, gik den i Spidsen for Masserne og indgav dem, hvorledes de skulde handle. Først i Løbet af nogle Dage materialiserede Ildstøtten sig og blev til noget næsten lige saa mystisk, nemlig Frihedsraadet. Men om Oprindelsen til Generalstrejken kan man sige, at den havde mere at gøre med Aand end med Kød.

Et særlig virksomt Kraftcentrum var Istedgade. Her udkrystalliseredes de første Handlinger, som førte til den store Samling. Her rejste man Barrikader. Og først og fremmest var det her, at man med sikker Intuition forstod, at en samlet Aktion mod Undertrykkerne kun kunde sættes i Værk, naar man fik standset Sporvognstrafiken, som betinger Byens normale Pulsslag. Istedgade ikke alene undfangede Tanken, Gaden realiserede den. Sporvognene blev væltet. Dagliglivet gik i Staa. Naar man kommer ind paa Generalstrejkedagene i København, eller Folkestrejken, som den ogsaa blev kaldt, saa kan man aldeles ikke komme uden om Navnet Istedgade. Ikke alene fødtes Strejken her, det var ogsaa her, den mest forbitrede Modstand blev ydet. Istedgade fortjener sin særlige Omtale.

Istedgade — en brændende Ovn.

I de kritiske Dage før den første Verdenskrig i 1914 gik der en Hedebløge over Europa. Solen stod paa en skyløs Himmel som et glødende Krater, og der var dem, der vovede at paastaa, at Solen var den egentlige Krigsvolder, fordi den fik Hjernerne til at boble. Er der forøvrigt noget urimeligt i at antage, at en saadan kraftig ydre Paavirkning kan være skæbnesvanger? I saa Fald er der Grund til at minde om, at ogsaa Juni-Dagene i 1944 var glødende. Lys og Skygge stod i skarpeste Kontrast, men uden større Forskel i Temperaturen. Sveden dampede af Kroppen paa En. Man var afvekslende lad og pirrelig.

Istedgade var som en brændende Ovn. Der var næsten ikke til at aande. Alle Gadens Tusinder af Vinduer stod spæraabne og strittede stift ud fra de snavsede Facader, saa at man kom til at tænke paa Fisk, som udenfor deres Element krampagtigt vider Gællerne ud. Tilmed var Luften fuld af sur Brandos, hvis der endelig kom en svag Luftning nede fra Havnen. Her var hvert andet Brunkulslager ved Selvantændelse kommen i Glød og fik Lov til at brænde og gløde videre, fordi Brandvæsenet hverken havde Materiel eller Mandskab nok til at bekæmpe disse Brande, naar alle andre Opgaver skulde passes. Den sure Os trængte ind alle Vegne og fik Folk til at sukke efter Skov og Strand eller Kolonihave, en Længsel, der blev til Desperation, efter at Tyskerne havde lavet Spærretid som Straf for den overhaandtagende Sabotage. Efter Kl. 20 var man henvist til at sidde og svede stille i sine smaa Stuer. I deres sadistiske Trang havde Tyskerne begaaet en dundrende Dumhed.

Solen gik ned for Enden af Istedgade. Lyset strømmede som en Ildstrøm gennem Gaderne fra Enghave Plads til Hovedbanegaarden og fik En til at knibe Øjnene sammen. Fra alle Huse lød der en Summen som fra Kuber med vrede

Bier. Paa Gaden protesterede man snart sammen med en, snart sammen med en anden. Meget havde man i den sidste Tid fundet sig i, meningsløs Schalburgtage og oprørende Dødsdomme over unge Mennesker, der i hvert Fald efter dansk Lov kun kunde hensættes i Fængsel — hvis man endelig blev tvunget til at dømme dem. Og nu var man bleven spærret inde allesammen. Et politisk modent Folk blev behandlet som uartige Børn i en Børnehave. Spærretiden var en Uanstændighed, som man ikke kunde tage imod uden at tabe Ansigtet. Man reagerede, og man reagerede voldsomt.

Dr. Best rasede, men — „Istedgade overgav sig aldrig“.

Det første Oprørssignal kom fra Burmeister & Wain. Arbejderne tog uden videre tidligt fri som Erstatning for de „indelukkedé“ Timer. Dette bragte Broerne og Amager i Bevægelse, men Vesterbro med Istedgade laa i Spidsen, idet det var her, Sporvognsdriften blev afbrudt. Ad de tomme Spor naaede Generalstrejken hurtigt Byen over.

Alle regnede med voldsomme Repressalier fra Tyskernes Side. Gennem de illegale Blade fik man at vide, at Dr. Best i Raseri havde udtalt, at han skulde kue København med Pisk, saa at Byen ikke rejste sig mere. Ligeledes sivede det ud, at han omgikkes med Planer om at bombe Vesterbro fra Luften som den Bydel, hvorfra den værste Uro udgik. Senere Meddelelser tyder paa, at der var Realiteter bag Rygtet. Men skønt Istedgade levende kunde forestille sig Rædslerne, hvis en saadan Plan kom til Udførelse, saa drøftede man alligevel Muligheden i humoristisk-drastiske Vendinger, sagde f. Eks., „at der kunde laves en køn Gang Hindbær-Marmelade i det tætbefolkede Kvarter“, men man lod sig ikke skræmme til at indtage en ydmyg Holdning.

Tværtimod demonstrerede man med Baal og Brand og Barrikader.

Bombningen blev ikke til noget. Et nøgternt tysk Ernæringskontor, under hvilket den danske Eksport sorterede, sørgede for Isposer fra Hovedkvarteret til den overophedede Under-Despot. Landbruget maatte ikke distraheres i sin Produktion. Men derfor slap hverken Istedgade eller hele Byen for nogle rabiater Tysker-Dage. Under mindre samlede og summariske Former end dem, Bombninger giver Anledning til, fik man ved Hjælp af Geværer og Maskinpistoler ekspederet et Tusinde Mennesker paa Hospitaler og Ligkapeller. Trods alle Rædsler tabte Byen dog ikke Humøret og navnlig ikke Istedgade, som manifesterede sin Ukuelighed gennem en Plakat, hvorpaa der stod, at de forskellige Lande kunde overgive sig, men „Istedgade overgiver sig aldrig“. Midt i Alvoren havde man Raad til en Kaadhed. Man skabte et Slogan efter rap Svajer-Skik.

Og Istedgade holdt virkelig ogsaa Stand. Tyskerne maatte fire, og den sejrriige Udgang paa et højest risikabelt Foretagende gav Genlyd Verden over. Spærretiden blev sat tilbage til Kl. 23 og forsvandt snart helt. Tyskerne havde danset en Krigsdans, som man nok skulde huske dem, naar den Tid kom. Befolkningen holdt Nakken stiv og haabede, at det blev den, som i den sidste Ende tog Skalpen hjem. Naa, dette Haab blev altsaa beskæmmet. Man maatte nøjes med at tage sig af Stikkere og den Slags.

Kongen hædrer Istedgade som Sabotørgade Nr. 1.

Istedgade havde hævdet sig. Da den gamle Konge efter Befrielsen fejrede Fødselsdagen ved at køre gennem Byen, blev Turen efter hans udtrykkelige Ønske lagt om ad Istedgade, Sabotørgade Nr. 1, som han sagde. Istedgade modtog

ham med stormende Jubel. Kongen hædrede Gaden, Gaden hædrede ham, og det gik op i en højere Enhed. For en Stund var alle Doktriner skudt til Side.

De bevægede Generalstrejkedage vil aldrig blive glemt i Istedgade, men som Aarene gaar, vil Begivenhederne dog fortone sig og Enkelthederne gaa tabt. Fremstillingen her støtter sig i væsentlig Grad til en Samling Rappporter, de saakaldte „Minut-Rapporter“, som Politiet optog med korte Mellemrum for ikke at løbe sur i det overvældende Stof. Paa dette solide „Skelet“ er „Kødet“, Oplysninger samlet hos Øjenvidner, anbragt.

Apropos Politiet! Ingen Institution har under Besættelsen haft en vanskeligere Stilling end Politiet. Regeringens henholdende Politik tvang det til at foretage Handlinger, som var den enkelte inderligt imod, og som for en Tid satte dets Popularitet overstyr. Men efterhaanden, som Politiet fandt ud af Dobbeltspillet's Regler, kom det paany i Kontakt med Befolkningen. I Generalstrejkens vanskelige Dage er der kun Grund til anerkendende Ord om Politiet. Man hjalp, hvor man kunde, og vovede Pelsen saa godt som nogen. Politiets Holdning i denne hede Sommer maatte det betale med Masse-Deportationerne i September.

Istedgade tabte ikke Ansigtet og blev ikke jævnet med Jorden, saaledes som det havde været Dr. Bests desperate Ønske. Kan man tale om en Historiens Retfærdighed? I hvert Fald blev Enden paa det hele, at Dr. Best blev styrtet fra sit Voldssæde ned i et af Kastellet's Fangehuller. Alt paa sin rette Plads, som H. C. Andersen skrev. Forbryderen der, hvor han hører hjemme, Istedgade der, hvor den altid har ligget. Balancen blev genoprettet. Og nu vrimler Beboerne paa sædvanlig Vis ned paa Gaden Fredag og Lørdag Aften for at gøre deres Indkøb. Det er bleven Hverdag. Men inderst inde er Folk ikke helt de samme som før. I Underbevidstheden ligger dette: Istedgade overgav sig ikke.

Tiden før den blodige Folkestrejke.

Foraaret 1944 kom med store Forhaabninger. Skoven grønnedes, og den lyse Farve afspejledes i Ens Indre — ind imellem alt det uhyggelige, man bar paa. Bragene fra Sabotage og Schalburgtage afløste hinanden, Tyskerne arresterede og myrdede og skred omsider til Afsigelse af Dødsdomme, hvilket sidste gjorde et dybt Indtryk paa Befolkningen, som dog reagerede paa en anden Maade, end Tyskerne havde regnet med. Forfærdelsen afløstes omgaaende af dump Harme. Udadtil bevarede man Ligevægten, idet man sagde til sig selv: Dette kan ikke blive af lang Varighed. De fleste regnede med Tyskernes snarlige Sammenbrud.

I Istedgade, hvor Livet tilsyneladende gik sin jævne Gang, ulmede det under Overfladen. Et Baglokale til en Radioforretning var Mødestedet for en Flok Desperados, der kaldte deres Sammenslutning for „Holger Danske“ og dermed gav Danskhedens symbolske Sagnfigur Liv. Tyskerne skulde have anet, at Holger Danske i Kassematterne paa Kronborg havde rykket hele Skægget op af Bordpladen, gennem hvilket det i Tidens Løb var vokset, saa vilde det være kommen til vældige Razziaer i Istedgade, og saa vilde maaske „Citronen“s korte, men glørværdige Løbebane være bleven endnu kortere. Men Tyskerne kendte kun den almin-

delige Stemning i Gaden fra deres Rapportører, som endnu ikke var trængt ned under Kvarterets Hud. Tyskerne var nok klare over, at Istedgade burde „kæmmes“, men hvor skulde man begynde, og hvor skulde man ende? Det er ikke saadan at lede efter Knappenaale i et Hølæs. Først senere kom man ind paa den Tanke at brænde hele Hølæsset af, hvilket dog heldigvis ikke kom til Udførelse.

Plakat-Demonstrationer og illegal Læsning.

Mens ikke saa meget som en Hvisken hørtes fra de Baglokaler, hvor man lagde Raad op mod Tyskerne eller paa anden Maade arbejdede illegalt, saa bar Kvarterets almindelige Beboere ikke paa deres Indstilling som en Hemmelighed. Tværtimod snakkede de frisk fra Leveren. Hvad Ungdommen angik, saa var den ikke bange for at give noget skriftligt fra sig. Paa alle Mure og Vægge stod der Injurier mod Erobrerfolket og mod den Ideologi, det repræsenterede. Saaledes stod der paa Plankeværket i en Passage skrevet med Kridt et vældigt Hagekors og tværs over dette følgende Tekst: Pissemyrernes Fagforening.

Det var, naar man brugte Køllen. Men man kunde saa sandelig ogsaa bruge Fleuretten, hvilket følgende Plakat opslaaet en Morgen paa en Aviskiosks Tavle vidner om. Øverst havde en Køllesvinger med Blaakridt skrevet: „Gid Fanden havde Hitler!“ Nedenunder havde en Fleuretfægter repliceret med Blyant: „Jeg vil ikke eje ham,“ signeret „Fanden“. Ligesom et Stykke Sukker er omsværmet af Bier, saaledes var der stadig Besøg ved Plakaten. Da Kunderne lykønskede Kioskejeren med den gode Idé, blev Manden forfærdet, men turde ikke fjerne Plakaten efter den Holdning, Folk udenfor Forretningen indtog. Saa maatte det gaa,

som det kunde. En Betjent kiggede i Forbifarten paa det, de andre kiggede paa og forlod Stedet med et skævt Smil uden at foretage sig noget. Det kunde tids nok ske efter Tyskernes Ordre.

Siden den 9. April havde Aviserne nydt saare lidt Anseelse. „De sprang efter Tyskernes Pibe, og der stod det samme i dem allesammen.“ De rent tyske Meddelelser blev gennemgaaende behandlet lige som Tyskerne selv, man sprang dem over, gav dem den kolde Skulder. Disse Meddelelser var dog ofte et Studium værd, fordi de i deres ubehændige Affattelse røbede et og andet. Det forstod den illegale Presse, og over denne fik Publikum sin egentlige Orientering. De maskinskrevne Ark blev pløjet igennem fra første til sidste Linie og troet som Guld. Alt taget i Betragtning var Meddelelserne ogsaa forbløffende korrekte. Cirkulations-Opfordringen til Publikum blev prompte fulgt. Ingen holdt sig tilbage af Frygt for at komme i Fædtefadet. Den sidste Læser i Kæden modtog ofte kun nogle Laser plettet af snavsede Fingre og Kaffesurrogat. Men først og fremmest orienteredes Folk af den dansk-engelske Radio. Ydermere aflyttede gamle sprogkyndige Sailors, hvad der forekom paa Engelsk, og lod omgaaende Nyhederne gaa videre. Som Ild i tørt Græs udbredtes de over hele Kvarteret.

Den 11. Maj gik det fra Mund til Mund med uskrømtet Begejstring:

— Nu er vi ogsaa kommen med!

En Repræsentant for General Eisenhower havde i Radioen sagt, at Danmark herefter skulde behandles som Allieret paa Grund af sin Modstandsvilje. Det var en stor Dag ikke mindst for dem, der var tilknyttet Modstandsbevægelsen. Sabotagen var dermed „legaliseret“.

*Telefonerne blokeres i mange Dage paa Grund af
de Allieredes Invasion i Frankrig.*

Med de Allieredes Invasion i Frankrig, som begyndte den 6. Juni, forduftede den sidste Rest af Tvivl om en snarlig Befrielse. Baade den Dag og flere efterfølgende var Telefonen blokeret af Mennesker, som udvekslede deres Forhaabninger. I Istedgade-Telefonerne udtalte man sig saa uforbeholdent, at de tyske Stemnings-Rapportører ikke kunde forlange bedre. Her var ingen halvkvædede Viser. Midt i Begejstringens Solskin forekom bare den lille sorte Sky, at Danmark maaske kunde blive Krigsskueplads. Der var jo bl. a. det Moment, at Fiskerne af den engelske Radio blev anmodet om at holde sig i Havn en Ugestid. Det kunde tyde paa, at Jylland snart laa i Skudlinjen. Der var ogsaa forskellige indendørs Tegn, som man agtede paa, saasom Politigaardens Omdannelse til Fæstning med Kaponierer og Sager. Paa Raadhuspladsen blev der gravet Bunkers. Myndighederne regnede altsaa med særlig urolige Tider. Forsigtige Forretningsfolk dækkede deres for Tiden uerstattelige Spejlglasruder med Brædder. Hvad Tyskerne angik, saa var de besatte af en iøjnefaldende Nervøsitet. Og de med deres Efterretningsvæsen maatte vel tænkes at vide noget? Overalt var der Vibration i Nervesystemerne.

„Fædrelandet“, ogsaa kaldet „Forræderbladet“, gjorde, hvad det kunde, for at berolige sine faa, men stærkt opskræmte Læsere. Saaledes skrev det i en Spids om en eventuel Invasion i Danmark: „Den første den bedste Lygtemand faar ikke Følger mere i Danmark, og de betalte angelsaxiske Agenter er heldigvis i et saa ringe Mindretal, at de ikke formaar at skabe Stemning, selv om de faar Støtte af andre skørhovede Fantaster. Den brede, sunde danske Befolknings Reaktionen kan der spekuleres i, naar man har Kends-

gerningerne i Ryggen, men Ordgyderiet er ved at miste sin fascinerende Vellyd.“

Hvis man i Istedgade havde set denne Artikel, vilde man have moret sig kosteligt, men „Fædrelandet“ var lige saa sjældent paa disse Kanter, som de illegale Blade var hyppige. Dets faatallige Købere maatte luske helt op til Kioskerne i de „fine“ Gader, hvis de bare vilde have det.

De folkelige Vittigheder blomstrer.

Da de Allierede havde faaet godt Fodfæste i Frankrig, blomstrede de folkelige Vittigheder op af en Jord, der var ekstragødet med Forhaabninger. „Har du hørt, at Kanal-kysten skal døbes om?“ „Næ-æ! Hvad skal den saa hedde?“ „Kanelkysten ... fordi Tyskerne faar saa frygtelig Kanel.“ At Tyskerne klistrede Hverveplakater op alle Vegne, syntes man var en vældig Vittighed. Samtidig med, at Tyskerne bad om Hjælp, lod de Schalburgkorpset optræde paa slap Line. Saadan noget kunde kun Racefolket finde paa. En af Plakaterne viste en Tysker i fuld Krigsmaling raabende: „Det gælder Europas og dermed ogsaa Danmarks Fremtid.“ — „Derfor ned med Tyskerne!“ hed det i Blyantskommentaren. Eller noget lignende. Det hændte, at Hverveplakaten kom til at hænge Side om Side med Plakater, der propagerede mod de overhaandtagende Kønssygdomme, og saa var der ingen Ende paa Morsomhederne. Blandt andet blev der skrevet: „Syfilis, Tyskernes nye hemmelige Vaaben.“ Jo, der var ikke noget i Vejen med Humøret. -

Englændernes skjulte Trusel om en ny Front i Norden gjorde den tyske Ledelse i det danske Afsnit ganske konfus. Og det gik vel forøvrigt ikke anderledes i Norge. Her i Danmark trak Tyskerne alle disponible Tropper op til Jylland og flyttede rundt med dem der, alt eftersom de troede,

at det var Limfjordsegnene eller Vadehavet, der var truet. Og det tyske Politi havde samtidig nok om Ørerne med det voksende Sabotage-Problem. Foruden Mord havde man kun som Modmiddel at lægge Bomber ud og foretage sindssyge Sprængninger, som man prøvede paa at give Sabotørerne Skylden for. Men Sabotørerne blev ikke lagt for Had af den Grund. Det var for plumt gjort. Folk vidste nøjagtigt, naar der var Tale om Sabotage og Schalburgtage, hvilken sidste Kategori Politiet i sine Rapporter forsigtigt kaldte: Sabotage med omvendt Fortegn. Folk lod sig ikke vildlede, da Domus Medica, Lægernes Bygning i Amaliegade, og KB-Hallen paa Peder Bangsvej røg i Luften. Selvfølgelig Schalburgtage! Schalburgkorpset var hadet. Man omtalte dets Medlemmer som Psykopater. Normale var de i hvert Fald ikke. Fra deres Hovedkvarter i Frimurerlogen paa Blegdamsvej laa de og afskød Salver, saa at Rigshospitalet maatte evakuere de Syge fra Værelserne, der vendte ud mod Fælledparken. De saa Syner ved højlys Dag og bestrøg med deres Kugler den fredelige Blegdamsvej, saa at det var forbunden med Livsfare at færdes der. Mange Trafikanter blev saaret, en enkelt dræbt. Saadan gik det til paa Østerbro. I Istedgade havde man endnu ikke hverken Tyskerne eller deres Haandlangere saa tæt inde paa Livet. Men det skulde snart blive anderledes.

København ved Nat.

Som en afmægtig Foranstaltning mod Sabotørerne blev al Droskekørsel forbudt, som Tyskerne ikke havde givet speciel Tilladelse. Et Slag i Luften. Sabotørerne klarede sig udmærket med deres Cykler, og skulde det endelig være, at man havde Brug for en Bil, saa „laante“ man ganske simpelt en Ambulance ved et hold-up, hvorunder Ambu-

lancemanden ikke engang ydede passiv Modstand, men smilte kordialt.

Efter Forbudet blev der paa det nærmeste øde og tomt i Gaderne. Lygterne med deres store Afskærmninger lyste netop saa meget, at de saas som Prikker, stiplede Linjer, der angav Gadebredden. Hen over Himlen fægtede Tyskerne med deres Projektører. De lange Lysklinger krydsedes. Spidserne forsvandt i Himmelrummet. Ramte Projektørerne en Sky, fremkom der ligesom en lille Maane. Byen var ganske tyst. Hørtes der endelig Støj og Spektakel, kunde man være sikker paa, at Ulydene kom fra Tyskerne og deres Pigebørn, som drog fra et Gilde til et andet. Jernlyden fra Tyskernes beslaaede Støvler blandede sig med den klaprende Lyd fra Pigebørnenes Træsaaler, et Materiale som paa den Tid baade var en Nødvendighed og „det sidste Skrig“. Pigerne skreg og teede sig, saa at ordentlige Folk, der hørte det, var ved at fare i Flint. Og pludselig for den enlige Nattevandrers sammen ved et mere eller mindre fjernt Brag fra en Sprængning. Maaske var det „Borgernes Hus“ i Rosenborggade eller „Studiegaarden“ paa Tagensvej, der blev schalburgteret. Eller det kunde være en eller anden for Tyskerne arbejdende Fabrik, der gik sig en Tur.

Paa Vej til „norske Tilstande“.

Den 22. Juni 1944 skete der noget, som gjorde Tyskerne komplet rasende, men som blev omtalt og lovprist i den allierede Radio. Sabotørerne havde foretaget et større samlet Angreb paa Riffelsyndikatet, som derved blev sat ud af Funktion for længere Tid. At det var lykkedes, nedsatte i højeste Grad Tyskernes Prestige. Dertil kom Tyskernes Irritation over et stort engelsk Luftangreb paa Berlin, hvor Masser af Karreer var bleven sat i Brand. Det kunde

formentlig virke stimulerende paa Danskerne. De skulde faa noget andet at tænke paa. Otte Frihedskæmpere blev dømt til Døden, og der blev indført Standret paa Sjælland, hvilket betød, at der i denne Landsdel kunde afsiges Krigsretsdomme med omgaaende Virkning. Danmark var paa Vej til „norske Tilstande“.

Umiddelbart efter Henrettelserne foretog Tyskerne endnu et Skridt, som havde til Hensigt at paavirke den folkelige Fantasi paa det voldsomste. En Del af Tivoli blev sprængt i Luften. Det skete Natten til den 26. Juni. Brag afløste Brag. Vældige Glimt oplyste Natten. Magen til Fyrværkeri havde Byen aldrig oplevet, sagde en af Gerningsmændene begejstret. I 1946 stod han slukøret i Retten og omtalte sin Gerning. Morgenen efter Vandalismen var der Valfart til Tivoli. Der var stænget, men gennem Tremmerne forskellige Steder fik man et vist Overblik. Med sammenbidt Udtryk stod man og stirrede. Man blev dog ikke rædselsslagen, saaledes som Tyskerne havde ventet det, det kogte i Folk af foragtblandet Raseri. Oppe i Maskingeværrederne paa Dagmarhus' Tag stod Tyskerne og betragtede Røgen, som steg til Vejrs mellem Træerne i Haven. Det skal siges, at nogle af disse germanske Tilskuere virkelig forstod, hvad det var for en Dumhed, der her var bleven lavet.

Tyskerne fortsatte Linjen. Der blev udstedt Forbud mod at køre med Lastbiler i Tiden fra Kl. 16 til 5 Morgen. Men ikke nok hermed, umiddelbart efter blev der dekreteteret Spærretid for Storkøbenhavn fra Kl. 20 til 5 Morgen. Det sidste blev Maalet, som fik Bægeret til at flyde over. Hovedstaden begyndte sin aabne Modstand, ikke ledet af nogen. Man vilde ganske simpelt ikke mere.

26. Juni: Voldsom Skydning, mange Dræbte og Saarede.

Paa Vesterbro blev der dræbt 9 Personer: en Mand og 2 Kvinder i Hjemmet, og 6 Mænd paa Gaden. Desuden blev der saaret 20 Personer: 2 Mænd og 3 Kvinder i Hjemmet, 9 Mænd og 6 Kvinder paa Gaden. Ingen Børn kom noget til.

Allerede om Morgenen meddelte Radioen, at der var indført Spærretid. Næppe alt for mange havde hørt det som Lytter, men ad mundtlig Vej gik Meddelelsen som en Løbeild Byen over. Gennem flere Dage havde Byen stønnet under Sommervarmen. Nerverne var tyndslidte. Paa Burmeister & Wain holdt Arbejderne Møde. Det var nok, at man skulde gaa og lappe paa de tyske Skibsskader, man vilde ikke tilmed spærres inde paa de smukke, lyse Aftener. Det blev derfor besluttet, at man vilde bryde op fra Arbejdet et Par Timer tidligere end sædvanlig, for, som man sagde, at kunne komme ud og passe Kolonihaven. Fra Ledelsens Side forudsaa man Generalstrejken.

Ophidselsen steg i Byen. I Istedgade-Kvarteret, hvor der var en Smule Skygge, samledes Dagen igennem diskuterende Grupper. Man gestikulerede og talte højt uden Hensyn til mindre paalidelige Vidner. Ved 19-Tiden var Grupperne bleven til Opløb, og da man ved 20-Tiden skulde have befundet sig oppe i Lejligheden — hvis man vilde holde sig

Forbudet efterretteligt — var næsten alle Mennesker nede paa Gaden, selv Kvinder med mindreaarige Børn. En lille Deling Politibetjente, som var bleven beordret til ikke at bruge Magt, kom igennem Istedgade. Paa en indtrængende Maade gjorde de Folk opmærksomme paa, at gik de ikke op, kunde det faa vidtrækkende Konsekvenser. Modvilligt drev Folk ind i Porte og Gadedøre for at dukke frem igen og fylde Fortovene, saa snart Betjentene var ude af Syne. Folks Holdning overfor Politiet var forøvrigt velvillig. Man var i samme Baad.

Tyske Skræmmeskud Signalet til Rejsning af Barrikader.

Tyskerne, som havde deres Kreaturer allevegne, blev naturligvis underrettet om Stemningen i Istedgade. Omkring 20-Tiden kom der kørende en tysk Udrykningsvogn. Det var mere, end Folk kunde tage, man hyssede og peb. Vognen standsede op, og der blev affyret nogle Skræmmeskud. Tyskerne tog atter fejl, naar de mente, at denne Folkestemning lod sig forandre ved Hjælp af et Par Knald. Denne Episode blev netop Signalet til en voldsom Aktivitet. Til at begynde med lidt famlende, men meget hurtigt med en vis Rutine begyndte man at bygge Barrikader, den første tværs over Istedgade ved Saxogade-Krydset. Man brød Brosten og Fortovsfliser op, man fyldte op med Skarnkasser, som man slæbte ud fra Gaardene. Gamle Møbler blev puttet ind imellem. Og man stivede af med Lyskasseriste. Paa den Maade fik man lavet ganske antagelige Spærringer, som i hvert Fald ikke lod sig forcere med almindelige Biler, selv om de naturligvis var Legeværk for Tanks. Snart var der fuldt med Spærringer i Istedgade med Sidegader. Mange Steder kronedes Barrikaderne med et rødt Flag, Revolutionens Fane. Paa Enghaveplads slæbte man de kommunale

Bænke sammen. Ind imellem alle disse Barrikader blev der lagt Baal, ikke i Forsvarsøjemed, men for at ildne Stemningen yderligere. Flammerne slog i Vejret, og Røgen bølgede gennem Gaden.

Midt i al denne Krigerskhed ankom Politiet. En Overbetjent prøvede paa at gøre Forestillinger, men Mængden afbrød ham med et „Leve det danske Politi!“. Hvorpaa man gav sig til at afsynge Fædrelandssange. Hvad skulde Betjentene gøre? Man prygler ikke løs paa Landsmænd, der synger Melodier, som giver Genklang i Ens eget Indre. Det var ikke Tumultuanter, Politiet stod overfor, men en krænket Befolkning. Betjentene trak sig tilbage for ikke at komme for Skade at synge med. Stationen sendte Indberetning til Politigaarden. Her sad Ledelsen saa at sige under en kold, tysk Straale. En Højtalervogn blev sendt ud som et sidste Forsøg paa at faa Folk væk fra Gaderne, men inden den ved 21-Tiden var naaet frem, hørtes der pludselig voldsom Skydning, der syntes at komme fra alle Kanter, dels fra Enghave Plads og Hovedbanegaarden, dels fra Hustagene. Projektilerne fløjtede gennem Gaderne. Politimændene maatte skyndsomst forlade Højtalervognen og søge Tilflugt i Gadedøren til Ejendommen Istedgade 55. Naturligvis søgte ogsaa Befolkningen Dækning.

Det første Drab.

Ogsaa Vesterbrogade var fuld af Mennesker. De var ikke saa aggressive, byggede ikke Barrikader, men de vilde ikke hjem. De trak Luft efter en skoldhed. Dag og lyttede til Salverne fra Istedgade. Netop her, hvor der var saa relativt roligt, skulde det første Drab finde Sted. Kl. 21,50 standsede en tysk Militærbil i Krydset Enghavevej-Vesterbrogade-Kingosgade. Ud steg en Deling Politisoldater, som dannede

Kæde tværs over Vesterbrogade og trak i Retning mod Pileallé. Geværer og Maskinpistoler blev gjort klare. Den ene Salve afløste den anden. Man skød ikke alene paa langs ad Gaden, men ogsaa op mod Husfacaderne.

En Klynge Mennesker paa Hjørnet af Sundevedsgade og Vesterbrogade blev Maalet for en af Salverne. En ung Mand blev strakt til Jorden. Det var den 20-aarige Konditorlærling *Knud Martinus Rasmussen*. Han blev det første Dødsoffer for Tyskernes barbariske Fremgangsmaader. Han blev ramt af et Skud i Maven.

Ogsaa ind i Porte og Gadedøre skød Politisoldaterne. Man gennemhullede de lukkede Døre. En 50-aarig Dame, der havde søgt Dækning i Porten til Ejendommen Vesterbrogade 119, blev ramt i Underlivet. Samme Sted blev en 56-aarig Arbejdsmand saaret i venstre Arm. Og i Nr. 127 blev to unge Kvinder ramt henholdsvis i Ryggen og venstre Underarm. Alle disse saarede Mennesker blev bragt til Kommunes hospitalet i Ambulancer, hvis Personale trodsede den voldsomme Ild og ogsaa havde Held til at komme igennem.

Imens rykkede en Kæde af tyske Politisoldater fra Hovedbanegaarden gennem Istedgade mod Enghave Plads. De var ledsaget af adskillige civile Personer, og alle skød de vildt omkring sig. Mange af Istedgade-Folkene var nu bleven saa rasende, at de ikke længere vilde nøjes med at demonstrere, men i Mangel af andre Vaaben kastede med Sten. Mange Sten suste efter Politisoldaterne, naar de var kommen videre og vendte Ryggen til. En Hob unge Danskere var efterhaanden bleven saa desperate, at de næppe længere kunde skelne skarpt mellem Ven og Fjende. De truede med at vælte en af Politiets Radiobiler for at anvende den som Gadespærring. Det blev kun forhindret ved, at Betjentene i Vognen tilkaldte Forstærkning fra Udrykningstjenesten paa Politigaarden.

Paa Enghave Plads opholdt der sig Aftenen igennem en tysk Militærstyrke, der med Mellemrum skød gennem Istedgade og de Gader, der iøvrigt stødte op til Pladsen. En Salve gennem Flensborggade kostede Aftenens andet Døds-offer, den 35aarige Tilskærer *Thorvald Johannes Andreasen*, som stod i Døren til Skræderforretningen i Nr. 32 og strakte Hals for at se, om Gaden skulde være fri, saa han kunde komme videre. Han blev ramt i Tindingen og styrtede baglæns gennem Døren, død paa Stedet.

5. Kolonne-Folk dræber en Mand og saarer to andre.

Som allerede anført havde de uniformerede Tyskere civile Personer paa Slæbetov. Adskillige af dem var danske Haandlangere, og de brugte deres Skydevaaben med nok saa stor Flid som deres Herrer. Det generede ikke deres Samvittighed, at de skød mod deres egne Landsmænd. I Løbet af de følgende Dage forelaa der mange Tilfælde med skydende 5. Kolonnefolk. Den Aften, hvorom vi her taler, anrettede en saadan civil Bandit alvorlige Ulykker paa Hjørnet af Istedgade og Skydebanegade. Det var ved 21-Tiden. En lille Klynge unge Mennesker stod paa Hjørnet og talte sammen og spejdede. Der var ingen uniformerede Tyskere i Nærheden. Pludselig faldt der en Række Skud, hvorved fire Mennesker blev ramt. Den 23aarige Sangstuderende *Vagn Didriksen* blev truffet i Brystet og saa alvorligt saaret, at han senere afgik ved Døden. En ung Mand, der bøjede sig ned for at hjælpe Didriksen, fik et Skud i venstre Skulderblad, mens en tredje ung Mand, som netop havde forladt de andre, fik et Skudskaar i Haanden. Endelig blev en ung Pige ramt i højre Arm. Hun forklarede senere, at Skudet maatte være affyret paa nært Hold.

— Det var lige saa mine Trommehinder sang, da Skudet faldt.

Mistanken samlede sig senere om en Marinevægter, der boede i Skydebanegade. Efter Befrielsen blev han arresteret, men det lykkedes ikke at skaffe tilstrækkeligt Bevismateriale mod ham med Hensyn til denne Episode.

To danske Politimænd var bleven efterladt som Telefonvægter ved Alarmskabet ved Dannebrogsgade. De blev holdt op af nogle danske Forrædere med Maskinpistoler og frataget deres Tjenestepistoler. Forræderne tømte Betjentenes Pistoler for Patroner, hvorpaa Betjentene atter fik deres Vaaben tilbage. Betjentene fik Ordre til at følge bagefter en tysk Kæde længere fremme, men saa hurtigt Lejlighed til at forsvinde ind i en Gadedør og ad Omveje naa tilbage til Stationen. Her havde man det temmelig uroligt, idet Gaderne Eskildsgade og Absalonsgade, der løber paa hver sin Side af Stationen, blev „kæmmet“ af tyske skydende Patruljer. Klokkeren var paa det Tidspunkt 21,45. Betjentene sad indendørs og knyttede Hænderne. De var ude af Stand til at komme Befolkningen til Hjælp, idet Ordren lød paa, at de skulde afholde sig fra at blande sig i de tyske Foretagender. Skyderiet kostede mange Ofre. Hvert Øjeblik hørtes en tudende Ambulance.

En 72aarig Aldersrentenyder, som boede Eskildsgade Nr. 7 paa 1. Sal, havde været paa Besøg højere oppe og skulde atter ned i sin Lejlighed. Undervejs ned ad Hovedtrappen blev han ramt af en Kugle i Brystet og den ene Arm. I Ejendommen Nr. 15 stod en kvindelig Kontorassistent bag et lukket Vindue — Tyskerne hævdede ellers, at de skød kun mod aabne Vinduer, hvorfra de kunde vente Angreb. — Hun blev saaret i den venstre Overarm, mens en Husmoder i Nr. 40, der ligesom den kvindelige Kontorassistent boede paa 2. Sal, blev ramt i højre Skulder. Hendes Hund, som var kravlet op paa Sofaen ved Vinduet, havde pebet

saa ynkeligt, at hun havde villet fjerne den fra Fareomraadet, men derved var hun kommet ind i Skudlinjen. Nede i Absalonsgade blev en ung Mand ramt i Benet.

Et Sted blev en Mand saa ophidset over Tyskernes Adfærd, at han slog Vinduet op, greb en Potteplante, han lige havde købt, og slyngede den efter Militærbilen, hvorfra Skydningen foregik. Tyskerne dukkede sig, for der kunde jo være en Haandgranat skjult i Potten. Da de saa, at der kun faldt Jord ud af den knuste Potte, kom de atter frem ved Skyderen og plastrede Mandens Vindue til. Ruderne blev knust, adskillige Kugler gik op i Loftet, men Manden var retireret i god Behold og var saa fornuftig at forsvinde fra Lejligheden, inden Undersøgelsespatruljen kom op og søgte efter ham. Endnu Aaret efter Kapitulationen sad der Mærker af mange Kugler i Ydermuren omkring Vinduet, en Serie Forbiere.

To Personer dræbt oppe i deres Lejlighed.

Ved 22-Tiden gik det løs i Dannebrogsgade, som var fuldstændig folketom. En Militærbil kom kørende. For at Soldaterne kunde faa Brug for deres Ammunition, skød de op imod Vinduerne i de Bygninger, de kørte forbi. I Nr. 46 paa 4. Sal boede en Familie *Hald*. Manden sad inde i Gaardværelset. I Gadeværelset, der var indrettet som Soveværelse, opholdt Hustruen sig, hvor hun var i Færd med at rede Senge. Pludselig hørte Hald en Klirren af Glas og umiddelbart efter en Stønnen. Da Hald kom styrtende til, stod Hustruen med Front mod Vinduet, hvis ene Rude var knust. Inden han naaede frem til hende, brød hun sammen og faldt baglæns om paa Gulvet. Han bebrejdede sig selv, at han ikke havde skyndt sig at gribe hende og afbøde det vold-

somme Fald. Men Bebrejdelsen var overflødig. Et Skud i Brystet havde virket dræbende.

I Nr. 41 blev der ligeledes skudt en Beboer. Det var den 82aarige pensionerede Overpolitibetjent *Lars Henrik Haarslev*. Da Skydningen i Gaden begyndte, sad han ved sit Skrivebord henne ved Vinduet. Hans Kanariefugle sad i deres Bur i Vindueskarmen. Den enlige Mand tænkte først paa Fuglene og vilde bringe dem afvejen, at der ikke skulde ske dem noget. Men netop som han skulde flytte Buret, blev han ramt af en dræbende Kugle i Brystet og faldt om paa Gulvet. Hans Lig blev fundet af Sønnen, som den følgende Morgen efter Aftale kom for at se til sin gamle Fader. Fuglene hoppede som sædvanlig rundt i Buret, der stod under et fint udboret Hul i Ruden.

I Nr. 19 paa 3. Sal blev en Dame ramt i Mundregionen. Blødende styrtede hun ind til Naboerne, der sørgede for, at hun i Ambulance blev kørt til Hospitalet. Undersøgelsen viste, at Kuglen ikke var affyret nede fra Gaden, men formentlig fra Ejendommen overfor. Her boede en Person med tysk Indstilling. At han skulde være den skyldige, har ikke kunnet bevises.

*Enkelte Danskere besvarede Tyskernes Ild
fra Tage og Vinduer.*

Tyskerne havde utvivlsomt et Dobbelt-Formaal med deres voldsomme Fremgangsmaade. Først og fremmest skulde Byen straffes, fordi den ikke respekterede Spærretiden, men dernæst haabede man at kunne tvinge Frihedsbevægelsen frem i en tilintetgørende Kamp. Dette lykkedes dog ikke. Frihedsbevægelsen ventede paa Signal fra de Allierede, før den Tid maatte Patrioterne ikke dukke frem af deres Skjul,

hvor stærkt de saa blev fristet. Parolen blev fulgt i videste Omfang. Hos enkelte gik dog Naturen over Optugtelsen. Kl. 22 indgik der Melding til Ordenspolitiets Ledelse om, at nogle Personer i Kvarteret omkring Enghaveplads og Istedgade var i Besiddelse af automatiske Vaaben og fra Tage og Vinduer besvarede Ilden fra det tyske Militær. Imidlertid maa man ikke se bort fra Muligheden af, at nogle af disse Skytter kan have været Provokatorer, som skulde foranledige, at Tyskerne gik endnu haardere til Værks, end de hidtil havde gjort.

Flere blev dræbte og saarede under den fortsatte Skydning. Paa Hjørnet af Dybbølgade og Oehlenschlägersgade stod en Klynge Mennesker, blandt disse den 42aarige Arbejdsmand *Ejnar Peter Otha Henriksen*. Han var i Selskab med sin Hustru. En Militærbil kom kørende og affyrede en Salve. Henriksen blev ramt i Underlivet og dræbt paa Stedet. Omtrent samtidig blev to Mænd saaret, den ene i Oehlenschlägersgade, den anden i Saxogade. Paa Sdr. Boulevard ud for Nr. 44 blev en 70aarig Pensionist ramt i højre Ben. Det alvorligste Tilfælde indtraf paa en 3. Sal i Ejendommen Dybbølgade 51. Den 20aarige Syerske *Gurli Nielsen*, der kiggede ned paa Gaden, fik et Skud i Hovedet. Et Par Dage efter Indlæggelsen afgik hun ved Døden. Flere af Ambulancerne, der kørte afsted med de Døde og Saarede, blev beskudt. Det var nærmest et Mirakkel, at ingen af Personalet kom noget til.

At Tyskerne ogsaa havde Tab er givet, men som sædvanlig dækkede de over dem for ikke at indgyde Modstanderen Selvtillid og deres egne det modsatte. Det vides, at en „Dansker“ med Ausweiss maatte lide Døden. Det skete Kl. 22,15 udfør Ejendommen Vesterbrogade 67. Manden hed *Aksel Robert Olsen*. Faa Dage i Forvejen var han kommen tilrejsende fra Nykøbing F. og havde straks søgt Tjeneste

hos den tyske Værnemagt. Han var bleven Vagtmand med Feltpostnummer 13,608. Et Kvarter efter Indlæggelsen paa Kommunehospitalet afgik han ved Døden. Han var bleven ramt i begge Laar og en Hovedpulsaaere skaaret over. Han blev ikke Tyskerne til megen Nytte. Hvem der skød ham, er ikke bleven opklaret.

Kort efter blev en Dame, ligeledes paa Vesterbrogade, ramt i venstre Underarm af et Projektil. I Ullerupgade Nr. 9 skød en tysk Soldat ind i Opgangen og traf en Mand. Han blev alvorligt saaret. Værre gik det dog ud over en Gros-serer, der boede Vesterbrogade Nr. 70 paa 4. Sal. Da han vilde lukke et Gadevindue, borede en Kugle sig ind i hans højre Arm og ødelagde Knoglen, saa at Armen nogle Dage senere maatte amputeres over Albuen. Nogle Ejendomme længere fremme blev en ung Mand saaret af Glassplinter paa sit Værelse, idet en Kugle knuste Ruden.

Tyskerne bortfører en Politibil.

Kl. 22,45 blev de tyske Styrker, hvis Antal man ikke har nogen bestemt Forestilling om, forøget. 200 Soldater parkerede paa dette Tidspunkt deres Cykler ved Hovedbane-gaarden og spredtes i Patruljer i Kvarteret. Paa samme Tid cyklede tysk Infanteri ud ad Vesterbrogade. Dets Opgave blev man ikke klar over.

En Begivenhed, som karakteriserer Tyskernes Forhold til det danske Politi, skal anføres. Mens Tyskerne trak flere Styrker til, og der tilsyneladende var Ro, blev en af Politiets Udrykningsvogne sendt til Ejendommen Dybbølsgade 51, hvor han skulde afhente Paarørende til en Patient, der var afgaaet ved Døden paa Militærhospitalet. En Betjent blev sendt op i Ejendommen, to blev tilbage i

Bilen. Pludselig traadte to civile dansktalende Personer hen til Udrykningsvognen og sagde, at de tilhørte det tyske Sikkerhedspoliti. Med Pistol i Haanden stod de op paa hvert af Vognens Trinbrætter og forlangte af Bilens Fører, at han skulde køre til Enghave Plads for sammen med sin Ledsager at blive fremstillet for en Oberløjtnant. Protester og Forklaringer hjalp ikke. Politichaufføren maatte parere Ordre.

Fremstillingen foregik efter alle Kunstens Regler. Med en Pistol i Ryggen blev de ført frem for den tyske Officer, der stod omgivet af en Del civile bevæbnede Folk af samme Type som dem, der havde anholdt Politimændene, altsaa Forrædere. Disses Had til Politiet prægede Situationen. Behandlingen var brysk. Begge Politimændene maatte aflevere deres Tjenestepistoler. Vognens Fører fik dog sin Pistol tilbage, efter at Magasinet og alle Patronerne var udtaget. Vognens Fører, Overbetjent *Meilstrup*, var ikke tabt bag af en Vogn, han anmodede om at faa Officerens Feltpostnummer, da han jo nødvendigvis maatte afgive Rapport, naar han kom tilbage — helt sikker paa, at han kom tilbage, var han forøvrigt ikke — men denne Anmodning ignorerede Officeren, og han vilde heller ikke udtale sig om Grunden til, at man afvæbnede de danske Betjente, som jo ellers havde tysk Tilladelse til at bære Vaaben. Officeren gav bare ganske kort Ordre til, at Politimændene kunde fortsætte deres Kørsel. De tog tilbage til Dybbølgade 51, hvor Kollegaen imidlertid var kommen ned sammen med den Døendes Slægtninge. Efter en kort Forklaring gik Turen til Militærhospitalet.

Endnu en Mand, der havde solgt sig til Tyskerne, maatte lade Livet den Aften. Det var den 46aarige *Harald Klaus Louis Stemann*, Medlem af Organisation Todt. Han blev fundet i Dannebrogsgade dræbt af et Skudskaar i Brystet. De nærmere Omstændigheder kendes ikke.

Paa den anden Side Kl. 23 stilnede Skyderiet af. De fleste Beboere sad nu oppe i deres Lejligheder lyttende til den engelsk-danske Radio. Der var Gadekampe i Cherbourg. Englænderne trængte frem ved Livorno, og den Allierede Overkommando sendte en hjertelig Lykønskning til de danske Sabotører gennem Frihedsraadet. Disse Meddelelser spredte ganske den Uhygge, der stammede fra Ambulancerne fortsatte Tuden paa Gaderne. Tyskerne kunde myrde et vaabenløst Folk, men de kunde vente!

Lille Feriepiges Hjemkomst.

Rundt om i København var der foregaaet noget lignende som paa Vesterbro, men i mindre Format. Sabotørerne arbejdede uanfægtet af Gadens Begivenheder. De havde deres særlige Job at passe. Ved Holte afsporede de saaledes et tysk Ammunitionstog. Aftenens Hændelser var iøvrigt legio. Vi skal anføre en af de mindste. Som bekendt er Draaben en Del af Havet.

Paa Hovedbanegaarden gik en lille 12aarig Pige og græd. Hendes Forældre havde telegrafisk kaldt hende hjem fra Ferie, fordi de var bange for, hvad der kunde ske i den nærmeste Fremtid. Aftalen var, at de skulde hente hende paa Hovedbanegaarden, men de havde ikke indfundet sig. Ganske simpelt, fordi de ikke havde kunnet fremskaffe nogen Passerseddel. En tilfældig Mand tog sig af den lille ulykkelige Pige, som gik paa den store tomme Hovedbanegaard, der genlød fjernt af Skudene fra Istedgade. Han sørgede for, at hun naaede frem til Politiet. Hun blev kørt til sit Hjem, hvor der naturligvis blev stor Glæde. En lille Solstraalefortælling midt i alt det sørgelige.

Klokken henad 3 var alt roligt paa Vesterbro. I de tomme nu dødsens rolige Gader patruljerede dansk Politi og danske Radiovogne. Tyskerne havde omsider trukket sig tilbage efter „velforrettet Gerning“. I det første graalige Morgenlys laa Glasskaar fra sprængte Ruder og glimtede. Fra Toppen af en Sporvogns-Taarnvogn reparerede Montører en Køreledning, der var bleven skudt over.

Saaledes forløb den første af de blodige Aftener og Nætter paa Vesterbro.

27. Juni: Generalstrejken toner frem.

2 Mand dræbes paa Vesterbros Gader. Desuden saares 9 Mænd. Ingen Kvinder eller Børn kommer noget til.

Tyskerne syntes aabenbart selv, at den foregaaende Dag havde faaet et for voldsomt Forløb. I hvert Fald stod der i Morgenbladene en tvangsindlagt Artikel fra „officiel tysk Side“, der i Betragtning af, at den var tysk, og af, at Befolkningen var gaaet imod Tyskernes Ordre om at holde sig inde efter Kl. 20, virkelig var meget dæmpet i Tonen, noget der ikke undgik Folks Opmærksomhed. Vi citerer:

„Indførelsen af Spærretiden i Storkøbenhavn har det Formaal at muliggøre en hurtig og virksom Indskriden af tyske Kræfter mod Sabotører og Voldsforbrydere, der optræder i Grupper. Derfor er det ubetinget nødvendigt, at Gaderne holdes fuldstændig fri i Spærretiden.

I flere Gader havde der Natten mellem den 26. og 27. Juni i Spærretiden dannet sig Grupper af Personer, som ikke rettede sig efter de tyske Anvisninger, og fra hvilke der endog blev skudt. I saadanne Tilfælde har de tyske Styrker Befaling til ufortøvet at gøre Brug af Vaabne.

Der vil fortsat blive skredet ind mod ethvert Opløb i Gaderne. Det tilraades derfor, at man holder sig borte fra Vinduerne i Huse i Nærheden og holder Vinduerne lukket for at undgaa Mistanke om, at der vil blive skudt fra dem.

Efter at der Natten mellem den 26. og 27. Juni som Følge af Opsætsighed er bleven dræbt 5 Personer og mange er bleven saaret her i Byen, maa det haabes, at saadanne Episoder ikke gentager sig . . .“

Som man vil se, er der ikke meget Donnerwetter i den Artikel. Derimod findes der en bemærkelsesværdig Unøjagtighed. Der tales om 5 Dræbte. Man regner ikke de to Personer med, som var tilknyttet Tyskerne. Tyskerne selv skulde ikke have noget Tab. Iøvrigt vides det, at en stor Mængde Tyskere blev indbragt som saarede paa Nyelandsvejs Lazaret. Man har bare ikke Tallet.

Formiddagen den 27. Juni forløb uden synlig Uro paa Vesterbro. I Virkeligheden gærede det under den rolige Overflade. Paa Arbejdsstederne diskuterede man Spærretidsproblemer mere end Skyderierne. „Vi vil have 8 Timers Frihed, som vi er vant til, inden vi gaar i Seng. Men skal der være Spærretid Kl. 20, godt, saa vil vi ikke arbejde længere end til Middag.“ Saadan sagde man. Og der var en voksende Stemning for at nøjes med at arbejde om Formiddagen, saalænge Spærretiden varede.

Mystisk Opringning til Rigspolitichefen.

Ved 10-Tiden ringede Rigspolitichefens personlige Telefon paa Politigaarden. En klar kultiveret Mandsstemme udtalte:

— Det danske Frihedsraad her! Jeg har i Dag tilladt mig at udsende et Opraab om, at den danske Befolkning nedlægger Arbejdet og samles paa Raadhuspladsen Kl. 12 som Protest mod det tyske Voldsherredømme. Enhver Politibetjent, der forsøger at lægge Hindringer i Vejen for Demonstrationerne, vil blive skudt ned fra Baghold. Det danske Frihedsraad her! Leve Friheden! Leve Danmark!

Udtalelsen lugtede langt hen af Nazisme. Der kunde ikke

være nogen Tvivl om, at her forelaa en Provokation fra „den anden Side“. Frihedsraadet vilde absolut ikke sige, at „Be-tjentene blev skudt ned fra Baghold“. For ikke at give Tyskerne Anledning til at kværulere over manglende Agt-paaivenhed fra dansk Side blev der alligevel sendt en større Styrke hen paa Raadhuspladsen, hvor det jo forøvrigt ogsaa kunde tænkes, at Tyskerne havde arrangeret et og andet. Der skete intet. Det hele var Bluff, men det viste, at der fra „anden Side“ var Kræfter i Gang, for at man skulde køre videre i Gaarsdagens Spor, selv om disse Kræfter ikke hørte til de højeste tyske Kredse.

Arbejderne bryder op ved Middagstid.

Imens modnedes Beslutningen om en delvis Arbejdsned-læggelse mange Steder. Den første Melding herom til Poli-tiet paa Svendsgades Station forelaa allerede Kl. 11 og vedrørte Entreprenørfirmaet Max J. Madsen, Ny Carlsberg-vej Nr. 80. Arbejderne nægtede at fortsætte med et Arbejde, som Firmaet havde i Entreprise paa Kastrup Flyveplads. En Chauffør erklærede kategorisk, at han ikke vilde køre ud paa Nørrebro, med mindre han kunde være hjemme Kl. 11½. Man havde sagt ham, at holdt han ikke op inden Mid-dag, saa vilde han blive skudt af Sabotørerne. Det hjalp ikke, hvad man saa sagde til ham. Han „skulde ikke nyde noget“.

Kl. 12 meddeltes det, at Arbejderne paa Burmeister & Wain var ved at gaa. Flere andre store Virksomheder laa allerede stille. Og Havnearbejderne vilde heller ikke mere. Hjemvendende Arbejdere dannede en tæt Strøm ud ad Ve-sterbro. Solen brændte som Ild. Fanden skulde arbejde i den Varme, naar Tyskerne tilmed vilde piske En frem! Hjem

og faa en Kop Kaffe hos lille Mor. Og derefter snakke med Kammeraterne. Eftermiddagen forløb i Ro.

Ved 19 $\frac{1}{2}$ -Tiden blev en Politipatrulje paa 8 Mand under Ledelse af Overbetjent *Gottfred Jensen* sendt ud i Kvarteret. Meningen med dens Udsendelse var at faa Folk væk fra Gaderne inden Spærretidens Indtræden Kl. 20. Der maatte ikke anvendes anden Magt end Ordets. Patruljen kom lige i rette Tid til at forhindre en farlig Begivenhed i at udvikle sig.

Ned gennem Dannebrogsgade kom tre tyske Marinesoldater gaaende. De havde en Sværm paa mellem 800 og 1000 Mennesker efter sig, og de forreste i Sværmen indtog en truende Holdning. Soldaterne havde trukket deres Pistoler og Bajonetter, de var saa bange, at de end ikke turde affyre noget Skræmmeskud. Et rigtigt Instinkt sagde dem, at det i saa Tilfælde vilde gaa dem galt. Formentlig var der ikke anden Aarsag til Oprinet end Gaarsdagens blodige Begivenheder, men det kunde jo være mere end tilstrækkeligt. Betjentene kom til, inden Eksplosionspunktet var naaet, de fik standset Folk, saa at Marinerne kunde undslippe ad Vesterbrogade. Overbetjent *Gottfred Jensen*, der som fremtrædende Sportsmand havde Ungdommens Respekt, fik talt Folk til Ro. Der var Tegn til, at Opløbet vilde spredes, da en Episode med et Slag forandrede Situationen.

Maskingeværsalve ind i tætpakket Mængde.

Episoden fandt Sted ikke ret langt borte, nemlig udfor Ejendommen Saxogade 64. Her var en Udrykningsvogn fra den kombinerede dansk-tyske Kommando i Gernersgade. Det skete Kl. 19,45. Den skulde blot afhente en tysk Soldat, der enten var beruset eller paa anden ureglementeret Maade havde gjort sig bemærket. Synet af de tyske Politisoldater

satte Folk i Fyr og Flamme. Man hyssede og peb. Tyskerne truede med derse Vaaben. Netop som Folk vilde til at gaa fra hverandre, kom der susende en Flaske mod Vognen, og ein, zwei, drei affyrede den ene af Tyskerne to Maskingeværsalver mod den tætpakkede Mængde. Virkningen var frygtelig. En Person blev dræbt og otte saaredes. Folk søgte Dækning om Hjørnet, hvor de mødtes med Mængden, som kom fra Dannebrogsgade, og som straks blev aktiviseret af den nye Begivenhed. Hele Kvarteret kom i Oprør.

Den Dræbte var den 23aarige Maskinarbejder *Carl Albert Møller*. Øjenvidner forklarede, at han gik paa Istedgades søndre Fortov i Retning mod Enghave Plads. Et Projektil i Underlivet blev hans Bane. De otte, der blev saarede, var Unge og Gamle mellem hverandre. Et Par af dem havde ikke deltaget i Opløbet, men var tilfældigt kommet gaaende paa Vej til deres Hjem. Tilstedeværende danske Betjente, som var meget forargede over, at Tyskerne ikke først havde forsøgt sig med en Skræmmesalve, hjalp de Saarede og sørgede for, at de blev transporteret bort i tilkaldte Ambulancer.

Mængdens Ophidselse steg. Kort efter, at Ambulancerne var kørt bort, omringede Mængden fire danske Politimænd og gav ondt af sig. Hvorfor de ikke som bevæbnede kom deres Landsmænd til Hjælp? Den ene af Btejentene blev isoleret. To Personer trængte sig ind paa ham. Den ene skar hans Fangsnor over, den anden snappede Pistolen, og i næste Øjeblik var de forsvundet i Mængden. Ogsaa overfor de tre andre Politimænd blev der forsøgt et lignende Kup. Deres Stilling var uhyre kritisk. Ordren lød paa, at de ikke maatte være aggressive. Derved tabte de naturligvis Terræn. Heldigvis var der Folk i Mængden, som endnu ikke helt havde tabt Besindelsen, og som greb ind til Fordel for Betjentene. Derved slap disse ud af Kniben.

En Højttalervogn indfandt sig. Der blev rettet Henstillinger til Folk om at gaa hjem, men uden Resultat.

Paa Vesterbrogade var der ogsaa mange Mennesker, men de stod i Porte og Gadedøre og forholdt sig rolige. Flere Steder blev der uddelt Løbesedler. Paa en af dem saa man Hitler i en komisk Attitude. Nedenunder stod der trykt hans Udtalelse fra Oktober-1942: „Ganske uanset, hvor Mr. Churchill udsøger sig den næste Plads, maa han prise sig lykkelig, hvis han kan forblive 9 Timer i Land! ...“ Nu skrev man 1944, og Englænderne og Amerikanerne stod fast i Frankrig. Ikke mindst denne Løbeseddel udløste megen Munterhed.

Istedgade lo ikke længere.

I Istedgade lo man ikke længere. Man byggede Barrikader, idet man koncentrerede sig om Hjørnerne ved Dannebrogsgade og Saxogade. Overbetjent Gottfred Jensen maatte atter i Ilden, og endnu engang fik han de Unge fra et Forehavende, som uvægerligt vilde koste Blod. Tiden var ikke inde til den Slags, sagde han. Heri laa en Antydning af, at han egentlig sympatiserede med dem. Barrikade-Materialet blev fjernet fra Kørebanen. Henad 21-Tiden var der meget roligt paa Vesterbro. Tyskerne afpatruljerede Kvarteret, men var med enkelte Undtagelser ikke særlig aggressive. Fra en gul Motorvogn, som startede fra Skydebanen, blev der affyret en Række Skud ned gennem Absalonsgade og ad Vesterbrogade, vist nærmest saadan for en Ordens Skyld. I hvert Fald blev Resultatet af Salverne kun Knald, ingen Saarede.

Kort efter begyndte det at regne. Mere end noget andet fik det Folk til at skynde sig hjem. Et Par Baal henholdsvis

paa Hjørnet af Tøndergade og Enghavevej, som skæres af Sundevedsgade, holdt nogle unge Mennesker tilbage. Ild har en lignende Virkning som Flag. Disse Baal blev set fra en Militærbil, som Kl. 22,05 kom kørende ad Vesterbrogade. Bilen standsede, og en Maskinpistolsskytte affyrede 6 Skud ned ad Sundevedsgade. Et af Skuddene ramte det 30aarige Bud *Alfred Petersen* i Brystet. Han stod i Portaabningen til Ejendommen Sundevedsgade Nr. 16, hvor han boede. Den unge Mand styrtede næsegrus om paa Fortovet. En tilfældigt passerende Læge standsede op og gav ham en stimulerende Indsprøjtning uden at give Agt paa Skydningen. Men Petersens Liv stod ikke til at redde. Ved Indlæggelsen paa Kommunehospitalet var han afgaaet ved Døden. Ogsaa et andet Bud, en ung Mand paa 19 Aar, der var ved at lægge Ved paa Baalet paa Hjørnet af Sundevedsgade og Tøndergade, blev ramt i Brystet, men hans Saar viste sig heldigvis ikke at være saa alvorligt.

En Tysker med Vandpistol.

I denne Forbindelse skal nævnes et virkelig ejendommeligt Tilfælde. Kort efter, at Ambulancerne var kørt bort med de to Saarede, gjorde en tysk Cyklepatrolje bestaaende af 20 sværtbevæbnede Soldater Holdt ved Hjørnet af Enghavevej og Sundevedsgade. Røgen fra Baalene pirrede deres Jagtinstinkt. Det lykkedes Soldaterne at fange tre Personer, som dog ikke havde noget med Baaldemonstrationen at gøre, men som bare havde forsøgt at liste sig hjem under Spærretiden. Det blev observeret af to danske Politimænd, som var ved at optage Rapport angaaende den Dræbte og den Saarede. De skyndte sig hen til den tyske Patrolje for at gøre et Forsøg paa at komme deres tre anholdte Landmænd til Hjælp, hvis der var nogen Mulighed derfor.

Føreren for den tyske Cyklepatrulje stod med en Pistol i Haanden og kommanderede den ene af de Anholdte til at slukke Baalet. Det skulde gøres i Løbet af to Minutter, ellers vilde hans to Kammerater blive skudt. Den unge Mand, som ikke havde nogen Grund til at tro, at det var en tom Trusel, skyndte sig at sprede Baalet. Han arbejdede, saa Sveden trillede ned ad Panden paa ham. Imens underhandlede de danske Politimænd med den drabelige Tysker, der viste sig mere imødekommende, end de havde troet. Da Baalet var slukket, fik de tre Anholdte Lov til at forsvinde. Med et svedent Grin viste Tyskeren de to Politimænd den Pistol, med hvilken han havde truet. Det var en Vandpistol.

De danske Betjente undrede sig saare. De stod ogsaa overfor en saadan biologisk Mærkværdighed som en tysk Soldat, der paa en Gang var i Besiddelse af Humor og Humanitet. En anden Ting er, hvor langt disse Egenskaber havde strakt sig, hvis Tyskeren havde mødt nogen som helst Modstand. Man kan vist roligt gaa ud fra, at Tyskeren saa havde taget en mere gedigen Pistol i Anvendelse.

Regnen plaskede ned. Folk sad hjemme og diskuterede Halv-Strejken. Mon ogsaa Vandvæsenets Folk vilde afkorte deres Arbejdsdag? I et pludseligt opstaaende Anfald af „Vandskræk“ var der mange som sikrede sig Vand i Spande og Gryder. Personer med humoristisk Sans foreslog de Ængstelige, at de ogsaa postede Gas af. Man hørte Radio og læste Aviser. Schalburg-Korpset dementerede skinhelligt at det havde noget med den sidste Tids Bombesprængninger at gøre. De Banditter!

Ved 23-Tiden, da der forlængst var bleven roligt i Istedgade-Kvarteret, hørtes der spredt Skydning fra Halmtorvet. Det drejede sig om tre fulde tyske Officerer, der afskød Skræmmeskud for at tiltvinge sig Adgang til Hotel „Norden“, Halvtorvet 1. De var i Følge med „Feltmadrasser“. „Norden“ modstod Invasionen ved Hjælp af den dansk-tyske Vagt fra Gernersgade.

28. Juni: Gadebaalene lyser som Bauner overalt.

1 Mand dræbt og 12 saaret paa Gaden. Desuden blev en Kvinde saaret i Hjemmet. Der var særlig mange civile dansktalende Personer forsynet med Pistoler i Virksomhed.

Hele Formiddagen herskede der en usikker Stemning, der grænsede til Forvirring. Skulde Demonstrationerne fortsættes? Fra forskellige Sider blev der pustet til den hændende Ild. De saakaldte „Telefonbomber“ blev anvendt i stor Stil. Et betydeligt Antal Firmaer blev ringet op af ubekendte Mænd, der meddelte, at Lokalerne vilde blive ødelagt med Bomber, hvis Arbejdet ikke ophørte Klokken præcis 12. Nogle Steder blev det sagt, at der var lagt tidsindstillede Bomber. Arbejderne udvandrede, mens en Undersøgelse blev foretaget, og det blev som Regel til, at de gik hjem med det samme, selv om Undersøgelsen viste, at der kun forelaa en tom Trusel. Propagandisterne opnaaede, hvad de vilde. Den lade Stemning gav Plads for Uro og Ophidselse. Den første Virksomhed paa Vesterbro, som telefonisk blev underrettet om, at den vilde blive bombet, hvis Arbejdet ikke ophørte ved Middagstid, var „Norden“. Arbejdsgiveren svarede den ubekendte Mand: „De kan spare Deres Bomber, mit Personale er allerede dampet af.“

Uroen steg i den Grad, at mange Forretninger lukkede

hen paa Eftermiddagen. Først paa Aftenen spredtes det Rygte, som senere viste sig at være sandt — at Spærretiden den følgende Dag vilde blive rykket tilbage fra Kl. 20 til Kl. 23. Tyskerne selv havde underrettet Politiet derom for at berolige Stemningen, og Politiet var ikke sen til at udbrede Meddelelsen. Ogsaa for Politiet betød det meget, at der blev Ro. Meddelelsen havde imidlertid ikke den ventede Virkning, tværtimod. Folk faldt ikke tilbage i de gamle Folder, de kom i Sejrsstemning. Tyskerne var altsaa bange for den omsiggribende Strejke.

Hvis Tyskerne nu havde været kloge — men det var de som bekendt ikke, de forstod sig i hvert Fald ikke paa den danske Psyke — saa havde de nu forholdt sig i Ro og ladet Stemningen dunste af, men det gjorde de ikke. Derfor blev det Tilbagetog, de foretog, uden Virkning.

Istedgade var ved 19-Tiden ved at koge op. Der blev lavet en Færdselshindring ved Saxogade, som bragte Sporvognstrafiken til Standsning. Da Udrykningspersonalet fra Svendsgades Politistation suppleret med en Deling fra Politigaarden kom ud til Stedet, mødtes de af en fast Mur af Mennesker, der ingenlunde havde i Sinde at forlade Gaden Kl. 20. Naar Spærretiden alligevel skulde forlægges den følgende Dag til Kl. 23, hvorfor saa det? Politiet valgte Forhandlingens Vej, hvilket lod sig gøre, fordi Folkemængden allerede havde underkastet sig nogle Ledere. Politiet erklærede, at dets eneste Opgave var at faa Sporvognstrafiken i Gang igen. Man forestillede Lederne, at dette, at de nu standsede Sporvognene, kun var et Slag rettet mod de Medborgere, som boede langt ude. Tyskerne vilde næppe have noget imod, at disse kom til at gaa Fodtur. Ræsonnementet vilde have været rigtigt, hvis Tyskerne ikke havde været saadan indrettet, at enhver Uregelmæssighed blev anset for en Selvstændighed, som partout skulde slaas ned. Imidlertid lod Folkelederne sig overtale til at bryde saa

store Huller i Barrikaden, at Sporvognene kunde passere. En gammel, humpende Dame, der havde udtrykt sin Fortvivlelse over ikke at kunne komme hjem, havde været et tungtvejende Moment. I sin Glæde over, at Sporvognen alligevel kørte, kastede hun om sig med Fingerkys. Hun fik et Hurra. Alle Sporvognene, der skulde hjem til Spærretiden, kom igennem.

Ikke Nazist, men tværtimod.

En halv Time før Spærretidens Indtræden gik det som en Løbeild mellem en Flok unge Mennesker, der stod paa Hjørnet af Istedgade og Absalonsgade: I den og den Ejendom boede en Nazist, som havde skudt paa Folk fra sit Vindue. Øjeblikkelig var man svejset sammen i det Formaal at ødelægge Nazisten. En ophidset Mængde væltede op ad Trappen og fik fat i Manden, en Forsikringsagent. Det vilde være gaaet ham meget ilde, hvis han ikke paa staaende Fod havde været i Stand til at bevise, at han var alt andet end Nazist, tværtimod. Var der bleven skudt fra hans Vindue — og det var han ikke i Stand til at udtale sig om, for Tiderne var usikre — saa var der i hvert Fald ikke bleven skudt paa Folket. Tyskerne fandt vel heller ikke paa at skyde efter et Vindue, hvor en af deres egne boede. Værsgo, vilde de kigge ud paa Muren. Den var plastret til. Blide som Lam forlod den før saa ophidsede Mængde Lejligheden. Han der var god nok! Men formentlig har Forsikringsagenten alligevel følt sig foranlediget til at gaa i Jorden efter det Besøg.

Ved Spærretidens Indtræden var der stadig Masser af Mennesker paa Gaden. Det var spændende at se, hvad Tyskerne vilde foretage sig. Den aldrig hvilende Organisationstrang dukkede ogsaa nu frem, idet der mange Steder

blev opstillet Personer forsynet med Fløjter. Et Stød i Fløjten betød, at Folk skulde vare sig og søge Dækning i Porte og Opgange. Tyske Patruljer var i Anmarch. To Stød var Tegn til, at Folk atter kunde komme frit frem.

Femte Kolonne var det vanskeligere at værges sig imod. Og den Kategori var der mange af paa Gaden. Det blev konstateret af Politiet. Mange af de løsgaaende Personer, som Betjentene traf paa Gaderne, var ikke forsynede med almindelige Passérsedler, men kunde legitimere sig som hørende til det tyske Politi, skønt dansktales. Utvivlsomt havde disse Forrædere blandt andet til Opgave at kontrollere Politiets Arbejde samtidig med at de udfandt Førerelementerne i Folkeskaren.

Nogle Minutter over Kl. 20 kom en stor sort Motorvogn ad Istedgade mod Hovedbanen. Ved Mysundegade affyredes der en Maskinpistolsalve, hvorved en Mand blev ramt i Foden. Muligvis var det ment som Skræmmeskud. I det hele taget fandt der rundt om i Kvarteret forskellige Episoder Sted. Saaledes blev tre cyklende tyske Soldater omringet i Istedgade og bombarderet med Sten og Snavs. Det danske Politi skred ind, saa Tyskerne slap af Vejen uden at behøve anden Behandling end den, en Børste kan give.

Upaaagtet Flyvemaskine over den baalflammende By.

Dette sidste Oprin satte Folk i Sving. „Baal! Baal!“ lød det almindelige Raab. Og der blev lavet Baal, saa det kunde forslaa. Det flammede paa Hjørnerne af alle Istedgades Sidegader. Fra Kælder og Loft kom Ungdommen slæbende med alle Slags brændbare Ting. Flammerne slog højt til Vejrs, og Osen drev som en Taage gennem Gaderne, Politiet var ganske magtesløst. Folk stod fast om deres Baal, som dog i nogen Grad virkede afledende paa deres egen Ophid-

selse. Snart flammede Gadebaalene over hele Kvarteret. Det samme var forøvrigt Tilfældet mangfoldige Steder i Byen.

Hele Aftenen igennem krydsede en tysk Flyvemaskine oppe over Byen. Den var hverken paa Øvelse eller paa Ud-kig efter engelske Maskiner, men var ment som en Trusel. Folk skulde bringes til at overveje, at Byen kunde blive bombet fra Luften. Med korte Mellemløb dukkede den op over Istedgade. Det maa have været et ejendommeligt Syn oppe fra Flyvemaskinen at se de utallige Baal.

Flyvemaskinen interesserede ikke Folk det bitterste. Man havde for meget at gøre nede paa Jorden til at kigge op mod Himlen. Naar man hørte Motoren knalde, sagde man haanligt: „Det er bare Kastrups Enke!“ Med Udtrykket „Kastrups Enke“ hentydedes til, at Tyskerne formentlig kun havde en enlig Flyvemaskine tilbage ude i Kastrup. Resten var trukket andet Steds hen.

Betjentene stod Ret.

Gennem de aabne Vinduer, i hvilke ældre Mennesker laa og saa ned paa Folkelivet omkring Baalene, lød Radioen tydeligt ud i Gaden. Da den danske Radio sluttede af med: Der er et yndigt Land, sang hele Istedgade med. To Betjente, der var ude i Ærinde, standsede op, stod Ret og gjorde Honnør. En ejendommelig Situation: Betjentene, der skulde holde Styr paa en oprørske Befolkning, forenet med denne i en fælles Følelse. Der har været noget at rapportere for Stikkerne til Dagmarhus eller Shellhuset.

Oppe paa Vesterbrogade herskede der fuldstændig Ro indtil Kl. 20,45, da der fra en tysk Bil blev sendt en Serie Skud ned gennem Valdemarsgade. Saa for den videre. Det var i Istedgade, det foregik. Gaden genlød af en Masse uldne Knald, som sikkert en Tid har desorienteret Tyskerne.

Drengene havde faaet fat i en Masse store svære Papirsposer, som de pustede fulde af Luft og knaldede af mod Ryggen af en Kammerat eller helst mod en Gadedør, saa at Knaldet kunde faa Ræsonnans fra Opgangen. En Revolution har ogsaa sine Narrestreger.

I de følgende Timer foranstaltede Tyskerne Skydninger forskellige Steder. Et Menneske dræbtes, og mange blev saarede. Paa 3. Sal i Ejendommen Vesterbrogade 91 blev en ung Servitrice ramt i højre Haand. I Istedgade ved Colbjørnsensgade blev tre Personer saaret af Kugler, der kom fra en Bil, hvori der befandt sig civile tyske Medhjælpere. Efter en kort Udflugt andet Steds hen kom den tilbage og affyrede endnu en lang Serie Skud. Den gifte Matros *Guido Otto Ermano Moretto* blev dræbt af et Skud i Maven, mens to andre blev saaret. Dette skete ved 22-Tiden.

Paa samme Tid kørte en lille 2 Personers Bil ud ad Vesterbrogade skydende til alle Sider. En Vicevært, der var ved at laase Port og Gadedøre i Ejendommen Brorsonsgade 7, blev ramt i Foden, mens et Postbud blev truffet i Skulderen udfor Ejendommen Vesterfælledvej Nr. 3. Samme Bil kørte tilbage gennem Istedgade, hvor den jog Ungdommen fra Baalene. Paa Hjørnet af Saxogade stod en Arbejdsmand og snakkede med en Buffistinde, begge blev saaret af Skud, den første i Ryggen, den anden i højre Overarm. Ved Oehlenschlägersgade blev en 80aarig Aldersrentenyder, der som sædvanlig var gaaet ned for at trække lidt frisk Luft, inden han gik i Seng, ramt i det venstre Ben.

En dansk Politipatrulje paa 6 Mand var paa Vej gennem Istedgade til Svendsgades Politistation. I Krydset ved Absalonsgade brændte et Baal. Mens Reservebetjent *Knud Weinschenck* blev staaende paa Fortovet ved Irmaforretningen, gik hans Kolleger ud til Baalet for at se, om det vilde beskadige Vejbelægningen. Pludselig var der nogle Mennesker, der raabte:

— Pas paa! Der bliver skudt fra Ejendommen!

Betjentene ude paa Kørebanen løb for at komme i Dækning. Der faldt et enkelt Skud, og dét ramte Weinschenck i højre Læg. Mens nogle af hans Kolleger for op i Ejendommen for at finde Snigskytten, var der et Par andre, som vilde tage sig af den Saarede. Han kunde imidlertid klare sig selv, værre var det ikke. Man fandt ikke Gerningsmanden. Weinschenck blev fra Politistationen kørt til Hospitalet og forbunden.

Reservepolitibetjenten var den sidste, der blev saaret den Aften paa Vesterbro, skønt der var adskillige Skydninger ogsaa efter den Tid.

Falske danske Politibetjente optræder provokerende.

Noget af det, Politiet fandt mest alarmerende, var en Melding om, at nazistiske Rakkerknægte optraadte i dansk Politiform og teede sig saadan, at de kastede Skam over Uniformen, hvilket selvfølgelig ogsaa var Meningen. Det danske Politi skulde gøres upopulært. Meldingen gik nærmere ud paa, at de falske Betjente under Ukvemsord og Trusler om Skydning tvang Folk til at vende deres Lommer. En rigtig Politimand forsøgte uforfærdet at komme et Par falske „Kolleger“ paa nærmere Hold, men det lykkedes ikke, de forsvandt. Om de manglede Courage til at tage Kampen op, eller de var bange for at blive afslørede, skal vi lade være usagt.

I Modsætning til den foregaaende Dag synede de tyske Uniformer ikke saa meget i Landskabet, Tyskerne arbejdede væsentlig med civile Hjælpere. Det var dem, der foranstaltede det meste af den Skydning, der fandt Sted. Ved 22 $\frac{1}{2}$ -Tiden blev en dansk Patrulje standset paa Vesterbrogade af en saadan civil Flok. Lederen legitimerede sig som hørende

Koloniallager bekender i sin Udsmykning paa Kongens Fødselsdag 1945,
at »i Dag overgiver Istedgade sig«.

Kongen ledsaget af Dronningen paa Hyldesttur gennem Istedgade.

til den tyske Værnemagt og Sikkerhedspolitiet. Han afkrævede de danske Betjente deres Ammunition. Det lykkedes en af Danskerne at komme til en Telefon og ringe til Gernersgade-Vagten, som straks sendte en Vogn afsted med en blandet Kommando af tyske og danske. Disse Tyskere holdt med det danske Politi og tog Lederen af den civile Bande med sig. Det viste sig at være en SS-Rottenführer *Hakon Trautwetter*.

Brandvæsenet blev i Løbet af Aftenen kaldt ud for at slukke Baal, hvis Gnister kunde tænkes at være til Fare for omliggende Huse. Ellers lod man gennemgaaende Baalene brænde. Det kunde man ogsaa ligesaa godt gøre, for de blev tændt igen, saa snart Brandvæsen og Politi var væk. Der blev talt om, at der i forskellige Tilfælde ved Baaltændingen blev anvendt Elektronmetal, som udvikler flere Tusinde Graders Varme. Og i saa Tilfælde gjorde det jo ikke noget, at Baalemmene var bleven gjort vaade. Hen imod Midnat var de fleste Baal brændt ud.

Trods Skydningen havde Folk været domineret af en vis Sejrsfølelse. Tyskerne var bleven „matte i Sokkerne“, mente man.

29. Juni: Istedgade sætter Sporvognene ud af Funktion.

13 Mennesker saaret paa Vesterbro. Efter højere Ordre sætter det danske Politi haardt mod haardt og rydder Istedgade. Det er dog tysk Skydning, som altsaa saarer 13 Personer.

Københavnerne læste i deres Morgenaviser Bekræftelse paa, at Spærretiden virkelig var bleven formindsket. Den officielle tyske Bekendtgørelse var affattet i en ualmindelig blid Tone. Den lød saaledes:

„Spærretidens Indtræden fastsættes med Virkning fra Torsdag den 29. Juni 1944 i Tilknytning til Mørklægningstiden til Kl. 23.

Forbudet mod Sammenstimling af mere end 5 Personer paa offentlige Gader, Veje og Pladser saavel som det almindelige Forsamlingsforbud har vedblivende Gyldighed.

Man henleder Befolkningens Opmærksomhed paa, at det medfører en Risiko at lægge Hindringer i Vejen for Henblik paa Optræden af Grupper af Sabotører og Voldsforbrydere. Navnlig kan efter Omstændighederne Grupper paa mere end 5 Personer blive antaget for Sabotørgrupper og derved være udsat for Risiko. Man opfordres indtrængende til ved Episoder af en hvilken som helst Art ufortøvet at lade Gaderne være fri og holde sig borte fra enhver Sammenstimling.“

Hvis Tyskerne troede, at de hermed kunde stille Arbejderne tilfreds, saa tog de meget fejl. Byen vaagnede op til straalende Solskin, men op ad Dagen blev det brændende varmt. Folk snakkede sammen og kritiserede: Hvortil i det hele taget denne Spærretid? Det samme sagde de illegale Løbesedler, der temmelig aabenlyst blev uddelt paa Gader og Stræder. Paa Burmeister & Wain og en Række andre store Virksomheder var man gaaet i Arbejde. Den fortsatte Modstandsvilje skulde denne Gang ytre sig kraftigst hos Folkene fra de smaa Foretagender.

Gadebilledet skiftet som ved et Trylleslag.

En Betjent, som Kl. 7 Morgen patruljerede paa Vesterbrogade til Vesterfælledvej, har givet en karakteristisk Skildring af de Oplevelser, han havde i Løbet af en lille Times tid. Paa Udvejen var Fortovene tæt pakket af diskuterende Grupper. For at komme frem maatte han gaa langs ad Kantstenen. Disse snakkende Mennesker var Arbejdere og Funktionærer fra de mange Virksomheder, der er beliggende i Baggaardene til Vesterbrogade. Naturligvis var Emnet: Skulde man arbejde eller lade være? Ingen var højrøstede eller gestikulerende, tværtimod var alle Ansigter præget af en eftertænkksom Mine. Betjenten regnede med, at det nok blev til, at man gik i Arbejde.

Da han langsomt vendte om ved Vesterfælledvej og gik tilbage, blev han højst forundret. Hvad var det? Som ved et Trylleslag havde Vesterbrogade skiftet Udseende. Gaden var paa det nærmeste mennesketom og mindede om en Sommersøndag, hvor alle er flygtet bort fra Byen. Hvor var alle de mange Mennesker bleven af? Var de saa brat gaaet i Arbejde? Han foretog en Række Stikprøver ved at kigge ind i Baggaardene. Der var overvejende tomt og øde. Ar-

bejderne var ganske pludselig bleven enige om at gaa hjem.

Fraset en Episode med en Schalburgmand, som Politiet anholdt paa Hjørnet af Gl. Kongevej og Vestre Farimagsgade, hvor der ikke maatte gaa Folk paa Grund af Sort Børs-Handlen i Nabolaget, skete der ikke noget paa Vesterbro i Løbet af Eftermiddagen. Schalburgmanden blev indbragt paa Stationen, naturligvis under voldsom Protest fra hans Side. Der indløb mange Meldinger om „Telefonbomber“, bl. a. fra Carlsberg. Men disse Bomber var man forlængst bleven vant til. Under den rolige Overflade arbejdede Sabotørerne og Gestapo. De sidste havde indrettet en Musefælde i Ejendommen Gl. Kongevej 25. Her indfandt sig ved 20-Tiden en 24-aarig stud. polyt. *Ingolf Larsen Ledet*, en Nevø til Afholdsagitatoren. Han blev overrumplet og visiteret, men der blev ikke fundet noget mistænkeligt hos ham. Af Frygt for, hvad der videre skulde ske, forsøgte han at flygte gennem Køkkendøren. Da denne var aflaaet, sprang han paa Hovedet ud gennem det lukkede Vindue med det ituslaaede Glas klirrende omkring sig. Det var i 4. Sals Højde, saa han blev dræbt paa Stedet.

Mens dette først kom til Offentlighedens Kundskab Dagen efter, da den triste Begivenhed omtaltes i den illegale Presse, bredte der sig et Rygte om, at Tyskerne havde ladet 8 Dødsdomme over Sabotører eksekvere. Rygtet talte sandt. Tyskerne havde selv ladet det sive ud for at give Danskerne noget at tænke paa. De skulde ikke bilde sig ind, at de havde vundet en Sejr, fordi Tyskerne gav sig i Spærretids-Spørgsmaalet. Tyskerne havde stadig den haarde Haand. Det faldt dem bare ikke ind, at en saadan Zigzag-Kurs ikke gavnede dem.

Istedgade gaar løs paa Sporvognene.

I Istedgade havde der først paa Aftenen samlet sig en Masse Mennesker. Solen lyste paa langs ad Gaden. Det var saa varmt, at unge Mennesker havde lagt Jakke og Vest og gik med opsmøgede Skjortærmer. Alle Kvinder var strømpeløse, derved sparede man samtidig paa en Vare, som næsten ikke var til at faa mere. Der var almindelig Stemning for en Fortsættelse af Strejken, til Spærretidens fuldstændige Bortfald.

Sporvognene, som man allerede den foregaaende Aften havde haft Kig paa, irriterede ved deres Aktivitet. De skulde standses. Sværme af unge Mennesker omringede de enkelte Vogntog og halede Kørestængerne fra Lednings-traaden. Politiet skred ind, og Trafiken blev genoprettet. Men Sporvogns-Aktivisternes faldt ikke til Ro. En virkelig Sporvognsstandsning lod sig kun effectuere ved f. Eks. at vælte en Sporvogn, saa at den blokerede Sporene. Ved 20-Tiden gik en Flok løs paa en Sporvogn, der var standset i Krydset Istedgade-Saxogade. Det tilstedeværende Politi, som ikke kunde klare Situationen, tilkaldte Assistance fra Politigaarden. Selv overfor denne veludrustede Styrke var Folk meget lidt tilbøjelige til at vige. Der sporedes hos Folk en mut Modstandsvilje, som ikke havde været til Stede de foregaaende Aftener. Først da Politiet for Alvor gjorde Mine til at anvende Magt, trak Folk sig tilbage. Sporvognen slap ud af sit Fangenskab, men ingen havde Lyst til at køre med den, knapt nok Personalet. I tom Tilstand kørte den videre.

Da Sporvognene blev angrebet ved Stoppestederne, aftalte Politiet med Trafikmestervagten paa Raadhuspladsen, at Istedgade skulde passeres i fuld Fart uden Opbremsning. Tilsyneladende var det en god Plan, den lod sig bare ikke realisere, fordi Folk var bleven olme. Sporvognene skulde

nu standses. Hvor Politiet ikke netop var til Stede, stillede Folk sig op i store Masser paa Sporene og lod sig ikke flytte af nok saa megen Klemten med Klokken. Politiet maatte i Ilmarch gaa fra den ene standsede Sporvogn til den anden og befri dem.

Lidt senere prøvede Befolkningen paa en anden Facon. Ud for Saxogade-Krydset brød de en Fortovsflise op og kastede den foran en kørende Sporvogn, saa at denne blev afsporet. For sent kom Politiet til Stede. Det formaaede nogle ældre, satte Arbejdere, som ikke endnu havde akcepteret denne Form for Sabotage, til at lægge Skuldrene til. Men Sporvognen lod sig ikke rokke paa den Maade, fordi Dele af Fortovsflisen havde sat sig fast under Banerømeren.

Falcks Redningskorps blev tilkaldt. Udrykningsvognen blev modtaget med Hysten og Piben. Redningsfolkene havde meget lidt Lyst til at tage Parti i den foreliggende Divergens mellem Befolkningen og Politiet. De erklærede, at skaffede Politiet ikke Arbejdsrum, saa vilde de ikke have noget med det at gøre. Politiet var ikke sikker paa, at de tætte Masser ikke vilde forsøge et Fremstød. Maaske tiltrak Falck-Vognen ogsaa endnu flere Tilskuere. Det blev saa til, at Falck returnerede.

„Lille graa Bil“ skaber Opposition mod Politiet.

Umiddelbart forinden Falck-Vognen kom afsted, hørtes der Skydning. En lille graa Bil, K. 3448, pløjede sig Vej gennem Mængden ved at affyre Salver i Luften. Folk gav Plads. Ingen flygtede over Stok og Sten, de foregaaende Dages Skydning havde hærdet Befolkningen. Bilen førtes af Kriminalassistent *Wegge* fra det tyske Sikkerhedspoliti. Idet den standsede, steg tre civile dansktalende Personer med Pistol i Haanden ud. I en brysk Tone sagde den ene af

dem til Lederen af det danske Politi, at han værsgo havde at sørge for, at Sporvognen hurtigst muligt atter kom paa Skinnerne og blev fjernet. Da den paagældende Politimand kort forklarede, at Vognen maatte siges at være „gaaet i Baglaas“, opgav de tyske Medhjælpere yderligere Parlamentering og satte sig op i Bilen.

— Svinehunde! Førrædere! raabte Folk rasende, og nogle kastede Sten efter Bilen.

Svaret blev en Salve fra Vognen. Medhjælperne sprang ud og fyrede videre, mens Wegge blev siddende i Vognen og hjalp til. Ved disse Salver blev ikke mindre end fem Mennesker saaret, dog ingen livsfarligt. Den ene af de Saarede var et 16-aarigt Bud, der var ude og spadserere med sine Forældre, den anden en cyklende Fotograf paa Vej til sit Hjem. At Fotografen ikke var Dødsens, kan næsten siges at være et Mirakel. Projektilet gik ind bag hans højre Øre og tværs gennem Hovedet. Ganen blev beskadiget, og det venstre Kæbeben knust, saa at han havde meget vanskeligt ved at tale. Ved Indlæggelsen regnede Lægerne dog med atter at kunne faa ham i Orden.

Den lille graa Bil kørte et Stykke frem, standsede og fyrede, men forsvandt saa. Til Gengæld kom der straks efter en Lastbil fuld af tyske Soldater, der ligeledes skød. En ung Kusk blev saaret. Bilen kørte videre i Retning af Hovedbanegaarden.

Folks Harmen vendte sig mod Politiet. Maaske kunde man ikke forlange, at de skulde skyde paa det tyske Militær, men de kunde da i hvert Fald have ordnet Krapylet i den lille graa „Morderbil“. „Men hvis I ikke tør skyde, saa kom hit med Vaabnene, vi tør godt.“ Mængden begyndte at gaa angrebsvis til Værks mod Betjentene, hvis Pistoler man aabenbart havde til Hensigt at tilvende sig. Betjentenes Stilling var overordentlig vanskelig. Deres Sympati var paa Beboernes Side. Men de havde deres Ordre. Forklare de

rasende Mennesker, at en saadan Hjælp, som den de krævede, vilde have uoverskuelige Følger, lod sig ikke gøre. Politikommissær *Sten H. Clausen*, en overordentlig dygtig og forstandig Politimand, besluttede derfor at trække sine Styrker tilbage, da Politiets Tilstedeværelse aabenbart gjorde mere Skade end Gavn.

Hovedstationen blev orienteret om den prekære Situation. Det besluttedes at opgive al Sporvognstrafik gennem Istedgade. Maaske kunde det lægge en Dæmper paa Gemytterne.

En 17-aarig Maskinlærling *Arne* var blandt dem, der var staaet af en standset Sporvogn i Istedgade. Han havde været paa Besøg hos sin Bedstemoder i P. Knudsensgade. For hurtigst muligt at komme tilbage til Lærlingehjemmet i Nørre Søgade, hvor han boede, gik han gennem Saxogade og videre til Hjørnet af Frederiksberg Allé og Vesterbrogade, hvor han kom ind i en Sværm af Mennesker. Den omringede en tysk Soldat og en af de civile Forrædere, begge trak deres Pistoler og skød. Arne blev ramt i venstre Skulder. Soldaten og den danske Bandit blev befriet af en tysk Militærbil, som skydende nærmede sig. Endnu en Mand blev saaret.

Dansk Vagtmand fra Shellhuset massakreres.

Ved Vesterbros Torv udspilledes omtrent samtidig en anden, voldsom Scene. Her var det en Tyskermedhjælper, det gik ud over, en 45-aarig Vagtmand fra Shellhuset *Valdemar Chr. Johs. Larsen*, som tidligere havde været Mælkekusk. Han havde trukket sin Pistol og saaret tre Mennesker. Men langt fra at blive forskrækket var Folk gaaet paa ham og havde slaaet ham ned.

Skyderiet blev hørt fra Svendsgades Politistation. To Opdagere løb hen for at se, hvad der var paa Færde. Endnu et Par Skud blev affyret. Paa Stationen fik man den Opfattelse, at Skuddene muligvis havde gjaldt Opdagerne, hvorfor Politikommissæren sendte to Overbetjente med 14 Betjente til Hjælp. De var iført Staalhelme og var forsynet med Pistoler og Karabiner. For hurtigst muligt at komme igennem Mængden affyrede de nogle Skræmmeskud i Luften. Mængden veg for den krigersk udrustede Ekspedition, som uden større Vanskelighed naaede frem til Opløbets Kærne, Larsen, som de fandt liggende paa Jorden frygteligt tilredt. Mængden havde tampet løs paa ham og tilføjet ham mange blødende Saar. Han var ude af Stand til at gaa og maatte af Betjentene bæres ind paa Stationen. I hans Lomme fandt man en nylig afskudt Pistol samt Papirer, som fortalte hvad han var for en Person. Paa Kommunehospitalet blev han hyllet ind i saa mange Gazebind, at han nærmest lignede en Mumie. Da han ikke havde nogen livsfarlige Kvæstelser, blev han kørt tilbage til Stationen.

Her var man i fuld Gang med at udrede Enkelthederne i det skete. Følgende var fremkommet: Larsen var ved 22-Tiden blevet attraperet af en fuld Søfyrbøder ved Nedgangen til den Underjordiske paa Torvet. Søfyrbøderen havde velvilligt slaaet Larsen paa Skulderen og vrøvlet en Del, som havde givet Larsen den Forestilling, at Søfyrbøderens Optræden i Virkeligheden var Komediespil, og at hans egentlige Hensigt var at berøve ham hans Pistol. Til sidst var Larsen bleven saa nervøs, at han havde trukket Pistolen. „Hvad er nu det for noget!“ udbrød Søfyrbøderen krænket og vilde slaa til Pistolen. I det samme havde Larsen fyret og ramt Søfyrbøderen i Benet.

Blandt de Tilstedeværende var en Raadhusbetjent i Uni-

form. Han var paa Vej hjem fra Tjenesten. Oprørt over Larsens Adfærd sagde han nogle bidske Ord til denne, som nu helt overnervøs knaldede et Par Skud af. Det ene ramte Raadhusbetjenten i Lysken. De Omkringstaaende blev rasede. Larsen knaldede vildt om sig til højre og venstre og saarede en tredje Mand i Laaret. Da Pistolen var tom, var Larsen færdig med at spille Kriger.

Paa Politistationen vaandede han sig mere, end han forklarede. Han mødte ikke nogen større Medynk. For det Tilfælde, at nogen af de Saarede skulde dø, blev han ført til Politigaarden til yderligere Afhøring. Uden at vi positivt tør paastaa det, er han sikkert hurtigt blevet udleveret til Tyskerne efter derom rejst Krav.

I det hele taget gik det temmelig haardt til paa Vesterbrogade. Efter at Sporvognene var taget bort fra Istedgade, prøvede man paa at standse dem der. Det skete bl. a. ud for Nr. 77. Da en Konduktør vilde forhindre, at nogle unge Mennesker trak Kørestangen fra Ledningsnettet, fik han pludselig et Slag over Næseroden med et Knojern. Politiet kom til og ryddede Gaden, hvorpaa Sporvognen kørte videre. Paa Endestationen blev der ringet efter en Ambulance, som bragte Konduktøren til Behandling paa Kommunehospitalet.

Den lille graa Bil, K. 3848, var stadig i livlig Funktion. Snart dukkede den op hist, snart her. Kl. 22,15 var den paa Værnedamsvej, hvor dens Bemanding uden Varsel skød paa Folk. Det danske uniformerede Personale var paa dette Tidspunkt trukket ind paa Stationen for ikke at blive infiltreret med dem „paa den anden Side“. Opdagerne foretog frivilligt Rekognosceringer i Kredsen.

Det danske Politi rydder mandstærkt Istedgade-Kvarteret.

I Istedgade gik en Flok unge Mennesker og syslede med et Par Sporvognstog, der var bleven blokeret ved Hjælp af Cement. Som allerede anført var Driften bleven lagt om ad Vesterbrogade. Kl. 22,30 blev Bivognene til de to Vogn-tog væltet omkuld for paa den Maade at skabe effektive Afspærringer. Der blev ogsaa tændt nogle mindre Baal. Ogsaa de store Motorvogne vilde Sporvogns-Aktivistene gerne have væltet. Under Arbejdet hermed faldt Kørestangen paa den ene pludselig ned. Den ramte en Mand i Hovedet og slog ham bevidstløs.

Alt dette blev naturligvis rapporteret til Politigaarden. Tyskerne pressede paa for at faa Politiet til at gøre noget effektivt. Dels vilde man snart gerne have Ro, dels havde man utvivlsomt den Bagtanke gennem en dansk Politit-attaque at skabe et Modsætningsforhold mellem Politi og Befolkning. Omsider besluttede Politiledelsen sig til at gribe ind for Alvor. Tre Delinger Politibetjente rykkede i Marchkolonne gennem Istedgade fra Hovedbanegaarden mod Enghavevej. Mængden veg uden at gøre Modstand. Dette var aabenbart en virkelig Aktion. Politiet foretog ingen Anholdelser, men nøjedes med at vise Folk op. Heller ikke i Porte og Gadedøre tillod Politiet, at der befandt sig nogen. Paa godt en halv Times Tid var Enghave Plads naaet.

Derefter gik man systematisk videre og ryddede Side-gaderne. Istedgade blev afspærret mellem Oehlschlägers-gade og Dannebrogsgade, mens Falcks Redningskorps og Personalet fra Sporvejene gik i Gang med at rejse de væltede Sporvogne og fjerne de paabegyndte Barrikader og Færdselshindringer, ligesom Vejvæsenet reparerede de ødelagte Fortove.

Fra tysk Side stillede man sig anerkendende og udtalte, at man ikke vilde interessere sig for Vesterbro mere den Aften, fordi det danske Politi havde oprettet normale Tilstande. Fem Personer, der Kl. 1,30 Nat gik rundt i Kvarteret og skød med Revolver, blev paa Foranledning af det danske Politi anholdt af Gernersgade-Vagten. De var dansk-talende. De to af dem var iført SS-Uniformer og var sammen med de andre undergivet tysk Jurisdiktion. Den femte Person sorterede under — Børneværnet.

Politiaktionen havde ganske rigtigt skabt Misstemning i Befolkningen mod Politiet. Den udenlandske Radio meddelte, at Russerne havde sprængt Fronten i Hviderusland. Folk gik i Seng, men det kneb med at falde i Søvn, saa varmt var det. Den smukke Sommernat forløb i Ro paa Vesterbro.

30. Juni: Folkestrejken begynder med Plyndring af Naziforretninger.

3 Mænd og 1 Kvinde dræbt paa Gaden, 1 Mand i Hjemmet. I Hjemmet blev desuden saaret 1 Mand, mens 16 Mænd og 3 Kvinder blev saaret paa Gaden.

12 Cigarforretninger og 17 andre Forretninger blev plyndret og ødelagt. I 5 Kontorer og 5 Privatlejligheder blev der begaaet Hærværk.

Saa kom Folkestrejken, som der var lagt op til gennem de foregaaende Dages Begivenheder. Nogen Slags Ledelse stod der ikke bag den. Det var et dybtkrænket Folk, som maatte have Luft. At der efterhaanden kom et vist System i Tingene, skyldtes den Organisationsevne, som laa Befolkningen i Blodet. Man var vaabenløs, men vilde alligevel ikke finde sig i selv en nedsat Spærretid. Man protesterede mod Tyskernes blodige Aktioner, vel vidende at disse kunde blive endnu mere blodige. De Allieredes Fremgang og den Forvirring, man sporede hos Tyskerne, som midt i Brutaliteten viftede med en grøn Gren i Form af Spærretids-Nedsættelse, virkede stimulerende. Den foregaaende Dags Strejker bredte sig med Lynets Hast, og i Løbet af den 30. blev Arbejdet nedlagt overalt.

Ikke alene Butikerne, men ogsaa Institutioner saasom Bankerne lukkede. Det skyldtes først og fremmest, at Sporvejsdriften blev indstillet. De tomme Spors Uhygge virkede

ind paa alle. Nu om Dage bor de fleste langt borte fra deres Arbejdssted. Uden Sporvogn er det højst besværligt og for mange ganske umuligt at passe deres Job. Cyklerne? Hvem turde forlade sig paa dem med det Gummi, de efterhaanden var belagt med. De Skydninger, der fandt Sted i Gaderne, skulde heller ikke forøge Lysten til at benytte denne Enkeltmands-Befordring. Sporvognene frembød ligesom større Sikkerhed, og man var en Klump. Da Sporvognene standsede, lagde hele Befolkningen Hænderne i Skødet. Saa maatte der ske, hvad der vilde.

Bag ved Folkestrejken stod, som anført, ikke nogen Ledelse. Løbesedlerne fra en Inderkreds af Modstandsmænd var kun medvirkende til, at det skete. Enkelt-Strejkerne vilde alligevel ikke som de mange Bække smaa have forenet sig til en Aa, hvis ikke et enkelt Bykvarter havde vist en særlig Aktivitet, og det var Istedgade-Kvarteret. Da Folk derude i Løbet af de foregaaende Dage havde standset Sporvognene, hævdede der sig mange Røster, som talte om urimelige Handlinger, ja Bøllestreger, som ramte Befolkningen uden at være noget Træk mod Tyskerne. Og saa var det dog disse Tumulter, som fik den afgørende Betydning. Sporvejspersonalet nægtede nemlig at køre uden betryggende Garanti mod Overlast. Og hvem kunde give en saadan Garanti? Derfor lod man Sporvognene staa. Derfor kom Folkestrejken. Ikke saa underligt, at Kongen senere betegnede Istedgade som Sabotørgade Nr. 1, og at Englænderne paa 1-Aarsdagen for Kapitulationen hædrede Kvarteret ved at lade et Musikkorps spille derude.

Valby Langgade-Remisen lagde for.

Sporvognspersonalet fra den foregaaende Aftens sidste Vogne over Vesterbro havde overnattet i Valby Langgade-

Remise. De angav som Motiv hertil dels, at de frygtede for Befolkningens Holdning, dels at de ikke vilde risikere at blive skudt ned af det tyske Militær, naar de sent paa Aftenen begav sig paa Vej hjem. Morgenholdet blev sat ind i Situationen, og man enedes om at indstille Kørslen, til der herskede den fornødne Ro. Man tager vist forresten ikke Fejl, naar man antager, at der særlig blandt de unge var en hemmelig Lyst til at stille sig solidarisk med Angriberne. Personalet paa de Sporvognstog, der allerede var kørt ud fra de andre Remiser, blev gennem de forskellige Vagter ude paa Linjerne underrettet om den Beslutning, Kollegerne i Valby havde truffet. Derefter ønskede de heller ikke længere at køre. De udegaaende Sporvogne begav sig saa tilbage til deres respektive Remiser.

Folk fra Fabriker, som ikke havde strejket den foregaaende Dag og faaet en positiv Indstilling, samt Butiks- og Kontorfolk maatte gaa eller cykle til deres Arbejdspladser. De allerfleste var gaaende. Et ejendommeligt Syn at se den tætte Strøm af Mennesker bevæge sig ad Fortovene ind til Byen for snart efter at strømme tilbage igen. Det var som et unaturligt hurtigt Skifte fra Flod til Ebbe. Saa snart Folk kom hjem til deres respektive Gader igen, gik de ikke op, men afholdt Parlament paa Fortovet. Alle var klare over, at det Skridt, man nu havde taget, vilde give Anledning til noget højst alvorligt i Dagens Løb. Men man gav sig Skæbnen i Vold. Alle var i samme Baad. Det var det store Kammeratskab.

Tyskerne blev hurtigt klare over, at nu havde Byens Befolkning besluttet at staa Skulder ved Skulder. Og de traf deres Dispositioner. København skulde for Alvor faa at Mærke, hvad det vilde sige at være opsætsig. Til Politiet indløb der Meldinger om, at store tyske Militærafdelinger opstilledes i Byens Udkanter. Herfra fordeltes Tropperne til strategisk vigtige Punkter i Byen. Allerede Kl. 8 stod

der udfor Hotel „Astoria“ paa Hovedbanegaarden et Kompagni Soldater, parate til at besætte Banegaarden, hvis det skulde blive nødvendigt. Endnu var Toggangen normal, Jyllands-Ekspressen afgik, og S-Togene kørte. Men nede paa Terrænet foregik der et og andet. 1300 Mand forlod Centralværkstederne. Remisepersonalet gik med i Strejken. Ogsaa Hovedbanegaardens øvrige Personale gik sin Vej. Kl. 10 meddeltes det officielt, at den normale Toggang var suspenderet. Istedgade, i hvis Forlængelse Hovedbanegaarden ligger, havde ført sin Vilje igennem. Hjulene gik i Staa. Ikke alene Sporvognenes, men ogsaa Togenes.

Færdselsspærringerne i Istedgade, hvor der var fuldt af Mennesker, blev benyttet som Talerstole. Tyskerne fik læst og paaskrevet.

Rasende Folkemængde slaar Obergrenadier ned.

Stemningen kom hurtigt paa Kogepunktet. Ved 10-Tiden gik en dansk SS-Mand, Obergrenadier *Marius Nielsen* gennem Istedgade. Han havde været paa Besøg hos en Kammerat og var ukendt med København. Overalt blev der raabt og skreget efter ham, men han naaede da op til Saxogade uden at have lidt nogen Overlast. Idet han med en forsøgsvis kæk Mine vilde klatre over den derværende Barrikade, blev der kastet Sten efter ham. Han skældte ud paa Dansk og trak paa Tysk sin Pistol.

— Fædrelandsforræder! blev der raabt.

SS-Nielsen affyrede et Par Skud i Luften og blev ubehageligt overrasket over, at man ikke lod sig skræmme bort i Løb. Tværtimod forsøgte man fra alle Sider at trænge ind paa ham. Da han ikke kunde finde Rygdækning, opgav han sit krigerske Udseende og smurte Haser ned ad Saxogade. Til Forfølgerne sluttede sig Folk foran, som ved Raa-

»Det flagende Hus«, Istedgade 93—95, Hjørnet af Oehlen-
schlägersgade. Isenkramfirmaet Chr. V. Hansen, som ejer
Ejendommen, lod bekoste Udsmykningen i Anledningen af
Kongens Fødselsdag efter Befrielsen.

Damefrisørsalonen paa 1. Sal, hvis Indehaverske dyrkede tyske Bekendtskaber, totalt raseret. Stumperne af Indboet kastet ned paa Gaden, hvor det brændes.

bene var bleven alarmeret. Tilsidst vidste han ingen anden Udvej end at forsvinde ind i Opgangen til Nr. 39. Han ringede paa opefter og fandt endelig et Sted, hvor man lukkede op. Som Forklaring stak han Pistolen frem for sig. De forskrækkede Beboere veg til Side, og Nielsen naaede ud paa Køkkentrappen.

Forfølgerne, som nedefra havde hørt det hele, løb om til Gaardsiden. En halv Snes Mand søgte op ad Køkkentrappen. Nielsen stod oppe paa 3. Sal. Køkkendøren var bleven slaet i bag ham. Han truede den forreste af de fremstormende Mænd med sin Pistol. Denne blev presset frem af dem, der befandt sig bag ham. I næste Øjeblik affyrede Nielsen et Skud, og Manden, han havde sigtet imod, faldt bag over i Armene paa Eftermanden. Nielsen fik et kort Pusterum, mens Angriberne bar deres saarede Kammerat ned i Gaarden. Før Nielsen kunde blive enig med sig selv om, hvad han saa skulde gøre, blev han angrebet af nogle Personer, der kom ned ad Trappen ovenfor ham. Nielsen vilde skyde paany, men hans Pistol havde faaet en „Klemmer“, og saa var han leveret. To af Mændene kastede sig over ham paa den smalle Trappe og fratog ham hans Pistol. Derefter kastede de ham ud over Trappegelænderet. Paa Etagen nedenunder stod en Mand med en Skruenøgle og gav ham ubarmhjertigt et Slag i Hovedet. Paa det nærmeste bevidstløs blev han sparket ned ad Trappen til Gaarden. Her kom han saa vidt til sig selv, at han kunde rejse sig. Hans Flugt gennem Gaarden var nærmest en Løben Spidsrod. Mere død end levende naaede han omsider ud paa Gaden. En af de utallige „Observationsfolk“, som Tyskerne anvendte, havde imidlertid i Mangel af bedre faaet fat i Gernersegade-Vagten, hvorfra der var bleven sendt en Udrykningsvogn. Denne kom tidsnok til at redde Nielsen.

I en af Brandvæsenets Ambulancer blev Nielsen kørt til Lazarettet paa Nyelandsvej. Undervejs faldt han helt sam-

men, ikke alene i legemlig, men ogsaa i aandelig Elendighed. Overfor Ambulancefolkene beklagede han, at han nogen-sinde var gaaet ind i Korpsset. Til Overmaal indrømmede han, at han havde fortjent sin Skæbne.

Efter tysk Begæring ryddede det danske Politi Saxogade, som derefter blev afspærret mellem Vesterbrogade og Mathæusgade. Det tyske Politi foretog Husundersøgelser i Nr. 39. Om nogen blev anholdt vides ikke.

Umiddelbart før Afspærringen af Gadeomraadet afhentede en Ambulance en Mand, der laa paa Hjørnet af Istedgade og Saxogade. Han havde faaet et Skud gennem Halsen. Det var den 23aarige Mælkeassistent *Carlo Frederik Ravnkilde*. Ved Ankomsten til Hospitalet var han død. Der er ingen Tvivl om, at Ravnkilde var den Mand, som SS-Nielsen havde skudt paa Trappen. Saarkanalens Retning viste, at Skudet var faldet oppefra. Kammeraterne havde baaret ham hen paa Hjørnet, før de tilkaldte Ambulancen, for at han ikke skulde blive sat i Forbindelse med Trappe-Optrinnet. Var han kommet sig af Saaret, kunde det have været ubehageligt for ham. Nu, da han døde, var deres Betænksomhed uden Betydning.

Dramatiske Scener ved Hovedbanegaarden.

Paa Hovedbanegaarden kom det ved samme Tid til nogle meget dramatiske Scener. Paa det sydgaende Spor holdt en Togstamme, i hvilken en Del Tyskere havde taget Plads for at rejse hjem over Gedser. Muligvis har der været fremragende Personligheder imellem, i hvert Fald blev Tietgenbroen som en Sikkerhedsforanstaltning besat af en Militærpatrolje, som standsede al Færdsel. Vilde man gardere sig mod, at Toget blev bombarderet ovenfra?

Der manglede et Lokomotiv foran Togstammen. Og nu

var Jernbanepersonalet gaaet sin Vej. Tyskerne erklærede, at Lokomotivet skulde fremskaffes, om de saa skulde hente det i Remisen. Og det skulde blive husket, det lovede man. Omsider fik Jernbaneledelsen bemanded et Lokomotiv, vistnok kun med overordnet Personale. Bevæbnet dansk Politiskulde følge med Toget som Vagt for Tyskerne — og med det fulde Ansvar.

Patruljen oppe paa Tietgenbroen havde aabenbart svært ved at hindre Folk i at trafikere Broen. Der blev flere Gange affyret Salver. En Dame blev ramt i Foden, mens en midaldrende Murersvend fik et Skud gennem Siden lige ved Bæltestedet. Han mente ikke selv, at det var noget videre, men gik ved egen Hjælp til „Arbejderhotellet“ i Saxogade Nr. 82, hvor han lagde sig til at sove. Da han et Par Timer senere vaagnede, følte han stærke Smerter. Portieren sørgede for, at han kom paa Hospitalet. Han blev indlagt. Og det tyske Tog dampede af sydpaa.

Vi gaar tilbage til Istedgade, hvor det efterhaanden var kommen til at se temmelig broget ud. Tyske Militærpatruljer kørte gennem Gaden og skød. Der blev skudt igen fra dansk Side. Muligvis blev der anvendt Vaaben, som var bleven røvet fra det danske Politisk. Naar Tyskerne var væk, arbejdede Befolkningen videre paa Barrikaderne. Paa Vesterbrogade tog Delinger tyske Soldater Opstilling, aabenbart for i paakommende Tilfælde at blive sat ind mod Istedgade. I denne urolige Gade blev der stadig vekslet Skud. Paa Hjørnet af Istedgade og Skydebanegade fik en Mand et Skudskaar i Knæet.

Ved Middagstid maatte Politiet etablere Bevogtning paa Vandværket ved Sct. Jørgens Sø. Personalet vilde beskyttes. Det havde besluttet ikke at deltage i Strejken. Byen kunde jo ikke undvære Vand. Kun hvis Tyskerne besatte Vandværket, vilde man nedlægge Arbejdet.

*Raseriet giver sig Udslag i Plyndring af
Nazi-Forretninger.*

Ved Middagstid var Stemningen i Istedgade „paa de gloende Nagler“. Pludselig lød Parolen: Ned med Nazi-sterne! Vi skal damptromle deres Butiker! De skal have Klø! Den første Forretning, der blev stormet, var en Frugt- og Grøntforretning. Den blev plyndret og Inventaret ødelagt. Iøvrigt gik det mest ud over Cigarforretninger, hvis Indehavere — fraset Nazismen — var særlig forhadte, fordi de var karrige med Rationerne overfor almindelige Mennesker. De blev bl. a. beskyldt for at sælge de Varer, der rettelig tilkom deres gamle Kunder, til den sorte Børs. En af Cigarhandlerne fik tilmed ødelagt sin Privatljighed.

De følgende Timer gik det Slag i Slag. Folk slæbte af med Varerne som deres lovlige Krigsbytte. En 13-aarig Dreng kom gaaende med en halv Kasse Cigarer under Armen.

— Hvem skal have de der Cigarer? spurgte en Mand, som ikke havde vovet sig hen, hvor det gik voldsomt til, fordi det kunde befrygtes, at Tyskerne kom og beskyttede Menningsfællen.

— Min Far, svarede Drengen.

— Ham kender jeg. Han ryger jo ikke. Og du er for lille til den Slags.

Manden snappede Kassen. Drengen protesterede. Hans Far røg. Men Manden gik bare sin Vej. Tvivlsomt, om han havde gjort sig den Ulejlighed, hvis han havde vidst, at det var danske Cigarer med tre Lag Papir foruden Ombladet. Kunde kun ryges i fri Luft og Stormvejr.

Istedgade under Krigsforhold var en Summen af Stemmer, Lyden af knuste Ruder, vrede Raab og Latter. Ind imellem knaldede det. Paa Vranken af Istedgade skete der ogsaa noget. Inde i Gaardene stod Husmødrene i Kø ved Bagdøren til Butiker, der solgte ud ad den Vej, efter at

man havde lukket til Gaden. Snakken gik. Den og den var bleven saaret, men havde klaret sig op i Lejligheden og var bleven forbunden, uden at det havde været nødvendigt at tilkalde Brandvæsenets Ambulance. Jo mindre man havde med det officielle at gøre, des bedre. Ens Navn kunde ellers komme frem, og man kunde aldrig vide? Der blev givet gode Raad. Mange holdt paa, at det var bedst at have en stor Vandreserve. Over Plankeværkerne gik Jagten efter Personer i tysk Tjeneste, som man længe havde haft et godt Øje til. Nu skulde der gøres op.

Saaledes blev en Brandmand fra Kastrop Lufthavn, *Anthon Michael Salomonsen*, gennempryglet, saa at han maatte køres paa Hospitalet. Man sigtede ham for at have dræbt den unge Sangstuderende Dideriksen og saaret tre unge Mennesker. Tyskerne hentede ham senere paa Kommunehospitalet og overførte ham formentlig til Lazarettet paa Nyelandsvej.

Mand klædes af for at puttes ned i en Kloak.

Raseriet fraadede. Der blev begaaet Handlinger, som ellers ligger fjernt fra dansk Mentalitet. I Dannebrogsgade genkendtes ved 13-Tiden en Vagtmand fra Shellhuset, *Anker*. „I Kloaken med ham!“ blev der raabt. Man væltede ham omkuld og flaaede Tøjet af ham. Kun iført sine Sokker, ellers splitternøgen, lykkedes det ham at komme paa Benene. Langt var han ikke kommen, før der blev spændt Ben for ham, saa han faldt. Han blev gennempryglet og sparket. Kvinderne var de mest ubarmhjertige. Mange var forvandlet til rene Furier. En skreg, at hun nok skulde sørge for, at han ikke kom til at forsyne Jorden med noget Afskum af Børn. Og hun handlede efter sine Ord, mens Manden hvinede som en stukken Gris.

— Og saa i Kloaken med ham! blev der raabt.

Man slæbte ham hen til en Kloak, hvis Rist man fjernede. Derefter begyndte man at stoppe ham ned med Benene foran. Han var imidlertid for tyk om Livet til, at det kunde lykkes. Man trak ham fri og pryglede videre.

Og der er ingen Tvivl om, at han vilde være kommen op og dingle, hvis ikke en SS-Sturmand *Bernhardt Petersen* i det samme var kommet til og med Revolver i Haanden havde udfriet ham. Et Øjeblik var Mængden desorienteret og troede, at Petersen ikke var alene. Da man blev klar over Forholdet, gik man løs paa „Redningsmanden“, der næppe havde klaret sig, hvis ikke en dansk Politipatrulje var kommen ham og hans nøgne Kammerat til Hjælp. Anker græd og bad om Beskyttelse. Han var skrammet over hele Kroppen, og hans Underliv var blodigt. Han og Pistolmanden blev indbragt paa Svendsgades Politistation. Mængden omringede Stationen og forlangte at faa de to Mænd udleveret. Enden paa Historien blev, at Gernersegade-Vagten afhentede den paaklædte Sturmand og den afklædte Vagtmand.

Nøgen Damefrisørinde bemales med Hagekors.

En lignende voldsom Scene fandt kort efter Sted i Istedgade, hvor Mængden stormede en Damefrisørsalon. Om Indehaversken hed det, at hun var forlovet med en tysk Marinesoldat. Det gjorde ikke Situationen bedre for hende, at hun truede med sine Forbindelser, tværtimod. Tøjet blev flaaet af hende. En Maler kom til Stede med sine Remedier og anbragte nogle vældige Hagekors paa hendes nøgne Krop. Mens hun græd og truede, blev hun behandlet med en af sine egne Sakse. Hun blev klippet skaldet og puffet ud paa Gaden.

— Bare ikke genert, Søster! var der en, der raabte, du er ikke til at genkende.

Under almindelig Hujen og Piben løb hun henad Gaden. Det lykkedes hende at slippe ind hos nogle Bekendte i Nærheden. Lejligheden blev belejret. Pr. Telefon blev det tyske Politi paa Alsgades Skole underrettet om den Fare, der truede. Det lod Meddelelsen gaa videre til det danske Politi paa Svendsgades Station. Imidlertid gik der saa lang Tid, at Mængden fik raseret hele Frisørsalonen. Inventaret blev slaaet til Pindebrænde og kastet ud paa Gaden, hvor der paa Stumperne blev lavet et Baal.

— Brænd ogsaa Butiken! blev der raabt.

Inden Mængden havde taget Stilling til dette farlige Forslag, kom Politiet til Stede. Der gik Rygte om, at en 15-aarig Dreng havde skjult sig i Baglokalet. Politiet konstaterede, at han i hvert Fald var kommen helskindet af Vejen. Uden at gøre Brug af Stavene — Ordren lød paa, at man skulde fare venligt — forsøgte 1½ Deling Politimænd at faa Folk til at fjerne sig. Men alle blev staaende. Politiet anvendte en vis Fraternisering, som stemte Mængden mildere. Den opgav at foretage sig videre paa Stedet, hvorpaa Politiet trak sig tilbage efter at have sørget for, at den utrøstelige Damefrisørinde kom af Vejen.

Flere Forretninger blev plyndret og Indboet lavet til Baal. Den voldsomme Aktivitet i Forbindelse med det glødende Solskin fik Sveden til at strømme, men Folk var utrættelige. Det forlød, at Bulldogs Ejendom paa Nørrebrogade var bleven plyndret og stod i Brand fra Kælder til Kvist. Mange brød op for at komme ud og se det Skuespil. Der blev en ren Folkevandring. Alligevel tyndede det ikke væsentlig ud i Istedgade. Over alt stod Forretninger gabaabne med splintrede Ruder. Der blev ringet til Falck eller

Zonen om at komme og dække, men man fik den Besked, at Folkene der ogsaa havde nedlagt Arbejdet og var gaaet hjem.

Folk sikrer sig Sko og røget Flæsk.

Butiksplyndringer fortsattes med den største Iver. Al den opsparede Harme skulde udløses. Politiet syntes magtesløst. Tyskerne anholdt en enlig Betjent, der var kommen forbi en Cigarforretning paa Gasværksvejen, som var under Udplyndring, uden at foretage sig noget. Han kom i et flere Timer langt Forhør paa Shellhuset. Man havde Formodning om, at han var i Ledtog med Mængden. Energisk hævdede han, at han ikke havde magtet Opgaven at skride ind mod saa mange ophidsede Mennesker, naar der ikke var nogen Hjælp ved Haanden. Efter at have gentaget denne Forklaring et passende Antal Gange fik han omsider Lov til at gaa.

Imens fortsattes Plyndringerne. En Fotografforretning blev „taget“. I en Skomagerbutik af nazistisk Beskaffenhed ombyttede Folk deres gamle, hullede Sko med nye, mens man i en ligesindet Viktualiebutik fjernede alt spiseligt. Her kom forøvrigt tysk Militær til Stede og affyrede pligt-tro en Serie Skud. Det skete der ingen Skade ved. Anderledes i Kødbyen, hvor Mængden havde gjort et Kup paa 500 kg røget Flæsk. Under en Salve blev en Mand saaret, en ganske tilfældig Mand, som for at undgaa Sammenstilingen i Istedgade havde valgt at skraa gennem Kødbyen, hvor han havde ment, der var Ro.

Kl. 16,30 afbrød Tyskerne Forbindelsen mellem København og Amager og opstillede Kanoner paa de to Broer. Det afficerede ikke Istedgade. I de følgende Timer kunde Politiet overhovedet ikke komme til at yde Hjælp til alle de blakkede Folk, hvis Forretninger var i Farezonen. De

tyske Bilpatruljer genoptog deres Virksomhed. I Skjalm Hvidesgade afskød en civil Mand en Række Skud og ramte en Arbejder alvorligt i Armen. Paa Vesterbrogade blev to Mennesker saaret. I Nr. 84 havde saa mange Mennesker søgt Tilflugt i Gadedøren, at en Dør ved Presset blev sprængt. Det var ind til Restauratør Svend Andersens Lejlighed. Der var ingen, som vilde ham noget ondt undtagen en tilfældig Tyveknægt, der tog et Jakkesæt og en Shagpipe. Ved Værnedamsvej-Krydset blev fire Mænd og to Kvinder saarede. Kl. 19,15 blev der opstillet et Maskingevær paa Taget af Hjørneejendommen Vesterbrogade-Værnedamsvej. Flere Salver blev affyret ned ad Saxogade lige for.

Tyskerne blev mere og mere hensynsløse med deres Skydning. De nøjedes ikke mere med at skyde paa langs ad Gaderne, de genoptog Etageskydningen. I Istedgade blev den 53-aarige Arbejdsmand *Niels Peter Bech* ramt i Hovedet og dræbt.

Mægtigt Baal paa D.N.S.A.P.s Papirer.

Flere Butiksplyndringer, mange Butiksplyndringer. Ved 20-Tiden havde der samlet sig en større Folkemasse ud for Nr. 79 paa Vesterbrogade, hvor D.N.S.A.P. havde Kontorer i Mezzaninen. Harmen steg til en Springflod. Paa mindre end et Kvarter var det hele ødelagt. Alt, hvad der kunde knuses, blev knust, Dørene revet af Hængslerne, murede Skillevægge og Kakkellovne blev væltet. Om det saa var Tapeterne, saa blev de flaaet af Væggene. Paa Toilettet knuste man WC-Kummen og slog Cisternen ned, hvilket havde til Følge, at Vandet overstrømmede Gulvet og trængte ned i Forretningerne i Kælderen.

Rester af Borde, Stole, Skabe og Skriveborde samt Pa-

pirer, Bøger og Kartoteker blev kastet ned paa Gaden, hvor der blev anlagt et Kæmpebaal, som strakte sig tværs over Vesterbrogade fra Mur til Mur. Paa disse saas bagefter Spor af vældige Flammer, som havde sodet Pudset. Brændselsmaterialet fra Kontoret blev suppleret med Indholdet af Kvarterets Skraldebøtter. En Stund var man bange for, at Varmen skulde sprænge Ruderne i Nærheden og Ilden forplante sig til Husene. Derfor blev Brandvæsenet tilkaldt. Men Nazipapirerne skulde brænde til Aske, saa Folk stod som en Mur og tillod ikke Brandmændene at lægge Slinger ud til Stedet. De maatte køre igen. Saadan set beklageligt, at Papirerne blev brændt, for maaske kunde deres Indhold senere være kommet Udrensningen tilgode. Men hvor der handles, der spildes. Omsider kom 100 Politibetjente fra Politigaarden. De kunde ikke slukke Ilden, men de kunde sprede Folk. Nazikontoret var „hat gewesen“. Vi skal ikke trætte Læseren med den fortsatte Række af Ødelæggelser af Forretninger.

I Omegnen af Hovedbanegaarden herskede der dyb Ro, paa selve Banegaarden ligefrem Dødsens Ro. Al Toggang fra København til det øvrige Land var forlængst standset. Togene mod København gik ikke længere end til Glostrup, Resten af Vejen maatte Folk saa foretage til Fods. Da Politiet ved 20-Tiden fik rapporteret, at et Tog var ved at gaa ind til Roskilde med 2500 Rejsende, blev der sørget for, at Toget ikke gik videre til Glostrup, men stoppede op i Roskilde for Natten. Det var ud fra den Forudsætning, at kun de færreste havde Mod til at tage de fire Mil til København til Fods. Naar Politiet saaledes lagde sig paa tværs af de 2500 Rejsendes Ønsker om at komme hjem, saa var det, fordi man nødigt vilde have de mange Mennesker ind i Vesterbros Heksekedel, hvor Tyskerne paa det Tidspunkt skød ganske hensynsløst.

Tyskerne opstiller en Feltkanon.

Tyskerne traf Forberedelser til en større Aktion. I Tømmergravsgade blev der opstillet en Feltkanon, hvis Munding rettedes mod Dybbølsbroen. En Afdeling Tyskere tog Opstilling paa Vesterbrogade ud for Havemanns Magasiner, paa hvis Taarn en Observationspost med Maskingevær blev oprettet. Den ene Patrulje pr. Bil, Cykle eller til Fods blev sendt gennem Kvarteret efter den anden, overalt markerende deres Tilstedeværelse ved Serieskydninger. Et Skud fra en Bil ramte den 19-aarige Husassistent *Rita Grethe Bruun Christensen*, der sammen med en Veninde opholdt sig i Istedgade ved Valdemarsgade. Hun fik et Skudskaar i Brystet, der hurtigt hidførte Døden. Ved Oehlenschlägersgade blev en Mand saaret i Haanden.

Oppe i Hjemmene sad Kvinder og Børn og ældre Mennesker og lyttede til Skuddene paa Gaden. De Voksne fatalistiske, Børnene nysgerrige. Hvad mon nu de Grønne vilde finde paa? Løvrigt havde Hjemmene sine særlige Oplevelser. Ved 21-Tiden var det Slut med det elektriske Lys. Skulde man se efter Ting, der var gemt i Skabe, maatte man finde en gammel Stump Julelys at se ved. Godt, at det var Sommer og lyst til sent! Der var sket det, at Tyskerne havde besat Ørstedsværket og tvunget Driftslederen til at standse Maskinerne. Værkets Folk blev sendt hjem sammen med de Politibetjente, der havde gjort Tjeneste derude.

I Hjemmene gjorde man ogsaa andre Observationer. De, der boede højt til Vejrs, konstaterede, at Trykket paa Vandet blev mindre. Der var ingen Tvivl om, at Hanerne snart vilde løbe tørre. Ogsaa paa Vandværket ved Skt. Jørgenssø havde Tyskerne indfundet sig, hvorefter Funktionærerne var gaaet hjem. Telefonerne var der ogsaa noget i Vejen med. Den, der havde taget Hørerøret nogle Gange uden at

faa Svar, blev snart klar over, at Apparatet var dødt. Den indenbys Betjening var ringe, og Forbindelsen mellem København og det øvrige Land var totalt afbrudt.

3000 Soldater paa Vej til København.

I Morgenavisen, som vilde blive den sidste — hvor længe? — havde man læst en officiel Meddelelse om, at otte Sabotører virkelig var bleven dødsdømt og henrettet, blandt disse de senere saa berømte Fiil'er. Meddelelsen havde ingenlunde, som Tyskerne havde haabet, lammet Folk. I Istedgade blev der tændt otte Baal, et for hver af de Myrdede. Politiet lod de otte Baal, der ved Paafyldning af brændbare Ting snart forenedes til eet Baal, brænde. I det hele taget søgte Politiet Kontakt. Gennem Politiet fik Folk at vide bl. a., at Tyskerne havde forbudt al Kørsel med Brandvæsenets og Redningskorpsernes Vogne — ogsaa Ambulancerne — i Tiden fra Kl. 23 til Kl. 5. Kun naar der indhentes Tilladelse dertil, kunde det lade sig gøre. Ligeledes meddelte Politiet Befolkningen, at der var 3000 Mand tyske Tropper paa Vej fra Provinsbyerne paa Sjælland mod København. Det gjorde ikke noget større Indtryk.

Efter Kl. 22 tog Tyskerne fat med forøget Kraft. Saaledes „stjernede“ de tyske Poster paa Havemanns Magasiner paa Vesterbrogade den ene Serie Skud efter den anden omkring sig. Det kostede to Mennesker Livet, mens flere blev saarede. En 30-aarig Køkkenkarl *Carl Ejvind Jensen*, der stod paa Hjørnet af Vesterbros Torv og Gasværksvejen, blev ramt i Hovedet af en Kugle fra den Kant og dræbt. Med Fare for deres Liv slæbte Folk Liget ind i en Port. En Student, der befandt sig i sit Soveværelse paa 1. Sal i Ejendommen Vesterbrogade 82, fik et iøvrigt ufarligt Saar i Panden. „Havemanns-Posterne“ fyrede ogsaa ned ad Oeh-

lenschlægersgade. Et aabentstaaende Vindue paa 2. Sal i Nr. 19 blev ramt. Glasset knustes af Projektilet, der slog mod Muren bagved. En Splint af Projektilet ramte en Murer i det højre Øje. Paa Hospitalet sagde man, at dets Sekraft for bestandigt vilde være betydeligt nedsat.

Den anden Mand, der mistede Livet, var den 33-aarige Brødkusk *Einer Frederik Daldorph Nielsen*. Han opholdt sig ved Vinduet i sin Lejlighed, Oehlschlægersgade Nr. 64 paa 3. Sal. En tysk Patrulje kom gaaende fra Istedgade til Mathæusgade, hvor den gjorde Holdt og dannede Kæde. Den bevægede sig tilbage til Istedgade skydende op mod Ejendommene. Et af disse Skud ramte Nielsen i Hovedet. Han faldt forover og blev hængende i Vindueskarmen. Fra Saaret i hans Hovede drev Blodet ned ad Ejendommens Facade.

*En halv Snes Bombemaskiner drøner truende
hen over Istedgade.*

Ved 23-Tiden var Istedgade træt af at demonstrere. Der var en Dag i Morgen. Politiet havde trukket sig tilbage til Stationen. Det havde ikke meget at skulle have sagt, naar de tyske Patruljer var ude og hensynsløst brugte deres Vaaben. Der indgik Meddelelse fra Kvarteret om, at en Mand var bleven saaret i det ene Øje.

De allerfleste Folk sad nu hjemme. Løbesedler fra Studenternes Efterretningsvæsen cirkulerede i Husene og blev ivrigt studeret ved Stearinlys. De elektriske Kontakter reagerede ikke. I Løbesedlerne opfordredes Befolkningen til at fortsætte Strejken, indtil Kravet om Spærretidens Ophør og Schalburgkorpsets Fjernelse fra Byen var bleven gennemført. Folk opfordredes til at være paa Vagt overfor Gestapos Spioner, der ofte optraadte i dansk Politiform, men være loyale overfor det Politi, der bar Uniformen med rette. Man

skulde se sig ordentlig for. Nede i Gaden hørtes til Stadighed Trampet af jernbeslaaede Støvler og Skud. Unge Mennesker med Interesse for Sport, og som fra Boksningen kendte Begrebet „Skyggeboksning“, sagde, at Tyskerne nok øvede sig i „Skyggeskydning“.

Hen paa Morgenstunden, da Folk laa i deres sødeste Søvn, blev de brutalt vækket af Drønet fra en halv Snes Bombemaskiner, der gik lavt hen over Vesterbros Hustage. Det mindede om Overfaldet den 9. April. Men hvilken Forskel iøvrigt! Den Gang Rædsel, nu en hårdet Bevidsthed. Søvntrukne Ansigter kom tilsyne bag Gardinerne og kiggede op mod Himlen. Var det Alvor eller mere Trusel? Man afventede et første Brag, før man gik ned i Kælderen. Der hørtes kun Motorenes tunge Knalden. Skæg! Af den Slags lod man sig ikke dupere. Istedgade overgav sig aldrig!

Kl. 5,50 ophørte Flyvningen. Solopgangen var pragtfuld. Og Strejke-Kampen gik videre.

1. Juli: Undtagelsestilstand, Kanonerne rettes mod Istedgade.

4 Mand dræbes paa Gaden. 1 Mand og en Kvinde saares i Hjemmet. Og 7 Mænd og 3 Kvinder saares paa Gaden. Endnu et Par Forretninger plyndres.

De første tidlige Morgentimer var præget af en total Stilhed, en færlig Stilhed, en lurende Stilhed. Gartnerbilerne over Vesterbro til den indre By udeblev. Tyskerne havde standset dem i Yderdistrikterne og tvunget dem til at vende om. København skulde ikke have nogen Forsyninger. Kørslen med Drosker og Lastbiler var i Forvejen beordret standset. Det hele var saa fremmed. I Husene hørtes ikke de sædvanlige Lyde. Ingen Klirren med Mælkeflasker paa Trappen, ingen Klapren med Brevkassen af Aviskonen. Og det kunde ikke nytte at aabne for Radioen for at faa lidt Nyheder ad den Vej som Erstatning for Avisen, for der var ingen Elektricitet. Gas var der heller ikke noget af. Og Vandhanen var tom. Resigneret tog man en Kedel og fyldte den med Vand fra en af de Spande, man havde tappet fulde, mens Tid var. Med Kedlen i Haanden vandrede man ned i Gaarden, hvor man hilste paa Husbeboere, som var ude i samme Ærinde.

Hvordan var det nu, man kunde lave et Ildsted? Naa jo,

man satte et Par Mursten paa Højkant. Ved Hjælp af nogle Stumper Pakkasse eller lignende fyrede man op. Mens Vandet stod og snurrede, var der Tid til en Passiar. Ret længe varede Freden vel ikke, saa havde man Tyskernes Skyderier. „Nu er jeg straks færdig, Fru Petersen, saa kan De komme til.“ Alle tidligere Uoverensstemmelser var glemte, man var venligt og kammeratligt indstillet overfor hverandre. Den Kaffe, som blev lavet i Gaarden, havde en lifligere Smag end nogen anden Kaffe fremstillet under normale Vilkaar.

Vandet var manges største Bekymring. Fra langvarig Arbejdsløshed var man kendt med et Minimum af Føde, men Vandet, Vandet. Hvad forslog et Par Spande, hvis dette her skulde vare mange Dage. Man talte om at starte Udrykninger med Spande til Skt. Jørgen Sø. En kendte en Fiskehandler, som havde solgt alle sine Fisk, og som derefter havde været saa fornuftig at pumpe alle sine Bassiner fulde med Vand. Og hvad med Mælken? Smaabørn kunde ikke undvære Mælk.

Det sidste Problem lod sig ordne endnu. Mælkehandlerne havde ad underlige Veje, i Forstaaelse af deres Ansvar, fremskaffet Mælk, som de solgte fra Bagdøren. Det gjorde ikke noget, at man ikke havde Penge, saa blev Leveringen bare skrevet paa Regning til bedre Tider. Alle var i samme Baad og maatte hjælpe hinanden. Det kån med det samme siges, at disse Mellemværender opstaaet i en haard Time ikke blev glemt af Debitoren senere. Ufarlige var disse Ekspeditioner med Mælkekanden over Gaden dog ikke, hvilket vi snart skal komme tilbage til. Bag-Handelen florerede paa alle Omraader. Alle Butikker var lukket til Gaden. Det var frivilligt, men for de modstræbende en Tvangssag. Gjorde nogen Indehaver Mine til at aabne, skulde han hurtigt blive gjort bekendt med, at han risikerede at faa „udsolgt“ i Løbet af et Øjeblik — uden at han selv behøvede at

ekspedere. Nu, da der var Fare paa Færde, var det Trit og Fodslag. En for alle og alle for en.

„Udvandrere“ var ikke velsete.

I den tidligere Morgen saa man mange starte paa Cykler med Bagagebæreren fuldt lastet med alle forskellige Slags Grejer. Det var Folk med beboelige Kolonilysthuse i Byens Udkanter. De vendte Ryggen til Kvarterets Uhygge for at gaa i Hi til bedre Tider. Det varme Vejr gjorde Muligheden yderligere tillokkende. Var man ikke her i Istedgade ved at blive kvalt i sit Sovekammer om Natten? Det var et Argument, man særlig fremholdt. Derimod fortav man en betydningsfuld Bevæggrund. Omkring Kolonihaverne laa der som Regel Bondegaarde eller Gartnerier, hvor man kunde faa noget spiseligt, navnlig de uundværlige Kartofler. Men der blev set skævt til disse Udvandrere. De følte sig selv ved Afskeden fra Ejendommen ilde berørt, saa til Siden og talte hurtigt.

Endnu kunde man til Fods eller paa Cykle komme igennem de afspærrede Udfaldsveje, men snart blev der vel helt lukket af. Nogle af de bortdragende talte undskyldende om W. C.-Problemet. Manglen af Vand vilde snart give en ilde Lugt i Lejligheden. Det slap man for ude i Kolonihaven. Men hvad saa Udvandrerne sagde, velset var det ikke, at Folk ved Flugt unddrog sig Kammeratskabet.

Omrejsende Dukketeater.

Mens vi er ved de huslige Forhold, er der Grund til at tale om Børnenes Stilling under den farlige Situation. Naar der under de foregaaende Dages Uroligheder ikke var ble-

ven hverken skudt eller saaret nogen Børn, saa var det, fordi man omhyggelig holdt dem borte fra Gaden. Den Danskerne iboende Organisationsevne fornægtede sig heller ikke med Hensyn til Børnene. For at holde dem fra Gaden var man klar over, at det først og fremmest kom an paa, at de ikke kedede sig. Der blev derfor udtaget Legetanter, som afløste hverandre, saa at Børnene stadig blev holdt i Aande.

I et Hus havde man Dukketeater og heldigvis ogsaa en Mand, der forstod sig paa det diminutive Teater. Han arrangerede Forestillinger, som Børnene var henrykte for. Succesen voksede, som han gik fra Gaard til Gaard og blev trænet. Raske Drengene sprang over Plankeværkerne for at faa Forestillingerne da capo. Naar Teatret var rejst videre til næste Husblok, hvorhen Børnene ikke kunde komme uden at passere den forbudte Gade, og naar Børnelegene var udtømt, ja, saa havde Børnene den Oplevelse at se de Voksne „lege“, nemlig naar disse tre Gange om Dagen tændte Baal i Gaarden for at kunne koge Kaffe eller Middagsmad. Det var noget saa spændende. Alene det at skaffe Brændsel. Forholdene gjorde, at man ikke tog det saa nøje med, hvor man fik det fra. Man tog uden videre et Pulterkammer-Skillerum eller det skrøbelige Gelænder paa en Hoved- eller Køkkentrappe. Nød bryder alle Love. Det kunde ogsaa være, at man hentede Brændsel i en eller anden forbandet Nazists Lejlighed. Jo, der var nok at se paa. Lyden af Skydningen paa Gaden vænnede man sig hurtigt til. Endnu havde Tyskerne ikke fundet paa at gaa ind i Gaardene. Gaarden følte som det sikre Fristed. Mange Børn fra den Gang vil sikkert senere, naar de bliver voksne, tænke med et vist Velbehag paa de spændende Timer i Gaarden.

Tyske Skyderier fra Morgenstunden.

Morgenens Stilhed skulde snart blive brudt. I Nattens Løb havde Tyskerne indrettet et Støttepunkt i Sparekassen for København og Omegn paa Hjørnet af Enghave Plads og Istedgade. Det var bleven befæstet med „spanske Ryttere“, d. v. s. Pigtraadsspærringer paa Stativ. Stillingen var forstærket med en Feltkanon og flere Maskingeværer. Mindre kunde ikke gøre det.

Ved 7-Tiden rykkede man ud fra Støttepunktet. Samtidig kom det fra alle Kanter paa Vesterbro vrimplende med Tyskere i Person- og Lastbiler, paa Cykle og til Fods. Enkelte Steder rykkede man frem i Kolonne medførende Fodfolkskanoner. Tyskerne viste ogsaa Befolkningen deres Tanks og Panserbiler. Det vaabenløse Vesterbro skulde vide, hvem det var, de prøvede paa at stille sig op imod. Efter Præsentationen begyndte Skyderiet. Det var saa voldsomt, at den regelmæssige danske Politipatruljering blev indstillet. Nogle Strejfpatruljer, der blev udsendt til Orientering, blev beordret bort af Tyskerne.

En ung Elektriker, der skulde ud paa Ørstedsværket, blev i Ingerslevsgade udfør Nr. 148 saaret i Benet. Det skete netop, som han passerede Resterne af et Baal. Fra en Bil blev der raabt paa Dansk, at Folk skulde forsvinde, men før Folk fik Tid til at parere Ordre, blev der skudt. Der kom en Maskinpistolsalve, og Elektrikeren blev altsaa et af dens Ofre.

Faaet Lejde og alligevel skudt ned.

Fra Oehlenschlägersgade foreligger et særlig ondartet Tilfælde. En Arbejdsmand skulde hente Mælk til sine Smaapiger i Alderen 2 og 3 Aar. Idet han kom ud af Porten,

blev han indhentet af to tyske Soldater, hvoraf den ene var bevæbnet med en Maskinpistol. Paa gebrokkent Dansk blev der spurgt, hvor han skulde hen? Han forklarede, som rigtigt var, at han var ude for at prøve paa at skaffe noget Mælk til sine Børn. Han fik Lov til at gaa, men næppe var han kommen nogle Skridt hen ad Kørebanen, før Soldaten med Maskinpistolen affyrede en Salve efter ham. Han styrtede til Jorden ramt af et Skud i det venstre Laar.

Men ikke nok hermed. Mens den stakkels Mand laa paa Gaden, blev der endnu engang fyret paa ham. Han fik et Skud gennem højre Side af Hovedet, hvorved Kæbebenet blev knust og højre Øje beskadiget. Desuden fik han et Skud i venstre Skulder. Han havde paa en Maade faaet frit Lejde, og dog skød man ham. Saadan var den tyske Militæraand.

Netop for at proviantere var der mange Mennesker paa Gaden, men der fandt hverken Demonstrationer eller Sammenstillinger Sted. Gadebilledet vilde have været absolut fredeligt, hvis ikke Tyskerne havde optraadt. De skød blot for at skyde. En 52-aarig Husmoder, der saa sandt ikke var paa Gaden for andet end for at faa Mad, blev fra en tysk Lastbil ramt af flere Projektiler i Ryggen og af Skud i begge Arme. Det viste sig paa Hospitalet, at hun vilde miste Førligheden paa den ene Arm. At hun slap med Livet var et Vidunder.

I Istedgade laa der stadig Rester af Barrikader, som hindrede Tyskerne i at køre der og tvang dem om i Sidegaderne. Det fremkaldte rene Paroxysmer hos Tyskerne. Saaledes hos Lederen af en Kortege bestaaende af en Personbil og tre Lastbiler fulde af Soldater. Kl. 10,40 standsede Kortegen op for en Færdselshindring ved Dannebrogsgade. Det var ikke muligt at køre videre, saa Vognene maatte dreje om ad Skydebanegade mod Sdr. Boulevard. I Raseri herover blev der affyret Salver til begge Sider. En 64-aarig

Enkemand, der sad paa en Bænk i Anlægget paa Sdr. Boulevard ved Godsbanegade, fik en Kugle i venstre Ankel. Han havde hørt Folk raabe: „Tyskerne kommer!“ men var bleven ramt i samme Nu, han rejste sig.

En ung Arbejdsmand, der havde besøgt sin Kæreste i Saxogade, skulde hjem, men var gaaet om ad Sdr. Boulevard for at undgaa Skydningen i Istedgade. Han blev skudt ned paa Hjørnet af Godsbanegade. Forsigtighed belønnes ikke altid i de Dage. Det var Tilfældet, der regerede, nogle vilde maaske sige Skæbnen. Ved samme Lejlighed blev en ung Mand paa Cykle truffet i Foden.

*Tyskerne lader Barrikaderne rydde ved Hjælp af
„tvangsudskrevet“ Mandskab.*

Ved 11-Tiden naaede den tyske Udfoldelse et af sine Højdepunkter. Paa den tomme Vesterbrogade var der dog ikke meget at gøre. Her gik bare tre uniformerede Schalburgmænd og affyrede Maskinpistolsalver for deres Fornøjelses Skyld. Det var i Istedgade og Saxogade, Tyskerne satte ind for Alvor. Disse Gader var fuldstændig besat af tysk Militær. Barrikaderne var en Torn i Øjet paa Besættelsesmagten, de skulde fjernes. Store Lastbiler med Soldater blev sendt rundt i Kvarteret. I Porte og Opgange samlede de unge Mennesker op og anbragte dem i deres Vogne. Var man ved at tage Gidsler? Søgte de unge Mennesker, man gjorde Jagt paa, Tilflugt i Lejligheder, tiltvang Soldaterne sig Adgang, og det hjalp ikke de unge Mennesker noget, at de bedyrede, at de intet havde gjort, de blev alligevel taget med paa Vognene, som derefter kørte til de Steder, hvor der fandtes Barrikader. De unge Mennesker skulde ikke være Gidsler. Det var opsamlet Arbejdskraft. De blev tvunget til at fjerne Barrikaderne. Da det var gjort, kunde

Tyskerne køre frit over det hele. Det var en stor Fordel for dem.

Paa Svendsgades Politistation satte man de svære Træskodder for Vinduerne, fordi Skydningen efterhaanden var bleven for voldsom. Man maatte i hvert Fald gardere sig mod rikochetterende Kugler, som kunde komme farende under de mærkeligste Vinkler. Meget erfarede man ikke i sit Ly. Det sivede dog ind i Lokalerne, at en ung Husmoder, der i Tillid til sit Køns formentlige Fortrin, havde cyklet gennem Mathæusgade, var bleven skudt af Maskinen ved Hjørnet af Oehlenschlägersgade. Hun havde faaet et Strejfskud i venstre Hofte. At det ikke var bleven værre, var ikke Soldatens Skyld.

Militær Undtagelsestilstand proklameres.

Ved Middagstid lod Tyskerne paa Mure og Plankeværker opklæbe store røde Plakater. Det var en Bekendtgørelse til Befolkningen. Folk kaldte Plakaterne „en Indbydelse til Selvmord“, for der blev jo skudt, saa snart man stak Hovedet uden for Gadedøren. Alligevel var der mange nysgerrige, som vovede Livet. Det var en Proklamation fra Generalløjtnant *Richter*, der havde overtaget Kommandoen. Ordlyden var som følger:

„Som Kommandant for de tyske Tropper paa Sjælland bekendtgør jeg herved:

Efter Henvendelse fra den Rigsbefuldmægtige i Danmark og med Fuldmagt fra den øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark har jeg

den 1. Juli 1944 Kl. 12 Middag

overtaget den udøvende Magt for Stor-Københavns Omraade til Oprettelse af Orden og Sikkerhed.

Med øjeblikkelig Virkning er al Trafik ud af Stor-københavn og enhver Trafik ind til Byen forbudt.

Der advares imod at nærme sig Gadespæringerne i Byens Udkanter, da de der posterede Vagter har Befaling til med Vaabenmagt at tilbagevise enhver, der nærmer sig.

I Storkøbenhavns Omraade en enhver Forsamling, der bestaar af mere end fem Personer forbudt i Gader, Stræder, paa Veje og Pladser.

Den tyske Værnemagts forstærkede Patruljer har Ordre til ufortøvet at skyde paa enhver Forsamling, der bestaar af mere end fem Personer.

Der gøres opmærksom paa, at Spærretiden strengt skal overholdes.

Efter Kl. 23,00 vil der hensynsløst blive skudt paa enhver Gruppe Personer og ogsaa paa Enkeltpersoner, som ikke øjeblikkelig standser paa Tilraab og legitimerer sig.

Disse Forholdsregler er bleven nødvendige, da en stor Del af den københavnske Befolkning af ansvarsløse Elementer har ladet sig bevæge til Opsætsighed mod de Anvisninger, som den Rigsbefuldmægtigede har givet.

De politiske og lovlige danske ansvarlige Myndigheder har ikke kunnet forhindre dette.

Fra tysk Side er det utvetydigt bleven fastslaaet, at Bekendtgørelsen fra den Rigsbefuldmægtigede af 26. Juni 1944 til Bekæmpelse af Sprængstof-Forbrydelser og andre Attentater var bleven nødvendige, fordi de danske Mydigheder og Politiet ved deres Passivitet, samt en stor Del af Københavns Befolkning, har fremmet Sprængstof- og Voldsforbrydelser, saaledes som det har vist sig til og med den 26. Juni 1944.

Da der i Dagene mellem den 26. og 29. Juni ikke har fundet Sabotagehandling Sted, besluttede den Rigsbefuldmægtigede, at lette Spærretiden til Kl. 23,00.

Til Trods herfor har store Dele af Københavns Befolkning den 30. Juni 1944 ladet sig paavirke af ansvarlige Elementer til ikke at arbejde, men i Stedet har forsøgt at forstyrre den offentlige Orden i Byens Gader.

Ansaret for, at der nu maa træffes særlige Forholdsregler falder udelukkende paa dem, som har ladet sig ophidse til de sidste Dages kortsynede Optræden.

Richter,

Generallojtnant.

Saa var der altsaa erklæret militær Undtagelsestilstand i Stor-København. Nogen Forandring mærkede Befolkningen ikke noget til. Tyskerne fortsatte i Formiddagens Spor. Det drønedes ustandseligt i Kvarteret. I de første Eftermiddagstimer blev der dræbt 4 Personer og saaret nogle Stykker. Blandt de saarede var en 51-aarig Malermester, hvis eneste Forseelse var den at ile en Kvinde, der var faldet, til Hjælp.

Bagermesteren aabnede sin Dør og fik en døende Mand ind i Butiken.

Kl. 13¹/₂ blev der knust et Facadeskilt hos Bagermesteren i Absalonsgade 35. Det skete under en kraftig Skydning. Da der derefter blev en Pause, vilde Bagermesteren ganske naturligt se efter, hvor stor Skaden var. Idet han aabnede Butiksdøren, faldt en bevidstløs Mand i Armene paa ham. Hans Tøj havde haft fat i Dørgrebet, hvilket tildels havde holdt ham oppe. Det var en ældre Mand, meget bleg. Bagermesteren slæbte ham ind i Butiken og lagde ham forsigtigt paa Gulvet, mens han lukkede Døren og for en Sikkerheds Skyld laasede den af. Blodet havde farvet Mandens Skjortebryst. Han rallede svagt, men blev saa tavs. Der var ingen Tvivl om, at han var død.

Politiet blev tilkaldt. Den døde blev ved Hjælp af nogle Papirer identificeret som den 65-aarige Enkemand, Arbejdsmand *Chr. Jepsen Christiansen* fra Haveforeningen „Ørsted“. Han havde aabenbart søgt Dækning i Nichen foran Bagerens Dør, men var bleven skudt af en forbipasserende Soldat. Et Liv mere eller mindre spillede ingen Rolle.

Kort efter blev der dræbt en anden Mand, den 72-aarige forhv. Formand *Chr. Nielsen Østergaard Barreth* fra Eriks-gade. Han var gaaet hen i Istedgade for at se, hvad der

skete. Da han befandt sig ud for Nr. 43, opdagede han nogle Soldater, der pegede paa ham med deres Vaaben. Han rakte en Arm i Vejret og pegede samtidig med den anden mod Opgangen for at tilkendegive, at det var der, han skulde hen. Som han vilde til at gaa videre mod Opgangen, fyrede Soldaterne paa den gamle Mand, der fik et Skud i Underlivet. En 49-aarig Husassistent, der befandt sig i Nærheden af Barreth, blev ligeledes ramt. En Kugle knuste det højre Ben under Knæet. I Faldet brækkede hun ydermere den højre Arm. Den gamle Mand afgik ud paa Aftenen ved Døden paa Hospitalet.

Skønt Generalløjtnanten i sin Bekendtgørelse havde skrevet, at der kun blev skudt ved Sammenstimling, eller naar man ikke standsede paa Opfordring, skød hans Soldater Langskydning gennem Gaderne efter enkelte Personer, om hvis Adkomst til at være paa Gaderne de ikke erkyndigede sig. Saadan havde det været før Bekendtgørelsen, og saaledes fortsatte det. Kl. 14,20 skød en Patrulje gennem den næsten tomme Mathæusgade. Foran Nr. 20 stod en 23-aarig C.B.-Mand paa Post. Ejendommen havde fornylig været Genstand for en Sabotageeksplosion, og han skulde passe paa, naar der var Tegn til at ske Skred i Ejendommen, og hurtigst muligt underrette Myndighederne. Han blev ramt i Underlivet og døde Dagen efter paa Hospitalet.

I samme Omgang dræbtes en 43-aarig Enkemand, Maskinarbejder *Karl August Rasmussen*, som befandt sig ud for Nr. 15. Han fik ikke mindre end fem Skud i Brystet.

*Politibetjent tvungen til at røbe Politigaardens
Forsvarsforanstaltninger.*

Politiet var ingenlunde i Salveten. Tyskerne havde vedblivende et godt Øje til Betjentene, hvilket følgende lille

Kidnapping-Historie viser. Den overgik en Politibetjent, som vi vil nøjes med at kalde F., ikke fordi der var noget som helst forkert eller ukorrekt ved hans Optræden, men udelukkende, fordi vi principielt kun har nævnt Navne paa dem, der blev dræbt, eller paa Folk, der har gjort sig fortjent dertil ved at optræde „paa den anden Side“.

F., som boede i Mysundegade, havde fri for Tjenesten efter en anstrengende Vagt. Ved 13^{1/2}-Tiden gik han ned til en Skomgaer i Kælderen for at tale med ham. I Butiken befandt der sig en Kunde. F. blev staaende i Døren og underholdt sig med Skomageren og den anden Mand. Midt i det hele ankom nogle Soldater, som mærkeligt nok ikke brugte deres Skydevaaben, men bare krævede at visitere de tilstedeværende. Maaske havde en Stikker været paa Spil, og Betjenten skulde tages levende. F., der var civil, bar en Tjenestepistol paa sig i Hylster. Det hjalp ikke, at F. paa-beraabte sig, at han var Betjent. Han blev ført med til Tyskernes Vagtlokale i Sparekassen paa Enghavevej. Her blev han fremstillet for en Løjtnant, der gjorde sig gældende paa den sædvanlige brutale Facon.

Løjtnanten gennemgik F.s Papirer. Uden nogen Foranledning sprang han op og langede F. et Knytnæveslag paa Hagen. F. kunde staa for mere end det og holdt sig paa Benene. Men han blev unægtelig noget overrasket.

— Forbandede Policisten! udbrød Løjtnanten rasende.

F. blev ført op paa Førstesalen og afhørt af en civil dansk-talende Mand. F. anklagedes for at have færdedes med en Pistol i Haanden. Protester mod denne Forvanskning af Virkeligheden hjalp ikke. F. blev behandlet efter alle Kunstens Regler. Han maatte stille sig med Ansigtet mod Væggen og fik at vide, at rørte han sig, blev han skudt. Saadan gik der en Timestid. Derefter blev han ført til Alsgades Skole, hvor han maatte stirre paa en Væg i hele tre Timer, dog i siddende Stilling. Her skete ikke andet. Atter blev

han transporteret videre, først til Dagmarhus, hvor han blev sjoflet med Tilraab, og endelig ved 22-Tiden til Shell-huset. Han skulde have det hele med. En højst ubehagelig Herre gav ham Valget mellem at blive stillet for en Standret og skudt i Løbet af en Timestid eller opgive, hvorledes Politigaarden var sikret. Og hvilken Ordre Mandskabet havde til dens Sikring.

F. valgte fornuftigvis at fortælle Tyskerne, hvad han mente kunde tilfredsstillende dem. Nogen Hemmeligheder kendte han ikke. Hans Forklaring blev nedskrevet paa Tysk, og der blev forelagt ham forskellige Papirer, ligeledes paa Tysk, som han ikke forstod et Ord af. Disse Papirer skulde han underskrive, ellers blev han skudt. F. trak paa Skulderen og skrev under. Og nu blev Tyskerne pludselig helt anderledes overfor ham. De sledskede, som han senere sagde. Der blev lovet ham en god Betaling og andre Fordele, hvis han vilde holde Tyskerne underrettet om, hvad der foregik paa Politistationen. Kl. 22¹/₂ fik han atter Lov til at gaa. I 9 Timer havde han bare faaet et Glas Vand.

Hans første Gang var til Politigaarden, hvor han underrettede sine Foresatte om, hvad der var passeret. Der var enkelte Nazister paa Politigaarden, og mange kunde regne med, at Tyskerne ogsaa havde nogle hemmelige Kreaturer deroppe, men alligevel forsømte de altsaa ikke at skaffe sig flere Kilder, hvor de mente at kunne komme afsted med det. Men som sædvanlig var de daarlige Psykologer. Man kunde maaske gøre en Stympet til Stikker ved den Behandling, F. havde faaet, men ikke en ærekær Politimand.

To en halv Maaned senere, nemlig den 19. September, stormede Tyskerne Politigaarden og slæbte de derværende Politimænd bort.

F.s Tilfælde var ikke isoleret. Tyskerne forsøgte at tvinge en Reservepolitibetjent til personligt at fjerne en Færdsels-spærring. Da han nægtede det, maatte han i Stedet frem-

skaffe Arbejdskraft til at gøre det. Gang paa Gang blev Politiet beskydt af Tyskerne og maatte kaste sig ned paa Gaden for at undgaa Kuglerne. Tyskerne var ogsaa ude efter Politiets Højttalervogne. Man ønskede at gøre Brug af dem for at kunne publicere Generalløjtnant Richters Proklamation. De danske Myndigheder nægtede at aflevere Vognene og fremhævede, at en saadan Publicering vilde have den stik modsatte Virkning af den, Tyskerne ønskede. Skulde det endelig gøres, maatte det blive det danske Politi, der gjorde det. Og saadan blev det. Fra Kl. 16 kørte Højttalervognene rundt paa Vesterbro.

Omslag i det politiske Vejr.

Under al denne Aggressivitet fra Tyskernes Side blev der forhandlet mellem de danske og tyske Myndigheder. Der var Omslag i Vejret. En Dr. *Walther* var kommen hertil fra Berlin for at se paa Forholdene. Han, der var interesseret i Tysklands Ernæringsforsyning, blev forfærdet, da han saa, hvor det drev hen. Han forudsaa, at Byboernes Strejke vilde rive Landboerne med sig, navnlig naar det rygtedes, hvilke drastiske Forholdsregler Tyskerne havde taget. Der var allerede udbrudt Strejker paa adskillige Mejerier. Det maatte forhindres, at disse greb om sig. Derfor gik Dr. *Walther* skarpt mod Dr. *Best*.

Mens Forhandlingerne stod paa, fik bl. a. Politiet paa Vesterbro Besked fra Hovedkvarteret om, at den militære Undtagelsestilstand ikke var ensbetydende med, at Politiet skulde nedlægge sin Virksomhed. Under Skydninger kunde Politibetjentene holde sig tilbage, men de skulde have Føling med Forholdene. „Hvor det var muligt, skulde Personer, der byggede Barrikader o. l., anholdes.“ Det sidste Punkt var vist nærmest taget med for at putte Tyskerne

Blaar i Øjnene, det maa man da haabe, Politiet ude i Jurisdiktionerne havde i hvert Fald absolut ingen Lyst til at tage dette Punkt alvorligt, efter den Fremfærd Tyskerne havde vist. Forøvrigt blev der ikke den Dag rejst nogen Barrikader, dertil var den tyske Patruljering for intensiv.

Skyderiet forsattes. Ved 17-Tiden blev en ung Skolelærer, der var paa Feriebesøg fra Aarhus og ikke havde ret megen Forestilling om, hvad der egentlig foregik i Hovedstaden, saaret. Det var netop, som han passerede Hjørnet af Istedgade og Valdemarsgade. Han fik et Projektil i Mellemgulvet.

Kl. 18^{1/2} blev der omsider truffet en Ordning mellem de danske og tyske Myndigheder. Gasværksarbejderne kunde begynde at fyre op paa Gasværkerne med det samme. Til Gengæld skulde Arbejderne møde paa alle Værkerne den følgende Morgen Kl. 8. Og saa snart Tyskerne trak sig tilbage, skulde det danske Politi atter overtage Bevogtningen af Værkerne. Formentlig den følgende Dag vilde Befolkningen faa Elektricitet og Gas ved 17-Tiden og Vand ved 20-Tiden. Meddelelsen herom sivede hurtigt ud i Istedgade-Kvarteret med Politiet som „Hovedhane“. Stemningen gik mange Grader i Vejret. Atter en Sejrsmedling.

Fraset Plyndringen af en Vinforretning paa Vesterbrogade var der roligt paa Vesterbro. Der var ingen Sammenstimlinger, selv om der stadig saas mange unge Mennesker paa Gaderne trods den livlige tyske Patruljering.

Trods Roen kører Værnemagten op med Kanonerne.

Tyskerne havde lagt en Plan, og den skulde naturligvis følges, selv om der aldrig saa meget var sluttet en Overenskomst fra den følgende Dag at regne. Kl. 20 blev hele det tyske Krigsmaskineri demonstreret paa Vesterbro i al sin

Magt og Vælde. Paa begge Sider af Svendsgades Politistation blev der opstillet Fodfolkkanoner med Mundingerne vendt mod Istedgade, et opløftende Syn for Betjentene i Vagtlokalerne. Samtidig blev der opstillet Kanoner ved Gasværksvej og Absalonsgade. Selv Tyskerne fandt ikke, at der var Grund til at bruge Kanonerne. For at det hele ikke skulde spænde lydløst af, lod man med Mellemrum Maskinpistolerne spille. Saa snart Gaderne var tomme, sprøjtede man Kugler mod Vinduerne og var ogsaa saa heldige at saare to Mennesker, der befandt sig i deres repsektive Lejligheder.

Den første, der blev ramt, var en 41-aarig Kogejomfru, der vilde lukke et Vindue ud mod Saxogade. Hun blev saaret i venstre Haandled. Den anden frygtelige Modstander, Tyskerne fik uskadeliggjort, var en 60-aarig Cigarmager i sin Lejlighed paa 4. Sal paa Hjørnet af Saxogade og Mathæusgade. Han stod helt inde i Stuen og var med Ryggen til Vinduet i Færd med at lukke Døren mellem Stuen og Køkkenet, da en Kugle splintrede Hjørnevinduet. Projektilet ramte ham bag venstre Øre, gik gennem Ørekanalen og ud ved venstre Kindben. Mærkeligt nok var Skudet ikke dødbringende. Der var ellers Kraft nok paa Projektilet. Efter at være gaaet gennem Hovedet paa den stakkels Mand gennemborede det Døren til Køkkenet og satte sig fast i Væggen ude i Køkkenet. Paa Hospitalet udtalte Lægerne, at der ikke var Fare for hans Liv, men Hørelsen mistede han paa det venstre Øre.

Kl. 23 trak Værnemagten sig pludselig tilbage. Tigreren havde foretaget sit Spring og faaet et passende Kvantum Blod. Kommandanturen viste sig endog saa omsorgsfuld, at den anmodede Politiet om at tage sig af de Personer, der udefra var passeret gennem de tyske Spærringer omkring Byen og ikke var hjemmehørende i denne, de vilde nemlig ikke den Aften kunne tage bort fra Byen.

Det danske Politi kom atter paa Gaderne paa normal Vis, kun let kontrolleret af enkelte tyske Patruljer. Rundt om i Husene listede man Vinduerne op. Der blev ikke skudt. Snart strittede alle Vinduer ud fra Facaden som Flag. Temperaturen indendørs var ogsaa kvælende. Murene havde i Dagens Løb akkumuleret en Masse Solvarme, som de atter gav fra sig. Stemningen var høj. Der var en livlig Parlamentering, ikke mindst paa Gaderne. Tyskerne regnede alt-saa med, at Arbejderne vilde give Møde paa Værkerne den følgende Morgen Kl. 8, men den følgende Dag var en Søndag. Saadan legede man ikke. Det var af mindre Betydning, at Befolkningen endnu en Dags Tid manglede Vand og Gas, end at Tyskerne fik at mærke, at man ikke ligefrem var forhippede paa at genoptage Arbejdet. Tyskerne havde ikke kørt Istedgade mat. Det var Tyskerne, der var bleven bløde i Koderne.

Der var intet skræmmende ved Stilheden i den lyse Nat over den omringede By. Vesterbro sov trygt.

2. Juli: Ingen Vand, ingen Lys, ingen Gas og ingen Aviser, men en straalende Søndag alligevel.

Skydningen nede paa et Minimum. Ingen Dræbte. En enkelt Kvinde saaret paa Gaden.

Det var en pragtfuld Søndagmorgen. I Gaardene hørtes Lyden af Fløjtekedler. Mindre morgenduelige mente i Halvsøvne, at det var Fabriksfløjten, der manede til Arbejde, Fabriksfløjten, der ellers havde tiet under hele Besættelsen. Duften af Kaffesurrogat steg op mod Etagerne. Forøvrigt var der nu en Stribe Gas i Rørene, men kun til „Perleblus“, ved hvilket der næsten ikke lod sig koge.

Folk strømmede ned paa Gaderne, mest Kvinder, de havde Portemonnæen i den ene Haand og en Mælkeflaske eller Kande i den anden. De søgte til Bagerforretningerne eller Ismejerierne for at faa Kryddere og Rundstykker til Morgenkaffen, og hvad der ikke var det mindst vigtige: Mælk til Børnene. Hos de fleste Bagere fik Kunderne udleveret Numre, saa at de senere paa Dagen efter Tur kunde hente Franskrød. Rugbrød havde i flere Dage ikke været til at opdrive. Hvor Tilstrømningen var overvældende, reguleredes Køen af Betjente.

Mælken blev hurtigt udsolgt. Men saa kom der Meddelelse om, at man paa Mejerierne Enigheden, Solbjerg og Trifo-

lium kunde hente baade Mælk og Smør, som man ikke havde haft Mandskab til at bringe ud. Mænd begav sig afsted paa Cykler og til Fods. Det var ikke værd, at Kvindfolk kom ud paa saa lange og maaske farlige Ekspeditioner. I Mejeriernes Nærhed var der næsten Trængsel. De fleste kunde vende hjem med $\frac{1}{2}$ kg Smør og en Liter Mælk. I Løbet af Formiddagen udsendte Politiet Højttalervogne. Efter Middag kunde der købes Børnemælk paa Kommunehospitalet, Bispebjerg Hospital og Sundby Hospital mod, at man medbragte Daabsattest eller anden Legitimation. Fra Rysensteens Gymnasium i Tietgensgade uddelte „Socialtjenesten“ fra Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Konserver o. l., og paa Frederiksstadsgades Skole blev der aabnet et Folkekøkken. I det hele taget blev der fra alle Sider gjort det mest mulige for at hjælpe. Der var den smukkeste Fællesfølelse til Stede. Penge spillede en underordnet Rolle.

Vand-Karavaner.

Ogsaa for Vand var der stort Behov. Selv om Folk havde ikke saa lidt Vand staaende i Gryder og Kar, var der dog mange, som gerne vilde skaffe sig noget mere. Tilliden til den trufne Ordning var ikke større. Man samlede sig i Karavaner og begav sig med Spand i Haand til enten Enghaveparken, hvor der var et fuldt Bassin, eller til Skt. Jørgen Sø. Alle Karavanerne havde en Fører. Saa snart han saa Ty-skere, gav han Ordre til at gaa ind i Porte og Opgange. Skønt Tyskerne ikke saa ligefrem jagtivrige ud, var det jo ikke godt at vide, hvad de kunde finde paa. Dette ikke helt krystalklare Vand kunde jo altid bruges, naar det blev kogt. Det var ogsaa haardt tiltrængt til W. C. Kummerne.

Efter den travle Morgen begyndte Folk at sunde sig lidt. Man studerede Løbesedlerne. „Land og Folk“ skrev:

Istedgade overgiver sig aldrig 7

„Mod tysk Terror sæt dansk Koldblodighed, Enighed og Disciplin.“ Begivenhederne ude i Europa drøftedes. Der gik Rygter om, at Finland havde kapituleret, at der var udbrudt Generalstrejke i Holland, og at Sverige omsider var gaaet med i Krigen. Alt dette var falske Rygter, som var sat i Omløb af tyske Kredse, der ikke som andre Kredse ønskede Ro. Men disse Rygter blev modtaget med almindelig Mistillid. Lettroenheden er ikke Danskernes svage Side. Frihedsbevægelsen lod sig ikke narre frem til Massakre. Den stod i livlig traadløs Forbindelse med de Allierede.

I Dagens Løb var der kun faa og nærmest passive tyske Patruljer ude. Til Gengæld gjorde Sommerkorpset sig nytigt. Det afspærrede Vesterport og Meldahls-gade, der blev brugt som Basis. Selv uniformeret dansk Politi blev, naar det nærmede sig Afspærringerne, i en brysk Tone anmodet om at „passere Gaden“. Som om det ikke var Meningen, at Vandværket skulde genoptage Driften, lavede det tyske Militær en Spærring ved Skt. Jørgens Sø.

„Kein Arbeit, kein Brot!“

Folk promenerede paa Gaden i det fine Vejr. I Skoven kunde man jo ikke komme. Hovedstaden var stadig indeluttet, og Tyskerne tillod ingen at slippe igennem. Stemningen var rolig. Der var en almindelig Følelse af Afspænding. Mange var ude for at faa det Franskbrød, de om Morgenen havde faaet Løfte paa hos Bageren. En tysk Militærpatrulje under Ledelse af to Overordnede drog ved 15-Tiden gennem Istedgade og blev nysgerrig efter at se, hvad der var paa Færde inde i Gaarden til Nr. 64. Her befandt sig en Kø, der blev dirigeret af to Reservebetjente, som paasaa, at der ikke skete Uorden, og, hvad der var vigtigere, at Køen ikke blev forlænget ud paa Gaden, saa at Tyskerne

kunde finde Anledning til at gribe ind. Det gjorde de imidlertid alligevel.

„Heraus!“ Køen blev sprængt, Folk jaget fra hverandre. En, der talte Tysk, tillod sig i al Beskedenhed at bemærke, at der bare var Tale om at faa noget Brød.

— Kein Arbeit, kein Brot, sagde den ene af de overordnede Tyskere.

De to Reservebetjente blev taget med ud til Militærbilen, som ventede der. Skulde de anholdes? Men efter Forevisning af deres Legitimationspapirer fik de dog atter Lov til at gaa. Saa snart Tyskerne var væk, dukkede Folk frem som Rotter af deres Huller, og Brøduddelingen fortsattes. Episoden satte ondt Blod. Folk kom ophidsede hjem med deres Brød. Ringene omkring Begivenheden satte sig dog hurtigt.

Ved 17-Tiden blev der kastet en Del Propagandasedler ud fra Ejendommen Saxogade Nr. 66. To tyske Soldater tilkaldte Forstærkning. Opgangen blev undersøgt, og en C. B. Betjent, som Tyskerne anklagede for ikke at have taget Affære, blev anholdt. En dansk Politigruppe indfandt sig, men kørte igen. Folk forholdt sig rolige, og Tyskerne undlod at skyde. I det hele taget blev der hverken skudt om Formiddagen eller Eftermiddagen.

Et Opraab fra danske Myndigheder og Institutioner.

Kl. 17½ blev der opklæbet et Opraab fra danske Myndigheder og Institutioner. Det var underskrevet af Borgmestrene i København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner samt af Repræsentanterne for Dansk Arbejdsgiverforening, Grosserer-Societetet, Arbejdernes Erhvervsraad, Dansk Skibsrederforening, Fællesrepræsentationen for Haandværk og Industri, Industriraadet, Haandværkerraadet, Landbrugsraadet og Forretningsudvalget for de samvirkende Fagforbund. Det lød saaledes:

I Forstaaelse med Cheferne for Centraladministrationen og Repræsentanter for de samarbejdende politiske Partier ønsker vi undertegnede Repræsentanter for Hovedstads Kommunerne samt Dansk Arbejds- og Erhvervsorganisationer at rette følgende Henvendelse til Befolkningen i Anledning af den Situation, som er opstaaet som Følge af, at Besættelsesmagten har ment at maatte iværksætte forskellige Foranstaltninger.

Arbejdsnedlæggelsen i København har bragt Hovedstadens Befolkning i en skæbnesvanger Situation.

Konsekvenserne af en fortsat Strejkebevægelse er uoverskuelig.

Tilførslerne af Levnedsmidler og andre Livsfornødheder til Hovedstaden svigter allerede og vil i Løbet af kortere Tid gaa helt i Staa.

Faren for Indgreb med Virkninger af uoprettelig Karakter er overhængende.

Genoprettelsen af Byens normale Liv er nødvendigvis en Forudsætning for, at truende Ulykker skal kunne undgaas.

Alle og enhver opfordres derfor indtrængende til straks at genoptage deres daglige Gerning.

Folk samledes diskuterende om Opslagene, og der syntes at være Stemning for en rolig Afvikling.

Solvarmen var søvndyssende. Folk gik hjem for at faa Mad og drikke Kaffe. Men man havde ikke Ro paa sig. Atter gik man paa Gaden for at diskutere. Pludselig hørte man gennem de aabentstaaende Vinduer Musik. Radioen! Der var paany Strøm i Ledningerne. Radioen, som man havde glemt at lukke for, var kommen til Live.

— Op og lytte!

Som ved et Trylleslag tømtes Gaderne. Oprømte ilede Folk op ad Trapperne. Det var rart atter at komme i Kontakt med Omverdenen, hvormed mentes den engelske Radio. Men foreløbig lod man sig nøje med den danske, som vel havde et og andet at meddele vedrørende Situationen. Det havde den ogsaa. Efter nogle danske Sange kom en Række Talere,

forhv. Statsminister *Buhl*, Folketingsmand *Ole Bjørn Kraft*, Arbejdsgivernes Formand, Ing. *T. K. Thomsen*, Formanden for de samvirkende Fagforbund *Ejler Jensen* og Københavns Overborgmester *Viggo Christensen*. De talte alle kort, men indtrængende. Emnet var det samme. Arbejdet maatte genoptages næste Morgen. Disse Taler, der var optaget paa Staalbaand, gentoges Aftenen igennem, til ingen længere gad høre paa dem. Hvad sagde B.B.C.?

Fra England fik man at vide, at Times paa Hovedsiden kommenterede Strejkebegivenhederne i København. Der var ogsaa en Særmelding, Hilsener til Hugo, Stiig, Asger og Elias fra Preben. Det var rart at høre, for det drillede Tyskerne. Alle var klar over, at Navnene i Virkeligheden var en Besked til vore Sabotører. Blev der sagt: Slaa løs, eller: Hold igen? Hvem der vidste det.

*Tyskerne skyder paany: „Fanden skulde genoptage
Arbejdet!“*

Gennem Istedgade kom ved 20,30-Tiden gaaende en tysk Patrulje. Skummelt Blik under Hjelman, Gevær og Maskinpistol klar. I spredt Orden gik de lurende gennem Folkemængden, der gav Plads for dem paa en Maade, som om den slet ikke saa dem. Med et fik de to forreste Soldater Øje paa en lille Klynge unge Mennesker, der stod og snakkede fredeligt sammen paa Hjørnet af Istedgade og Saxogade. Der havde ikke været nogen Slags Demonstrationer. Tyskerne vidste lige saa godt som Danskerne, at Situationen var afspændt. Men Tyskerne var veldresserede og kunde tælle til fem. Saa mange maatte der efter en stadig gældende Ordre ikke staa sammen paa Gaden. Altsaa ein, zwei, drei, Geværet op og en Række Skud mod de unge Mennesker, der sprang for Livet. En 26-aarig Husmoder, der sammen med sin Mand var kommet spadserende, blev det

tilfældige Offer. Hun blev ramt bagfra i Skulderen. Kuglen gik gennem Lungen og ud foran i højre Armhule. I meget lidende Tilstand blev hun kørt til Kommunehospitalet.

Paa Vesterbros Torv blev der ogsaa skudt. Der sad fem Mænd paa en Bænk og dasede og kunde absolut ikke siges at være truende for det tyske Rige. Men de var fem, husk det! Og saa skød Tyskerne, dog formentlig for højt, ellers var de daarlige Skytter, for der blev ingen ramt. Men de fem Mænd tog naturligvis Benene paa Nakken. I Sikkerhed brød Vreden frem, og den ene af dem udbrød:

— Fanden skulde genoptage Arbejdet, naar vi bliver hundset paa den Maade.

Mange sluttede sig til Udtalelsen, skønt det var Folk, som netop havde været indstillet paa at gaa i Arbejde. Saa dumt og klodset optraadte Tyskerne ved enhver Lejlighed. Fra Kl. 21,25 hørtes livlig Skydning paa hele Vesterbro. Formentlig „Cirkus“, Folk skulde springe, i hvert Fald blev der ikke Brug for Ambulancer. Men Lyden af Skudene var ikke netop fremmede for en fredelig Morgendag.

Københavns Spærringer ophæves.

Midt paa Aftenen modtog Politiet Instruktioner fra den tyske Major *Rehbein* paa Dagmarhus med Hensyn til den følgende Dag, altsaa den 3. Juli:

Kl. 5 vilde den tyske Værnemagt inddrage sine Poster og kun udsende mindre Patruljer, der vilde blive instrueret om kun at skride ind overfor aabenbare Demonstrationer, og først gøre Brug af Skydevaaben efter at der tre Gange var bleven givet Advarsel.

Paa samme Tid ophævedes Spærringen af København, men Spærretiden vilde blive bibeholdt. Ambulancer og Brandvæsenets øvrige Køretøjer kunde straks uhindret passere Spærrelinien.

Saafernt Strejken ophørte vilde Lastmotorvogne og

Hestekøretøjer med Levnedsmidler faa Tilladelse til at køre ind i Byen fra den 3. i 7. Kl. 13,00. Kørslen skulde dog ophøre Kl. 19,00.

Til Gengæld for disse Indrømmelser forlangte den tyske Værnemagt, at Københavns Politi skulde udsende Poster og stærke Patruljer til Opretholdelse af Ro og Orden i Byen.

Radioen fortsatte med sine Opfordringer til Genoptagelse af Arbejdet den følgende Dag. Kl. 21,45 sagde Pressens Radioavis, at Sporvogne og S-Tog vilde begynde at køre fra Morgenstunden. Allerede samme Aften vilde Gas- og Vandforsyningen være normal. Lutter Fredstoner! Og nede paa Gaderne skød Tyskerne. Saaledes kørte to svære Panservogne Kl. 22,25 op ad Vesterbrogade mod Pileallé. De saluterede Freden med lange Ildtunger ud af Maskingeværene.

Endelig ved 23-Tiden indstillede Tyskerne Skydningen. De trak sig tilbage, hvad Folk for længe siden havde gjort. I Vagtlokalet paa Svendsgades Politistation begyndte der ligesom at raade normale Tilstande. Men oppe paa 1. Sal hos Opdagerne havde man travlt. 11 Personer var bleven anholdt i en Lejlighed Værnedamsvej Nr. 2, mere eller mindre plakatfulde. Spiritusen stammede fra Vinforretningen i Frederiksberg Allé, som den foregaaende Dag var bleven plyndret. Hver Gang Selskabet havde manglet noget, var der bare bleven sendt en ny Ekspedition derover. En Form for Demonstration, der naturligvis ikke kunde tolereres.

Fra den øverste Politiledelse var der udgaaet Ordre om, at man den følgende Dag skulde tage med haard Haand paa alle Plyndringer, Barrikadebygninger eller Uroligheder. Sporvognsdriften skulde sikres (hvis den kom i Gang). Fra Sporvejene forelaa Meddelelse om, at alt var parat til Kørsel om Morgenens Kl. 6,30.

Natten forløb fredeligt paa Vesterbro.

3. Juli: Sporvognskørsel under Politidækning, men Strejken fortsætter.

En Forvirringens Dag med adskillig Skydning.
Kun en enkelt blev saaret.

Folk vaagnede og var i Vildrede med, hvad de skulde foretage sig. Plakaterne havde opfordret til at paabegynde Arbejdet, og Forretningsudvalget for de samvirkende Fagforbund stod mellem Underskriverne. Men hvad betød det forresten? De kunde jo ligesom saa mange andre have været udsat for Trusler. Hvad man sagde officielt, var ogsaa noget andet end, hvad man mente privat. Den enkelte maatte afgøre, hvad der var det rigtige. Først og fremmest, kørte Sporvognene? Man rejste sig i Sengen og lyttede. De kørte ikke. Der var ganske stille. Solen skinnede som sædvanligt, og der var varmt og beklumret i Stuerne. Man stod op og fik Morgenmad, mens man stadig tænkte paa, hvad man skulde gøre. Omsider tog man sin Beslutning. Maaske Halvdelen blev hjemme, mens den anden Halvdel besluttede at spadserere eller cykle til Arbejdspladsen for at faa det afgørende Incitament. I Løbet af Natten var der ved Siden af de officielle Plakater om at genoptage Arbejdet opklæbet illegale, der opfordrede til at fortsætte Folkestrejken. Det var det mystiske Frihedsraad, der ytrede sig, dette Frihedsraad, som havde Forbindelser i England og andet

Sted i Ryggen paa Tyskerne. Godt, saa tog man en Tørn til. Strømmen, der var gaaet mod Arbejdspladserne, vendte om og gik den modsatte Vej, nemlig hjemad. Strejken fortsatte.

Jernbanerne var kommet i Gang tidligt paa Morgenstunden. Togene gik, men tog det ikke saa nøje med Tiderne. Med Sporvognene gik det ikke saa glat. Da der ude ved Remiserne saas SS-Mænd og Schalburg-Folk, nægtede Personalet at gaa i Arbejde. Først da Landsforræderne havde fjernet sig, blev Sporvognene saa smaat sat i Gang. Men disse Episoder havde givet et Par Timers Forsinkelse. Den Modtagelse, Sporvognene fik ude paa Linjerne, var blandet. Nogle Steder raabte Folk Hurra, men de fleste Steder lød der Fy-Raab, særlig kraftigt i Istedgade, hvor det første Vogntog viste sig Kl. 7,15.

Sporvejsfunktionærerne truet med Stenbombardement.

I Istedgade maatte det gaa galt, og det gjorde det. Et Kvarter efter, at den første Sporvogn havde vist sig, blev Funktionærerne paa de efterfølgende truet med Stenbombardement, hvis de ikke indstillede Kørslen. Funktionærerne paa fire Sporvogne paa Strækningen ved Dannebrogsgade forlod deres Vogne. Dermed var der sat en Prop i Trafiken paa denne Kant. Det mærkedes hurtigt rundt om i Byen, hvor der saa ogsaa dannede sig Propper. Tyske Patruljer dukkede frem. Da Folk flygtede, gav Tyskerne sig, saa mærkeligt det lyder, til at skyde paa de tomme Sporvogne, som om det paa den Maade kunde lykkes at faa sat Gang i Mekaniken.

I Istedgade optraadte en tysk Patrulje truende overfor en dansk Politipatrulje. Danskerne havde værsgo at sørge for, at de tomme Sporvogne kom af Vejen. Tyskerne havde

tre Maskinpistoler fremme. Hvad kunde Betjentene gøre? De forstod sig ikke paa at køre Sporvogne, og Personalet var forsvundet af Frygt for Overlast. Tyskerne rasede. Hvad Pokker Danskerne saa stod der og glanede for, naar de ikke kunde hjælpe! March! Tyskerne skulde nok selv finde Midler til at ordne Affæren med. Betjentene tog Tyskerne paa Ordet og marcherede væk.

Sporvejsledelsen sendte noget overordnet Personale til Istedgade. Folk knurrede. Politiet trak Forstærkning til fra Hovedstationen. Der blev posteret Poster hele Istedgade igennem. Det hjalp. Stemningen hos Folk var ikke oppe paa det krigerske Kogepunkt. Sporvognene kom af Vejen. Banen var fri. Men blev meget lidt trafikeret.

Ved 10-Tiden blev Departementchef *Eivind Larsen* ringet op af SS-General *Pancke*, „den højere Pancke“. Politigeneralen beklagede sig over, at Butiker, hvis Indehavere var nazistisk indstillet, paany var blevet plyndret. En Kvinde var ogsaa blevet overfaldet og klippet. Meddelelsen gik videre til Politikommissær *Sten H. Clausen*, der havde Ledelsen paa Vesterbro. En Undersøgelse viste, at der ikke var foregaaet noget af det, Panckø beklagede sig over. En Dame var paa Hjørnet af Istedgade og Dannebrogsgade blevet paakørt af en tysk Bil, det var alt, hvad der var sket med Hensyn til Kvinder. Butiker var der ingen, der havde rørt ved — maaske af den gode Grund, at alle Indehavere, som var paa den forkerte Side, allerede havde haft Besøg.

Betjente med Pistoler paa Sporvognene.

Derimod var der sket et og andet paa Vesterbrogade. En Sporvogn var bleven standset af unge Demonstranter ved Enghavevej. Tyskerne befriede den, saa at den kunde fortsætte. Den Kispusleg, der blev leget mellem Demonstran-

terne og Tyskerne endte dog med, at en Sporvogn blev holdende med knækket Kørestang ud for Havemanns Magazin. Folk passerede den tilsyneladende uden at se den. Ved Middagstid blev den fjernet.

Der blev herefter paa enhver kørende Sporvogn anbragt to Betjente. De stod paa Motorvognens Forperron og trak efter Ordre Pistolerne frem, naar der viste sig Tegn til Vanskeligheder. Om de virkelig havde skudt, hvis det var kommet til Stykket, fik man intet Bevis for, da der ikke forekom nogen Situationer af alvorlig Art. Sporvognene kom uantastet igennem. Men Kørslen var forøvrigt uden Betydning. De bevæbnede Sporvogne vakte ikke Tillid hos Publikum. Kun meget faa vovede sig op at køre. Trafikken gik trægt og nytteløst igennem, nærmest for at tilfredsstille Tyskerne.

At man fra de danske Myndigheders Side var forberedt baade paa det ene og det andet, saas af forskellige Omstændigheder. Saaledes blev Vesterbro passeret af en Masse Kvinder, der var forsynet med Socialtjenestens hvide Armbind. Disse var forsynet med røde Firkanter sat paa Spidsen — ligesom Ruder Es. Cyklende og gaaende var de paa Vej ud til Hospitalerne. Heldigvis blev der ikke Brug for dem. Der var saa nogenlunde roligt i Gaderne.

Politiet havde nok at gøre med at sætte Vagter. Telefonbygningen i Dannebrogsgade var bleven truet med Bombning, hvilket havde vakt adskillig Nervøsitet hos det kvindelige Personale. Kl. 15,07 modtog Vesterbro Politi Meddelelse om, at alle Rigstelefonamtaler blev aflyttet. Saa vidste man, hvad man havde at rette sig efter, hvis man kom til at tale med en Kollega udenfor Byen — eller hvis der blev lavet konstruerede Forespørgsler ude fra.

Sommerfolkene saarer en Skoledreng.

Samtidig med Undersøgelsen i Forbindelse med den omtalte „Telefonbombe“ fandt der en Begivenhed Sted paa Enghavevej ud for Nr. 6. Her var anbragt et af Myndighedernes Opslag, som en Del Mennesker stod og studerede. Fra Vesterbrogade kom kørende en tysk graa Personbil ledsaget af en gul Turistbil fuld af Sommerfolk. Ved Synet af den lille Klynge Mennesker standsede Bilerne op. Ud sprang et Par Sommerfolk, som omgaaende gav sig til at skyde. En 14-aarig Skoledreng *Bent* blev saaret, mens de andre kom velbeholdne af Vejen. *Bent* havde været ude for at købe noget Papir til sit Dukketeater. Adskillige Smaafortretninger havde aabnet. Paa Vej hjem var han standset foran Opslaget, nysgerrig efter at se, hvad det var, Folk studerede.

Bent var bleven ramt ved Skulderen, og Projektilet havde derefter strejft hans Baghovede. Det var dog ikke værre, end at han selv kunde løbe over til Opgangen i Nr. 3. Han ringede op efter for at faa Hjælp. Paa 3. Sal blev der lukket op.

— De har ramt mig, sagde han meget roligt.

Det var flinke Folk, han var kommet til. Han blev forbundet, og der blev ringet efter Ambulancen. Herunder blev der banket paa Entrédøren, haardt. Det var en tysk Officer ledsaget af en dansktalende Sommermand. De optraadte, som om det gjaldt en Haupt- und Statsaktion. En Tumultuant havde søgt Tilflugt i Lejligheden. *Bent* kom frem og forklarede, at han havde været i Byen for at købe noget Papir. Ah ha, Papir! Det var nok illegalt Materiale! Sommermanden, der undersøgte Papirerne, sagde imidlertid, at det virkelig var saadan noget til Dukketeater. At Befolkningen havde Sans for den Slags nu, det viste tydeligt den danske Letsindighed. Dermed forlod Tyskerne Lejligheden.

Straks efter kom Ambulancen. Paa Kommunehospitalet kunde Lægerne oplyse, at Drengens Saar var ganske ufarlige.

Sødet Mineralvand — eller Livet!

En anden, men ublodig Episode fandt Sted ude paa Carlsberg Bryggerierne. En tysk Stabsintendant indfandt sig ved 15,30 Tiden. Han forlangte sødet Mineralvand til Brug for det tyske Militær. Man forklarede ham, at han kun kunde faa Vandet under den Forudsætning, at han afleverede et passende Antal Sukkermærker. Dem havde Officeren ingen af, men han havde en Pistol, og den viste han frem. Sukkermærker var noget for de forbandede Danskere, ikke for Værnemagten. Fik han ikke Vandet, skulde de se, hvad der skete.

Bryggerierne ringede til Politiet. Det kunde ikke foretage sig andet i det foreliggende Tilfælde end at ringe til den dansk-tyske Vagt i Gernersegade, som hurtigt indfandt sig paa Bryggerierne. Skønt det var indlysende, at Bryggerierne havde Ret i sin Paastand, kunde det tyske Politi dog ikke gøre noget mod en Mand af Stabsintendantens Beføjelse. Han skulde vel sørge for de overordnede Officerers Bord. Enden paa Historien blev, at Carlsbergs Lager af sødet Mineralvand blev beslaglagt af det tyske Militær. Betalingen foregik over Clearingkontoen. Smertefrit for Tyskerne.

Frihedsraadet taler.

Resten af Dagen og Aftenen forløb roligt. Danmarks Frihedsraad lod opklæbe Plakater, der blev studeret med betydelig større Interesse end de officielle. Paa Plakaten stod først en Skildring af Strejkens Forløb, hvorpaa der fortsattes:

„Denne ubøjelige Vilje til Modstand har i Dag, Mandag Eftermiddag, tvunget Tyskerne til at gøre yderligere Indrømmelser:

1. Schalburg-Korpset er fjernet fra Byens Gader.
2. Der er afgivet Tilsagn om, at tysk Militær ikke længere vil skyde sagesløse Borgere.
3. Sporvognsfunktionærernes Krav om tidligere Standsning af Kørslen efterkommet.
4. Tyskerne frafalder en Række tidligere fremsatte Krav om Repressalieforanstaltninger.
5. Forhandlinger om Schalburgkorpsets fremtidige Forhold er i Gang.
6. Det forventes, at Spærretiden i København snart ophæves.

Disse Indrømmelser fra tysk Side er saa betydningsfulde, at *Danmarks Frihedsraad ikke tager i Betænkning at opfordre Befolkningen til paa dette Grundlag at genoptage Arbejdet, saaledes at alle Virksomheder er i Gang Onsdag Morgen.*

Denne Folkestrejke har vist Tyskerne, at det danske Folk ikke lader sig tvinge ved Trusler og Terror. Det har understreget Folkets ubrydelige Enighed og bekræftet vor Styrke og Sammenhold. Folkestrejken var kun et Forspil til den afgørende Kamp, der forestaar.

At træffe alle Forberedelser til denne afgørende Kamp, at holde alt i Beredskab for at kunne slaa til af al Magt, saasnart Signalet lyder til hele Folkets Rejsning for Tilkæmpelsen af Fred, Frihed og Selvstændighed, det er i Dag den danske Frihedsbevægelses vigtigste og altoverskyggende Opgave.

Samme Opfordring blev udsendt gennem den engelske Radio. Folk var ikke længere i Tvivl. I Morgen gik man i Arbejde og kunde gøre det med Ære.

Ved Spærretidens Indtræden, altsaa Kl. 23, var Gaderne fuldstændig mennesketomme.

4. Juli: Atter i Arbejde, men med en berettiget Følelse af Sejr.

„En Verdens Beundring“, sagde den engelske Radio „har fulgt Københavns Befolkning i disse bevægede Dage. Og selv om Hovedformålet med den spontane Aktion — Schalburgkorpsets Fjernelse og Udgangsforbudets Ophævelse — endnu ikke er fuldt oplyst, saa kan alle se, at selve Aktionen som saadan og selve de hensynsløse Modforanstaltninger, Tyskerne følte sig tvungne til at træffe mod en Millionbys værgeløse Befolkning er en stor moralsk Sejr for Danskerne. Selve det, at Tyskerne har faaet at føle, at de ikke kan skalte og valte med det danske Folks Frihedsbegreber uden at fremkalde den voldsomste Reaktion, er et nyt velrettet Slag mod et af de svageste Led i den tyske Frontkæde: De tyske Soldaters Moral. Dette er den danske Generalstrejkes internationale Betydning.

Om Morgenens gik Strømmen ud til Arbejdsstederne, en Flod uden paafølgende hurtig Ebbe. Strejken var endt. Det største Tryk var væk, nu skulde man bare paa almindelig Vis slaas med „de Grønne“. Man følte sig veltilfreds med at have hævdet sig. Kun en Minoritet holdt paa Fortsættelse, men dens Stemme kunde ikke trænge igennem. B. & W.-Folkene gik i Arbejde, Slagterne mødte i Kødbyen, og der-

med var alting sagt. Sporvognene fik Lov til at køre uhindret. Tyskerne var velvillige. En Henvendelse fra Overborgmester *Viggo Christensen* til Værnemagtskommandanturen gav til Resultat, at Lastbilerne maatte køre til Kl. 16. Der var dog det aber dabej, at Tyskerne havde stjaalet mange af de store Vogne, beslaglagt dem, som det hedder med et pænere Ord, og der var ikke noget om, at disse Vogne kom tilbage til deres Ejermænd.

Tyskerne var ikke alene velvillige, de var næsten overstrømmende. Kl. 18,30 meddeltes det, at Bestemmelsen om, at der ikke maatte samles mere end 5 Personer paa Gader og Pladser ændredes til kun at gælde i Spærretiden mellem Kl. 23 og Kl. 5. Senere paa Aftenen blev Spærretiden yderligere forkortet med to Timer, hvorefter Tiden var fra Kl. 23 til Kl. 3, noget man dog fortrød den næste Dag, hvor Spærretiden blev forlænget til Kl. 4 Morgen. Ambulancer og Slukningstog kunde køre uhindret hele Døgnet uden særlig Tilladelse.

De normale Tilstande i en unormal Tid vendte tilbage. Tyskerne slap helt Grebet paa Vesterbros Strube. Det tyske Støttepunkt i Sparekassen for København og Omegn paa Enghave Plads blev ophævet om Morgen, saa at Sparekassen atter kunde lukke op, hvilket skete Kl. 11. Det blev nødvendigt at foretage en grundig Rengøring af Lokalerne, som alle Steder, hvor Tyskerne havde huseret. Men ellers var alt i Orden. Der var ikke gjort Forsøg paa at sprænge hverken Bokse eller Pengeskabe, selv om man havde haft Haandgranater, om man saa maa sige, lige ved Haanden.

Brandvæsenet: Fra „Nazisvin“ til „Guttermand“.

Aftenen i Istedgade blev usædvanlig livlig. Man havde meget at snakke om, mange triste Ting, men ogsaa mor-

somme. Som Eksempel paa de sidste kan vi nævne en Brandudrykning til Dybbølsgade 18 paa Folkestrejksens første Dag. I Brandvæsenets Aarsberetning 1944—45 findes Tilfældet refereret paa følgende Maade:

„Branden meldtes som Husild fra Kælder til Kvist, hvorefter der afsendtes vagthavende Brandinspektør (Jalser) samt Sprøjte, Stige, Tender og Røgdykkertender fra Station V. Det viste sig at være et Baal paa Gaden bestaaende at ituslaaede Møbler, der efter Folks Udsagn hidrørte fra en „Nazi-Lejlighed“. Ved Ankomsten til Brandstedet pøb Folk ad Brandvæsenet. Der forekom Tilraab som „Nazisvin“, „Skruerbrækkere“ m. m. Det var haabløst at tænke paa Iværksætelse af Slukningsarbejde, hvorfor Køretøjerne beordredes hjem, hvilket udløste en voldsom Begejstring hos Folkemængden, der raabte Hurra. Folk løb fra Fortovet hen og slog den vagthavende Inspektør paa Skulderen og raabte: „De er vel nok en Guttermand!“ En Mand puttete en Cigar i Haanden paa ham og raabte: „Brandmanden skal have Tobak!“ eller noget i den Retning, hvorpaa andre stoppede Cigarer og Cerutter i Hænderne paa ham, en Tobakstildeling, der virkede særlig overvældende paa vedkommende Brandinspektør, idet denne ikke var Ryger.“

Formentlig stammede Tobakken fra en af de plyndrede Butiker, men derfor var Meningen jo lige god.

En Politimand om Politimænd.

Politiet pustede ud. Det havde været strenge Dage. De øverste ængstede Myndigheder havde givet forskellige rigoristiske Ordre, som Politiet paa Vesterbro havde fortolket i Retning af den størst mulige Lempelighed. Betjentenes Hjerte var hos Befolkningen, derfor var det saa som saa med Slagkraften, hvilket Befolkningen ogsaa gennem-

gaaende forstod i de enkelte Situationer. Lederen af Politiet paa Vesterbro, Politikommissær *Steen H. Clausen*, viste sig at være en Mand af den rette Støbning. Han søgte stadig en Middelvej og dækkede sine lemfældige Betjente.

En Skrivelse, i hvilken han takker sit Mandskab, fortjener at citeres. Den viser, at han saa klart og nøgternt paa Situationen:

„Hele Personalet — fra Politiassistent til den yngste Reservepolitibetjent — var utrætteligt i Bestræbelse for under de givne Forhold at søge at opretholde Ro og Orden, saa at de flest mulige Ulykker kunde afværges.

Politiarbejdet maatte udføres under usædvanlige og yderst vanskelige Forhold.

Man var indstillet paa at søge Kontakt med Befolkningen i saa vid Udstrækning som muligt. Man søgte at holde den tilbage fra at foretage uoverlagte Handlinger saaledes, at Repressalier fra anden Side kunde undgaas eller i hvert Fald reduceres til det mindst mulige, og man afstod fra at bruge Politiets sædvanlige Angrebsmidler ud fra den Betragtning, at det denne Gang stort set ikke drejede sig om „Bølleoptøjer“, men snarere om en Folkerejsning.

Det er min Opfattelse, at Politiet ved sin Optræden i mange Tilfælde hindrede yderligere Blodsudgydelse.

Den enkelte Politimand optraadte fornøftigt og roligt uden at vise Nervøsitet. Der sporedes en stærk Vilje hos hver Mand til at yde det bedste. Trods Ekstratjeneste og anstrengende Patruljetjeneste udførtes paalagt Arbejde hurtigt og villigt, uden „Surhed“ i noget Tilfælde. Der udvistes i stor Udstrækning bemærkelsesværdigt Mod, naar Personalet enten befandt sig i eller udsendtes til Gader, hvor Skydning fandt Sted. Der meldte sig altid Frivillige til farlige Ekspeditioner.

Naar jeg tænker tilbage paa Dagene omkring 1. Juli 1944 føler jeg mig stolt over at have været Chef for en saadan Styrke Mandfolk.“

Tyskerne opstiller en Kanon, som skal
betryge Istedgade.

Dramatisk Situation fra Saxogade. En Obergrenadier, som man har forfulgt op i Opgangen, har skudt en af sine Forfølgere og bliver derefter selv skamslaet. Manden i den lyse Frakke paa Trappestenen raaber: »Giv Plads for Ambulancen!« Løvrigt henvises til Af-snittet: 30. Juni.

Vi har allerede antydet, at Befolkningen stillede sig forstaaende overfor Politiets Holdning. Naar Politiet havde Kniplerne fremme, var man klar over, at det nærmest var for et Syns Skyld. Derfor gjorde man ogsaa Opgaven lettere for Politiet ved at vige uden at prøve paa at sætte haardt mod haardt. Det gælder med faa Undtagelser. Ved flere Lejligheder indlod Politiet sig ligefrem paa at underhandle med Befolkningens tilfældige Repræsentanter.

Til Gengæld var Politiet ilde anskrevet hos Nazisterne. Det fremgaar med al ønskelig Tydelighed af en Artikel i „National-Socialisten“, hvori det bl. a. hedder:

„Til Skam og Skændsel for Københavns Politi maa det siges, at der ikke f. Eks. paa Vesterbro blev rørt en Haand fra den Side for at feje Underverdenen bort, koste, hvad det koste vilde. Man saa roligt til, at Ekscesserne gik deres Gang, „det var jo kun Nazisterne, det gik ud over“ ... Omtrent nøgen maatte en Damefrisørinde i Istedgade flygte fra sin Forretning og sit Hjem for at redde Livet.“

Sort Børs med Vand.

Vi har skrevet, at Vesterbro var helt rolig den 4. Juli. Det passer kun i Forholdet til Tyskerne, udadtil. Indadtil var der adskillige Mellemværender, som skulde gøres op. Det drejede sig bl. a. om Personer, som havde vist en uheldig Optræden under Folkestrejken. Saaledes slog man en Klo i alle dem, der havde lavet Sort Børs-Forretninger og udnyttet den almindelige Mangel paa Mad og Drikke.

Blandt andet tog man fat paa en Handlende, som havde solgt Vand og taget 1 Kr. pr. Spand. Hvis han saa endda havde hentet Vandet langt borte og lagt Kræfter til, men han havde ganske simpelt tappet det i sin dybe Kælder paa Resterne af det Tryk, der ikke lod Vandet naa op til andre

i Huset. For det første maatte han betale Pengene tilbage, for det andet fik han i Tilgift en Spand Vand over sig. Og han skulde nok lade være at gaa til Politiet og klage over Behandlingen.

Døde og Saarede.

Folkestrejken havde kostet dyre Ofre for Storkøbenhavns Vedkommende, over 100 Døde og 650 Saarede. Hvad Vesterbro angaar, saa de samlede Tal der saaledes ud: 21 Dræbte, deraf 3 Kvinder, 90 Saarede, deraf 18 Kvinder. Derimod var der ingen Børn paa Listen ud over den 14-aarige Skoleelev, som havde været ude og købe ind til sit Dukketeater. Det viser, hvor omhyggeligt der blev passet paa Børnene. Det var i hvert Fald ikke Tyskernes Skyld. Man behøver bare at tænke paa deres Langskydning gennem Istedgade.

Listen over Hærværk i Forbindelse med Plyndring ser saaledes ud 12 Cigar-, 4 Fedevare-, 3 Frugt- og Grønt-, 1 Herreekviperings-, 1 Lædevare-, 1 Marskandiser-, 1 Skotøjs- og 1 Grossistforretning samt 2 Restauranter, 2 Vinhandlere, 1 Vaskeri, 1 Ismejeri og 1 Smørforretning.

Følgende Lokalteter havde udelukkende været Genstand for Hærværk: D.N.S.A.P.-Kontorerne, et Bilværksted med Kontorer, en Installationsforretning, en Stella Nova-Forretning, en Damefrisørsalon og fem Privatlejligheder.

Disse Plyndringer og Ødelæggelser var, hvad der kom til Politiets Kundskab. Utvivlsomt er der adskilligt mere, men Indehaverne havde bare ikke haft Lyst til at gøre sig bemærket ved at foretage Anmeldelser. Nogle er gaaet direkte til Tyskerne og har gennem disse faaet Erstatnings-spørgsmaalet afgjort.

Blomster paa Gaden.

Endelig kommer vi til et Forhold, som fortjener særlig Omtale. Det blev under de urolige Dage Skik at lægge Blomster de Steder i Gaderne, hvor en Dansker — paa den rigtige Side — var bleven dræbt. Ofte dannede Buketter og Kranse en hel lille Høj. I Istedgade antog Demonstrationen de mest aggressive Former. Ungdommen tog Brosten fra nedrevne Barrikader og omhegnede Blomsterhøjen. Et Sted dannede Brostenene et Kors, over hvilket der med Kridt stod skrevet: „Myrdet af tyske Snigmordere“.

Der skulde i Forvejen næsten intet til at tirre Tyskerne, saa man kan forstaa, at disse „Gravsteder“ hidsede Tyskerne op til vildt Raseri. De skød paa Fokl, der stod i Nærheden af saadanne Blomsterhøje, enten der var fem eller kun en, og de anholdt Folk og tvang dem med Pistolen i Ryggen til at „rydde Gaden“. Det danske Politi blev tvungen til at fjerne Blomsterne i deres Udrykningsvogne. Det hændte forøvrigt, at Blomsterne endte ude paa de engelske Flyvergrave.

I Dagbladene, som udkom efter Folkestrejken, blev der indrykket Dødsannoncer af et særlig Præg, f. Eks.: „Min kære Mand og Søn er pludselig gaaet fra os den 2. Juli.“ Disse „pludselige“ Dødsfald fra Folkestrejken blodige Dage var ikke til at tage fejl af. Det var Ofre for tyske Kugler.

Sporvejsfolkene og Folkestrejken.

Den Rolle, som Sporvejs sabotagen spillede i Forbindelse med Udviklingen af Folkestrejken, gør det rimeligt at uddybe dette Punkt nærmere. Der foreligger en Skildring fra Sporvejs- og Omnibusfunktionærernes Organisation, undertegnet *Edv. Jørgensen*. Selv om vi kommer ud for adskillige Gentagelser, er der Grund til at citere den:

„Uroen begyndte Torsdag den 29. Juni om Aftenen. En stor Flok unge Mennesker stormede Vognene i Istedgade, koblede dem fra hinanden, skamslog tre Funktionærer og væltede tre Vogne. Der blev skudt i Gaderne. Straks efter blev Urocentret flyttet til Vesterbrogade (Sporvognene holdt op at køre i Istedgade). Her blev Funktionærene truet paa Vognene af Passagererne. I et Tilfælde blev en Konduktør truet med en Brosten, som Passageren vilde slaa i Hovedet paa ham, hvis de kørte længere. Truslen kom dog ikke til Udførelse, da der straks efter opstod en Standsning. Samtidig kom en lille Privatbil, som affyrede to Salver mod den samlede Menneskemængde, vendte og kørte tilbage i rasende Fart mod Byen. Et Øjeblik efter kom 7 Ambulancer og samlede de ramte op. Vognene paa Vesterbrogade maatte bakke til Trommesalen og køre ad Gl. Kongevej til Alégade og Valby Remiser. Paa det Tidspunkt Standsningen skete, var det næsten udelukkende Østerbrofolk, der var paa Vej ud, og disse samledes saa paa Valby Remise. Østerbrofolkene sad nu og af-

ventede en Funktionærvogn. Da de havde ventet et Stykke Tid, gik de ned i Remisen, men Remiseassistenten sagde til dem, at der ikke var nogen Remisearbejder, der turde køre Vognen til de andre Remiser. Efter denne Besked var der heller ingen af Personalet, der turde køre Vognen, og man henvendte sig saa til Valby Politi, og der kom en Udrykningsvogn ca. $\frac{3}{4}$ Time efter. Mandskabet paa denne Vogn havde imidlertid faaet Ordre til at rydde Gaden ved Remisen og ikke paa at eskortere en Funktionærvogn til de andre Bydele, og senere fik Politiet Ordre til at køre hjem igen, fordi der kun var en Mand tilbage paa Valby Politistation. Nogle Overordnede tilbød nu at køre Vognen, men Personalet mente ikke det var Sikkerhed nok. Personalet blev derefter enige om at vente paa Stationen til om Morgen. Tillidsmanden paa Valby havde derefter ringet til nogle andre Stationer og talt med Tillidsmændene der. Han havde forklaret dem Situationen og havde det Indtryk, at disse, efter det oplyste, heller ikke turde køre ud.

Da det Personale, der planmæssigt skulde køre ud om Morgen, mødte, og saa alle Kollegerne, der havde kørt sent om Aftenen, og hørte om Begivenhederne, samt at Politiet havde været for passive, saa turde de heller ikke køre ud.

Fra 3 Stationer blev der ringet til den fungerende Formand, *V. Sperrild*, at man ikke turde køre ud. *Sperrild* satte sig straks i Forbindelse med samtlige Stationer, og gav Besked paa, at der skulde køres ud. Denne Opfordring blev fulgt af 6 Stationer og Nordsjællands-Afdelingen, der rettede sig efter Organisationens Direktiver. Personalet paa de Vogne, der kom ud, blev overalt truet af Befolkningen med, at hvis de ikke hurtigst muligt kørte til nærmeste Remise, vilde de blive slaaet ned og Vognene væltede. Denne Befolkningens Holdning blev meddelt *Sperrild*, som derefter gav Ordre til, at Vognene skulde køre i de nærmeste Remiser.

Sperrild havde faaet Meddelelse om, at Tillidsmanden paa Nørrebro havde Ferie, hvorfor han sendte en anden Tillidsmand derud for at høre Personalets Mening om

Tingene. Perosnalets Krav for at genoptage Arbejdet var:

- 1) Absolut Sikkerhed for ikke at blive forulempet paa Vognene.
- 2) Vi vil ikke gaa hjemmefra, før Kl. 5 Morgen.
- 3) Vi vil være hjemme inden Spærretiden indtræffer.

Efter at have modtaget disse Krav tog Sperrild op paa Hovedkontoret og havde en Konference med Direktøren herom. Denne gik straks ind paa de stillede Krav, og man enedes samtidig om, at Driften ikke kunde genoptages før tidligst Mandag Morgen.“

Borgmester H. P. Sørensen tager Affære.

„Søndag den 2. Juli havde Bestyrelsen paany en Konference med Sporvejsledelsen og Borgmester *H. P. Sørensen*, hvor sidstnævnte oplyste, at Gas, Vand og Lys vilde komme i Gang igen samme Dag, at der blev udsendt Løbesedler til Befolkningen om at genoptage Arbejdet Mandag Morgen, ligesom Radioen vilde udsende samme Meddelelse, at Ledningerne vilde blive gjort klar (Sporene ryddede, Luftledningerne repareret o. s. v.) inden Driften blev genoptaget. Borgmesteren henstillede derfor til Bestyrelsen, at den opfordrede Funktionærerne til at genoptage Arbejdet Mandag Morgen, idet det var Borgmesterens Opfattelse, at Arbejdet vilde blive genoptaget over hele Byen, hvis Sporvognene kom i Gang. Dette gik Bestyrelsen ind paa.

Mandag Morgen den 3. Juli indfandt Borgmesteren og Organisationens Formand sig paa Valby Remise og spurgte Tillidsmanden der, hvorledes man saa paa det i Valby. Tillidsmanden bad Borgmesteren gaa med op i Folkelokalet og der refererede Tillidsmanden Mødet med Direktionen og Borgmesteren, og Funktionærerne gav her til Kende, at de vilde prøve at køre ud. Det første Hold paa Linie 10, der skulde køre gennem Istedgade, var ikke videre glad for det. Tillidsmanden kørte saa Vognen som Vognstyrer med Borgmesteren som Passager paa Forperronen. Da Vognen skulde afsted fik den fem Mand op, som skulde rydde Sporene efter-

haanden som man kom til Forhindringerne. Hvad det vilde betyde, hvis man skulde standse i Istedgade og rydde en Forhindring afvejen, kan vel enhver tænke sig. Ved det første Stoppested ved Sdr. Allé stod ca. 100 Mennesker, og inden Vognen var kommet til det næste Stoppested ved S-Banen, var Stangen revet af fire Gange. Da man holdt ved Stoppestedet ved S-Banen, blev Ruderne knust i Vognene og Tillidsmanden og Borgmesteren blev saa enige om, at det ikke kunde nytte at fortsætte længere, og de forlod Vognen. Borgmesteren havde derefter en Konference med Gestapo, hvorunder det blev oplyst, hvorfor Vognen kørte hjem. Man tilbød fra tysk Side at yde Personalet Beskyttelse ved næste Forsøg paa at køre ud og gav Ordre til, at Vognene skulde køre ud igen omgaaende. Man foretrak saa at gøre et Forsøg med dansk Politi paa Forperronen og patruljerende Betjente i de uroligste Gader, *navnlig Istedgade*. Efter en Konference med Politidirektøren stilledes der Politi til Raadighed, paa hver Station, og saa snart disse indfandt sig, kørte Vognene ud. Kl. 11 blev Sperrild tilkaldt paa Direktørens Kontor og meddelt dette af Direktøren og Borgmesteren. Man indvilligede i at prøve paa at faa Vognene ud igen, da Tyskerne jo ellers selv vilde have ordnet det samme Dag. Fra Hovedkontoret ringede Sperrild til de paa Stationerne stationerede Tillidsmænd og satte dem ind i Sagen og fik disse til at forberede Kammeraterne. Sperrild kørte derefter rundt til alle Stationerne, og det viste sig, at Tillidsmændene overalt havde faaet Folkene til at forsøge igen. Samtidig med at dette foregik, kørte tyske Militærpatruljer rundt til Remiserne og spurgte, hvorfor vi ikke vilde køre, men da de hørte, at vi ventede paa det danske Politi, som skulde ledsage Vognene, kørte de igen.

Den 4. Juli om Morgenen indfandt nogle Militærpatruljer sig paa to Stationer, hvor der holdt henholdsvis et og tre Vogntog i Remisegaardene, beordrede disse til at køre ud i Løbet af to Minutter. Dette blev efterkommet. Kl. ca. 12 om Mandagen blev Driften genoptaget over hele Byen med Politi paa Forperronerne, og den har ikke siden været afbrudt.

Dagen efter, den 4. Juli, kørte Vognene igen ud med Politi paa Forperronerne, men ved 8-Tiden gav Organisationen paa Grund af den store Tilstrømning til Vognene, Tilladelse til, at sætte Vogne ind imellem uden Politi, dog ikke for de Linier, der passerede Istedgade. Dette blev ændret Klokken ca. 12, da man kunde se, at der var forholdsvis roligt over hele Byen.

Bestyrelsen har paa sit Møde den 5. Juli ment at kunne tage Politiet af Vognene, dog ønskede man Politipatruljering paa Gaderne, især ved de store Krydsningssteder og *Istedgade* nogle Dage endnu for at forhindre en Gentagelse af Urolighederne den 29. Juni (Torsdag). Bestyrelsen mener herefter, at dens Medvirken til Driftens Genoptagelse er endt.“

Det urolige Efteraar i Istedgade. Da Brøndum morede sig.

Istedgades Historie efter Folkestrejken skal kun gengives i korte, spredte Træk. Den heroiske Gade, Vesterbros Termometer, viste stadig Tendens til Feber. Tyskerne glemte ikke at notere Graderne. I Begyndelsen af August fandt Tyskerne, at det var bedst at foretage en Aareladning for om muligt paa denne Maade at bringe Kvarteret til Ro. Der blev foretaget store Razziaer i Istedgades Beværtninger. Adskillige blev saaret, naar de satte sig til Modværge, og Resten blev anholdt af Tyskerne, uden at det er lykkedes senere at skaffe Underretning om deres Skæbne.

De herostratisk berømte Blodhunde, *Brøndum* og *Bothilsen Nielsen*, har ogsaa deres Navne knyttet til Istedgade. I Begyndelsen af August indfandt de sig paa Kaffebaren Istedgade 98, hvor de med Pistoler holdt Gæsterne op. Det var dog ikke dem, de vilde noget, men Værten, Restauratør *Frederiksen*, mod hvem de affyrede en Række Skud. Herunder blev Tjener *Fauersberg* saaret i begge Benene. Restauratøren blev ramt baade i Bryst og Mave og afgik kort efter ved Døden paa Hospitalet. Formentlig var der Tale om et Clearingmord, Gengæld for en Stikker, hvis oprindelige Næringsvej havde været i Restaurationsfaget. Da Brøndum efter Kapitulationen skulde staa til Ansvar for sine Handlinger, fortalte han til Rapporten, at han og Bothilsen

Nielsen nogen Tid efter Mordet paa Restauratøren var løbet paa Tjeneren, der kom humpende ind paa et Værtshus, hvor de befandt sig. Deltagende havde de spurgt ham, hvorfor han haltede, hvorefter Fauersberg, som ikke havde genkendt dem, troskyldigt havde forklaret Grunden. „Og det morede os meget,“ sluttede Brøndum Omtalen af Episoden.

24 Timers Strejken for Mordene paa de 11 Sabotører.

Den 15. August gik Arbejderne hjem fra Burmeister & Wain efter at have besluttet en 24 Timers Strejke. Det var i Anledning af Tyskernes Mord paa de 11 fængslede Sabotører, om hvilke Tyskernes Forklaring lød, at de var bleven skudt under Flugtforsøg. En plump Løgn naturligvis. I Istedgade kom det til Uroligheder. Netop som det danske Politi havde faaet gydt Olie paa Bølgerne, indfandt Tyskerne sig vildt skydende til alle Sider. Det lykkedes dem at faa saaret et Par Mennesker. Først da de blev klare over, at de havde optraadt som en Hund i et Spil Kegler, trak de sig tilbage. Men Resultatet af deres Indgriben var naturligvis mere Uro. Herved opstod der en Række Sporvognsstandninger.

Det hele fik dog ingen Følger. Men ind i September kom det jævnt hen til Uro. Kommunisterne bearbejdede gennem deres Grupper Befolkningen. Der blev klistret Plakater op, paa hvilke Hammer og Segl var aftegnet. Tyskerne var der straks og fik sat Politiet i Gang med at fjerne dem.

Stars and Stripes tværs over Istedgade.

Dagen før Tyskerne med væbnet Haand satte Politiet fra Bestillingen og deporterede en stor Del af Styrken, blev Politiet kaldt til Istedgade. Der var sket en stor Usomme-

lighed. Tværs over Gaden var der spændt en Snor, fra hvis Midte Stars and Stripes vajede nok saa lystigt i Vinden. En Tysker dansede Krigsdans for at faa Politiet til at skynde sig med at tage det forhadte Flag ned. Det skete i sindigt Tempo, men det skete. Der blev kastet nogle raadne Pærer mod Politiet, der gik Tyskerne til Haande om end tvungent. Demonstrationen var ikke specielt rettet mod Betjentene, men mod „Bagmændene“. Det var noget af det sidste, Politiet var med til, inden Lynet slog ned over det.

Det gjorde et dybt Indtryk paa Istedgade, da Tyskerne den følgende Dag foretog deres lumske Overfald paa Politiet. Skudene fra Amalienborg, hvor Politistyrken satte sig til Modværge, gav sympatisk Genlyd i Istedgade. Alle var til Sinds at ytre sin Deltagelse, og om Aftenen blev der paa hele Strækningen mellem Enghave Plads og Skydebanegade anbragt Baal. Istedgade flammede. Det var Kæmpebaal, langt større end dem, der havde lyst under Folkestrejken. Mange Steder brugte man Træmateriale fra de gravede Bunkers tilsat med Tjæretønder. Det skulde nok give baade Flammer og Røg. Det hændte, at Heden blev saa voldsom, at Ruderne i de nærliggende Huse sprængtes, og det nær var kommet til Husbrande. Nogle Forretninger blev plyndret. Mærkeligt nok rørte Tyskerne ikke paa sig.

Tyskerne fyrer med Kanon gennem Istedgade.

Saa meget des alvorligere tog Tyskerne fat den følgende Dag. Paa Enghave Plads opstilledes en smækker Kanon, med hvilken der med Mellemrum blev fyret gennem Gaden. Paa Hjørnet af Saxogade blev en ung Mand dræbt. Hvem han var, kan ikke oplyses, da en tyske Ambulance tog sig af Liget. Maaske var der Papirer i Lommen, man kunde

bruge. Ved Apoteket nær Enghave Plads blev en Mand saaret med et Geværskud, en anden Mand blev ramt i Underlivet, og en ung Kvinde fik et Strefjfskud i Hovedet. Noget nærmere kan ikke siges. Det danske Politi, som havde optaget Rapporter, var jo væk.

Befolkningen var tavs og sammenbidt. Under Folkestrejken havde der været Momenter af Munterhed, dem sporede man ikke mere. Tiderne strengedes. Politiet var ikke mere til Stede og kunde agere Stødpude for nogle af Knubsene. Tommelskruen vilde blive drejet endnu en Omgang.

Trods alt Barrikader og Sten mod Tyskerne.

Men Istedgade log sig ikke kue. Var der ad hemmelige Veje kommen Vaaben til Befolkningen, vilde de være bleven benyttet. Nu maatte man nøjes med mindre. Efter Mørkets Frembrud blev der bygget Barrikader, og der blev kastet med Sten, naar en tysk Bil viste sig. De tyske Patruljer gav Ild, voldsommere end nogensinde. For at faa Barrikaderne, som var de tyske Biler til megen Hindring, af Vejen, trængte man ind i Husene og hentede Arbejdskraft. Mændene, man tog med sig, maatte arbejde under Dødstrusel.

I de følgende Dage genoptog Tyskerne i større Stil deres Razziaer i Istedgade. Naar man nu hentede unge Mænd ud af Hjemmene, var det ikke mere for at anvende dem til Bortrydning af Barrikader, de blev sendt paa Arbejde i Tyskland. Ogsaa et Middel til at kue Befolkningen. I Løbet af kortere Tid blev der foretaget ikke mindre end omkring 170 Anholdelser ...

Istedgade blev en mørk Gade, stemningsmæssigt set. Men omsider kom Kapitulationen og satte Liv i Gemytterne. Dog beklagede man, at man ikke fik Lejlighed til at skyde igen. Tyskerne havde saa mange Skud tilgode ...

Istedgade hædres af Kongen og Englænderne.

Efter Folkestrejken skulde der gaa næsten et Aar, inden Danmark var frit. Den Dag jublede Istedgade med det øvrige Land. Midt i Tummelen mindedes man med Stolthed Barrikade-Dagene, da Istedgade slyngede sin Trods lige i Ansigtet paa Tyskerne og skrev paa en Kæmpeplakat: „*Holland og Belgien overgav sig, og Frankrig overgav sig — men Istedgade overgiver sig aldrig.*“ Der var Svajer-Humør over disse Ord, som gik Verden over gennem den engelske Radio.

Den 26. September 1945 var det Kongens Fødselsdag i et frit Land. Han havde udtalt Ønsket om at hilse paa Sabotørgade Nr. 1, og Istedgade mødte fuldtalligt. En Handlende havde følt sig inspireret til en ny Plakat, og paa denne havde han skrevet: *I Dag overgiver Istedgade sig.* Det var som talt ud af Hjertet paa det festende Istedgade. I Dag overgav man sig, men ogsaa kun for denne ene Dag. I Vinduerne laa man i Lag, og paa Fortovene stod man som Sild i en Tønde. Børnene, som under Folkestrejken havde været gemt bort i Gaardene, var i Dag kommet i første Parket og stod og svingede med røde og hvide Papirflag i Haanden. Husene var klædt i Flag. Fra Vindueskarmene hang Kolonihavernes slidte, vejrbitte Dannebrog. Og tværs over Gaden straaledede kæmpemæssige Nationalflag af Papir.

Oehlenschlägersgade drønedes som en Megafon af Hurra- raab, og nu svingede Kongebilen ind i Istedgade. Den gamle Konge, som havde delt Ydmygelserne med Landets øvrige Befolkning, smilte og hilste, og Børnene raabte, saa deres Lunger var ved at sprænges. Det var Æventyret, som deres Fader og Moder havde skabt, da Tyskerne var i Landet, og som nu endelig udfoldede sig pludseligt og betagende. Uvilkaarligt begyndte Istedgade at synge første Vers af „Kong Christian“. Inden man havde sluttet af oppe ved Oehlenschlägersgade, var Bilen helt nede ved Gasværksvej. Der var saa mange, Kongen skulde hilse paa, at han maatte økonomisere med Kræfterne. Men skønt det ikke blev til meget mere end et Glimt, var Istedgade dog tilfreds. Der var vist Gaden Hæder, og den havde som et Spejl sendt Hæderen tilbage.

Men ogsaa Udlandet huskede Istedgade. Paa Aarsdagen for Kapitulationen kom det berømmelige Royal Air Force Band hertil, dels for at paradere paa Amalienborg, dels for at spille for Istedgade. Det sidste var et udtrykkeligt engelsk Ønske. Og for endnu en Dag overgav Istedgade sig, men til Venner.

Her skal ikke gives nogen Beskrivelse af 1 Aarsdagens jublende Fest, Linjerne skal kun trækkes op for saa vidt Istedgade angaar. Med Istedgade menes stadig i videste Omfang Vesterbro. Vejret var underskønt, Istedgade i Humør fra Morgenstunden. Asfaltballet i Skydebanegade begyndte før Tiden. Da R.A.F. Band om Eftermiddagen kom marcherende med Wing Commander O'Donnell i Spidsen fra Gasværkvej ad Istedgade, kogte hele Gaden af Begejstring. Musikkorpset kom den lige Vej fra Kongens Slot, atter en udsøgt Opmærksomhed overfor Istedgade. Musikken smeldede, Folk vinkede Hænderne af Led, gamle Folk havde Taarer i Øjnene: Hvem skulde alligevel have troet, at Modstanden vilde faa en saa lykkelig Afslutning — for de aller-

fleste af Beboerne. Enghave Plads var et Folkehav, i hvilket det engelske Orkester ligesom blev dykket ned og overskyldet af, naar Applausen lød.

Kl. 20,35 blev det aargamle Fredsbudskab gentaget i den engelske Radio. Aa, det var næsten ikke til at holde Bevægelsen nede! Op mod den lyse Foraars Himmel med de røde Skyer for Enden af Istedgade steg blege Raketter til Vejrs. Bomber bragede. Ældre Folk med slidte Nerver skuttede sig lidt: Ja, saadan var'et, det lød. Men paa Ungdommen virkede Skydningen inciterende. I det bløde Tusmørke begyndte Folk at stille Lys i Vinduerne. Om ikke andet saa en gammel Køkkenlampe med Petroleum fra Kolonihaven. Paa Marie Kirkeplads samledes de 500 Mand, som skulde med i Fakkeltoget til Christiansborg. De var iført røde og hvide Skærf, hvorpaa der stod „Istedgade“. En 13 Aars Dreng, som selv havde lavet en kæmpemæssig Fakkeltog hjemme, slap med i Toget for sin Tros Skyld. Og Kl. 21,50 startede Toget.

Allerede paa Raadhuspladsen var Faklerne ved i en betænkelig Grad at brænde ned. Men Istedgade fandt paa Raad: Saa render vi! Og afsted gik det med Stormskridt. Christiansborg blev da ogsaa naaet „med Lys i Lygten“, Her stod Frihedskæmpernes Fakkeltog og R.A.F.s Band, der hilste Istedgade med Frihedssangen. Det var alligevel Ridderslaget til Istedgade ...

Svært saa et Ord pludselig kan skifte Valeur. Før udtrykte Istedgade noget ubestemmeligt graat, nu skinnede Navnet med hele Oprindelsens Styrke: Isted! Byen, hvor Dansken vandt Sejr under den slesvigske Trearskrig. Og man mindedes vagt Monumentet Istedløven.

Men forresten havde Istedgade sat sig et eget Monument, nemlig i Ordene: Istedgade overgiver sig aldrig.

— — —

Istedgade er fortsat bleven hyldet uofficielt som officielt. Engang i September Maaned 1946 udtalte et af Medlemmerne af „The Walker Family“ i en Sprogtræningsartikel i „Politiken“ følgende Spøgefuldhed: „Jeg føler det altid forbistret ærgerligt, at ikke Istedgade blev inviteret med til Fredskonferencen.“

En saadan lille spontan Bemærkning er Tegnet paa den store Berømmelse — langt mere end endnu en officiel engelsk Hyldest, som fandt Sted i Anledning af Kongens Fødselsdag efter Befrielsen, hvor „The Buffs“ Regimentsmusik marcherede gennem Istedgade ad samme Rute, som „Royal Air Force“'s Band tog Aaret i Forvejen.

Istedgades Position som Frihedskæmper-Gade er urokkelig.

Englænderne hædrede paany Istedgade paa Kongens Fødselsdag den 26. Sept. 1946. Det berømte engelske Regiment »The Buffs«, i hvilket Kongen er Æresoberst, drog gennem Gaden, mens Tambourmajoren svingede sin Stav op i Luften og greb den igen og Trommeslagerne lavede alle mulige Narrestreger med Stikkerne. Paa Billedet ses Musikkorpset, kommende fra Enghave Plads drage forbi Hjørnet af Valdemarsgade.

Vagtmester Ernst Steffen, Bataillonchef for Vesterbro,
der fremstillede Plakaten.

Efterskrift.

Paa Sporet efter Ophavet til de bevingede Ord om Istedgade.

Hvem har fundet paa det krigerske og dog muntre: „Istedgade overgiver sig aldrig?“ Ganske interessant at faa den kvikke Person frem i Rampelyset. For der var vel Tale om en enkelt Person?

Opgaven viste sig at være omgivet af store Vanskeligheder. Gang paa Gang mindedes man den Mistillid til den menneskelige Hukommelse, som de gamle Munke lod komme til Udtryk i Middelalderens Dokumenter, og af hvis Sentenser en lyder saaledes: „Timelige Handlinger fortæres af Ælde og Glemsel, hvis de ikke beskyttes af det skrevnes Værn.“ Saa sandt, saa sandt! I Snesevis af Personer, som havde levet med i Folkestrejkenes blodige Istedgade-Begivenheder og været optaget af og leet ad Plakaten, der som Blinket af et Smil sagde, hvad der skulde siges, ingen af dem kunde bare 2½ Aar efter huske noget konkret. Ak ja, uden „det skrevnes Værn“ synker alting til Bunds og bliver borte. Den, som ikke er Historiker af Fag, maa undre sig.

Man mødte et Smil: „Naa jo, det var det!“ Men Smilet afløstes altid af et maabende Udtryk: „Ja, hvordan var det nu egentlig?“ Folk erindrede kun, de havde moret sig, men hvordan var det egentlig? Den ene Handlende, som havde haft Plakaten klæbet paa sine Vinduer, henviste til

den anden eller til Private, men ingen kunde oplyse det mindste. En, der „sikkert“ maatte erindre det hele, havde i Mellemtiden hængt sig.

Omsider lykkedes det dog at komme paa et Spor. Det førte til Horserød Lejren, hvor en af Tidens „Underjordiske“, Vagtmester *Ernst Steffen*, var havnet. Han havde under Besættelsen gjort en smuk Indsats ved at paatage sig det farlige Job som Bataillonschef for 8 V. (Vesterbro).

Hans illegale Tilflugtssted havde været et Oplagsrum i Ejendommen Istedgade 81, kaldet „Laboratoriet“, hvilket lader ane noget i Retning af Sprængstoffer. Herfra ikke alene holdt han Samling paa sine hemmelige Styrker, men han arbejdede ogsaa i Propagandaens Tjeneste ved Hjælp af en Skrivemaskine, som tilhørte Politiet i Nordre Birk. Det var i dette „Laboratorium“, at de navnkundige Plakater blev til.

— De havde ganske vist en anden Ordlyd til at begynde med, skyndte Steffen sig at tilføje. Jeg skrev med Maskinens store Typer paa en lang Strimmel: „*Istedgade, overgiver jer aldrig!*“ Det var nu, hvad jeg kunde finde paa.

En Masse Sedler blev duplikeret og lagt hen paa Kontaktstedet hos Boghandler *Aage Nielsen*, Istedgade 65. Her afhentede Steffens mange Hjælpere Sedlerne, som de tidligt om Morgenen klistrede op paa de Handlendes Vinduer. Selv besøgede Steffen Butikkerne i Omegnen af Oehlen-schlægersgade.

En Morgen sagde en Mand, Steffen ikke kendte, i Forbifarten:

— Naa, der har vi jo „*Istedgade overgiver sig aldrig!*“.

Den Form var den helt rigtige. Steffen hørte det straks og ændrede sin Tekst derefter. Saadan var den Historie.

Altsaa heller ikke med Hensyn til Plakaten kan man sige, at den var en enkelt Mands Værk. Istedgade digtede med paa den.